

Bytová politika Slovenskej republiky do 2030

Obsah

Úvod.....	2
1. Rámcové východiská bytovej politiky.....	3
1.1. Globálna úroveň.....	3
1.2. Európska úroveň	4
1.3. Národná úroveň.....	5
2. Úloha aktérov v oblasti bývania	6
3. Analýza bytového fondu SR a aktuálnej situácie na trhu	7
3.1. Bytový fond a vybavenosť bytmi.....	8
3.2. Neobývaný bytový fond.....	11
3.3. Bytová výstavba	12
3.4. Vývoj cien bývania	14
3.5. Úvery na bývanie	16
3.6. Výdavky domácností na bývanie	18
3.7. Potreba novej bytovej výstavby	19
4. Podpora rozvoja bývania.....	21
5. Zhodnotenie plnenia cieľov Koncepcie štátnej bytovej politiky do roku 2020	26
6. Bytová politika Slovenskej republiky do roku 2030.....	28
6.1. Zvýšenie ponuky bývania prostredníctvom vytvorenia stabilného prostredia.....	29
6.2. Zvýšenie dostupnosti všetkých foriem nájomného bývania	31
6.3. Zvyšovanie kvality bývania	37
7. Akčný plán do roku 2025.....	39

Úvod

Dostupnosť bývania je v súčasnosti jednou z najzložitejších politických a spoločenských výziev, ktorým čelí nielen Slovenská republika (ďalej len „SR“), ale aj veľká časť sveta. Bývanie je jednou zo základných potrieb človeka. Nedostatočná ponuka bývania má závažné dôsledky nielen na samotný prístup obyvateľov k bývaniu, ale aj ich zdravie a pohodu, rozvoj miest, ako aj hospodársky rast krajiny.

Bytová politika Slovenskej republiky do 2030 (ďalej len „bytová politika 2030“) je strednodobým rámcovým dokumentom štátu, ktorý definuje víziu a ciele štátu v oblasti bývania zohľadňujúc súčasný a pravdepodobný budúci vývoj, identifikuje základné systémové problémy a navrhuje rámcové opatrenia na zlepšenie súčasnej situácie.

Tvorba bytovej politiky 2030 nadväzuje na spracovanie predchádzajúcich koncepčných dokumentov v oblasti štátnej bytovej politiky a energetickej hospodárnosti budov. Pri jej príprave boli zároveň zohľadnené vnútroštátne koncepčné a strategické dokumenty zahrňujúce sociálnu a hospodársku oblasť, oblasť regionálneho a územného rozvoja, životného prostredia a ďalších príbuzných oblastí. Taktiež vo svojej návrhovej časti reflektuje na ciele definované Víziou a stratégiou rozvoja Slovenska do roku 2030. Materiál vychádza aj zo základných medzinárodných dokumentov v oblasti bývania a z nich plynúcich záväzkov, ako aj pravidiel a princípov vyplývajúcich z členstva v Európskej únii (ďalej len „EÚ“).

Bytová politika 2030 je výsledkom diskusie v rámci pracovnej skupiny pre prípravu koncepčného dokumentu v oblasti bývania, do ktorej skúsenosťami a poznatkami prispeli zástupcovia akademickej obce a verejnej správy, reprezentanti občianskej spoločnosti, ako aj podnikateľského sektora. Predkladaný materiál je vypracovaný v súlade s princípmi udržateľného rozvoja a vytvára tak rámec pre dosiahnutie pokroku v oblasti bývania.

Ministerstvo dopravy a výstavby SR (ďalej len „MDV SR“) je v súlade s § 8 ods. 1 písm. l) zákona č. 575/2001 Z. z. o organizácii činnosti vlády a organizácii ústrednej štátnej správy v znení neskorších predpisov ústredným orgánom štátnej správy pre tvorbu a uskutočňovanie bytovej politiky. Vzhľadom na prierezový charakter témy bývania boli identifikované tie zmeny, ktoré je potrebné vykonať v nadrezortnej spolupráci pri rešpektovaní kompetenčnej pôsobnosti jednotlivých ministerstiev. Pre efektívnu realizáciu je dôležitá účinná podpora zo strany ostatných rezortov prostredníctvom ich odvetvových a prierezových politik. MDV SR v úzkej spolupráci s ostatnými vecne príslušnými rezortmi bude zodpovedné za vyhodnocovanie a pravidelnú aktualizáciu dokumentu.

V súlade s princípmi trhovej ekonomiky primárnu zodpovednosť za riešenie svojej bytovej situácie, v závislosti od svojich možností, nesie jednotlivec. Základným poslaním štátu je vytvárať stabilné prostredie posilňujúce zodpovednosť obyvateľov a umožňujúce im bývať podľa ich príjmovej situácie. V každej spoločnosti však existujú skupiny obyvateľov, ktoré vzhľadom na charakter bytu ako tovaru nie sú schopné si samé obstaráť primerané bývanie. V súlade s princípom solidarity je potrebné týmto skupinám obyvateľov pomôcť aj prostredníctvom intervencií štátu na trhu s bývaním.

Dlhodobým zámerom štátnej bytovej politiky je postupné zvyšovanie celkovej úrovne bývania tak, aby bolo pre obyvateľstvo dostupné a aby si každá domácnosť mohla zabezpečiť primerané bývanie.

Základnou víziou štátu do roku 2030 je dosiahnuť postupné zvýšenie dostupnosti a kvality bývania v SR zameraním sa na zvýšenie cenovej a fyzickej dostupnosti bývania s dôrazom na rozvoj všetkých foriem nájomného bývania. Samozrejmom súčasťou tejto vízie je aj zlepšovanie kvalitatívnych vlastností existujúceho bytového fondu.

Pre naplnenie tejto vízie je potrebné vytvárať rámec pre zapojenie všetkých subjektov procesu rozvoja bývania pri riešení navrhovaných úloh, vytvárať priestor pre participáciu všetkých úrovní rozhodovania a posilňovať partnerstvo medzi verejným, súkromným a mimovládny sektorom na horizontálnej i vertikálnej úrovni.

1. Rámcové východiská bytovej politiky

Dostupnosť bývania je v súčasnosti celosvetovou výzvou, ktorej čelíme tak na miestnej, regionálnej, národnej, ako aj nadnárodnej úrovni. Vo veľkej miere je tento stav spôsobený nástupom neoliberalizmu v 80-tych rokoch minulého storočia. Ten okrem iného znamenal ústup zásahov štátu do bývania a vnímanie bývania ako osobného statku jednotlivca. V celosvetovom meradle trhy zlyhávajú v poskytovaní primeraného bývania obyvateľom. Jednotlivé štáty však uplatňujú vlastné prístupy a nástroje, ktorými sa snažia zvyšovať dostupnosť bývania.

Právo na bývanie (poprípade aj právo na primerané bývanie, alebo ako súčasť práva na primeranú životnú úroveň) patrí medzi základné ľudské práva. SR vyplývajú povinnosti v tejto oblasti aj z medzinárodných dokumentov v oblasti ľudských práv. Už z podstaty však nemôže byť toto právo interpretované ako povinnosť štátu zabezpečiť každému primeranú životnú úroveň vrátane bývania. Úlohou štátov je totiž vytvárať podmienky, ktoré umožnia realizáciu tohto práva.

Pri plnení medzinárodných záväzkov, ako aj vytváraní optimálneho vnútroštátneho prostredia zohráva významnú úlohu medzinárodná spolupráca. SR sa v oblasti bývania dlhodobo aktívne podieľa na činnosti Európskej hospodárskej komisie OSN (ďalej len „EHK OSN“), OECD a UN-HABITAT. Nemenej dôležitá je aj bilaterálna a regionálna spolupráca v rámci krajín Vyšehradskej štvorky, ale aj ďalšími krajinami EÚ.

1.1. Globálna úroveň

V globálnom meradle zohľadňuje predložený materiál dokumenty prijaté na pôde Organizácie spojených národov (ďalej len „OSN“). Najstarším je Všeobecná deklarácia ľudských práv z roku 1948, ktorá v článku 25 uvádza: „Každý má právo na životnú úroveň zabezpečujúcu jemu i jeho rodine zdravie a blahobyt vrátane potravy, šatstva, bývania, lekárskej starostlivosti a nevyhnutných sociálnych opatrení; má právo na zabezpečenie v nezamestnanosti, v chorobe, pri pracovnej nespôsobilosti, pri ovdovení, v starobe alebo v ostatných prípadoch straty zárobkových možností, ktoré nastali okolnosťami nezávislými od jeho vôle.“. Medzinárodný pakt o hospodárskych sociálnych a kultúrnych právach z roku 1966 toto ustanovenie prakticky preberá.

Problematika bývania sa ďalej spomína v celom rade dokumentov, ktorých signatárom je aj SR. Tie sú zamerané na špecifické oblasti, napr. rasovú diskrimináciu, diskrimináciu žien a pod. Týmito dokumentmi sú napríklad Medzinárodný dohovor o odstránení všetkých foriem rasovej diskriminácie (1965), Dohovor o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien (1979), Dohovor o právach dieťaťa (1989), Dohovor o právach osôb so zdravotným postihnutím (2006) a pod. Súčasťou povinností zmluvných strán je ľudské práva podporovať predovšetkým v zmysle vytvárania kultúry podporujúcej ľudské práva.

Na úrovni OSN bolo prijatých ešte viacero dokumentov, ktoré podnecujú k aktivitám v oblasti bývania. Sú nimi napríklad: Vancouverská deklarácia (1976), Globálna stratégia bývania do roku 2000 (1988), Deklarácia z Ria de Janeiro o životnom prostredí a rozvoji a Agende 21 (1992), Istanbulska deklarácia o ľudských sídlach a Agenda Habitat (1996), Miléniová deklarácia OSN (2000).

Pôsobenie OSN v oblasti ľudských práv, špecifickejšie v problematike bývania, ako aj rozvoja sídiel je naozaj jedinečné. Samotná oblasť bývania je v posledných desaťročiach zasadzovaná do širšieho rámca urbánneho rozvoja a všeobecne sa v prístupe uplatňuje koncept udržateľného rozvoja¹. Uvedené potvrdzuje aj prijatie Agendy 2030 pre udržateľný rozvoj² a jej 17 cieľov v roku 2015 a priamo nadväzujúcej Novej urbánnej agendy³ v roku 2016, ako výsledok globálnej konferencie HABITAT III. Nová urbánna agenda významne podporila a rozpracovala najmä cieľ č. 11 Agendy 2030, podľa ktorého by mestá a ľudské sídla mali byť inkluzívne, bezpečné, odolné a udržateľné.

V systéme OSN majú špecifické postavenie regionálne komisie. Pre Európu a teda aj SR majú veľký význam aktivity EHK OSN, konkrétne Výboru pre urbánny rozvoj, bývanie a pozemkový manažment (ďalej len „Výbor“). Na jeho aktivitách SR aktívne participuje už od roku 2000. V roku 2015 krajiny EHK OSN prijali Výborom pripravenú „Ženevskú chartu OSN o udržateľnom bývaní“. Charta podporuje členské štáty, aby zabezpečili prístup k slušnému, primeranému, cenovo dostupnému a zdravému bývaniu a poskytuje jasné usmernenia a kritériá na hodnotenie pokroku pri dosahovaní tohto cieľa. Opiera sa o princípy udržateľného rozvoja a nadväzuje na „Stratégiu pre udržateľné bývanie a pozemkový manažment v regióne krajín EHK pre roky 2014 – 2020“, ktorá predstavuje dlhodobú víziu zlepšenia dostupnosti a kvality bývania v regióne EHK OSN. Ako odpoveď na schválenie Novej urbánnej agendy bola na zasadnutí Výboru v roku 2017 prijatá „Ministerská deklarácia o udržateľnom bývaní a mestskom rozvoji“, ktorá opätovne vyzýva k aktivitám vedúcim k udržateľnému rozvoju miest a zlepšujúcim situáciu v oblasti bývania.

1.2. Európska úroveň

Najvýznamnejším nástrojom ochrany sociálnych práv je dokument Rady Európy Európska sociálna charta (1961), ktorú postupne nahrádza revidovaná verzia z roku 1996. SR ratifikovala revidovanú chartu v roku 2009. Článok 31 charty uvádza: „Na zabezpečenie účinného výkonu práv na bývanie sa zmluvné strany zaväzujú prijať opatrenia 1. podpora prístupu k bývaniu na dostatočnej úrovni, 2. predchádzanie výskytu a zníženie počtu osôb bez prístrešia s cieľom postupného vyriešenia ich situácie, 3. sprístupnenie ceny bývania osobám bez dostatočných príjmov.“. SR však uvedený článok revidovanej charty neratifikovala a nie je ním viazaná.

Pre SR má osobitný význam pôsobenie EÚ v oblasti bývania. Na úrovni EÚ sa rozvinula debata o bývaní ako práve začiatkom 90. rokov 20. storočia. Dôležitým bodom v tejto diskusii je uznesenie Európskeho parlamentu o sociálnych aspektoch bývania (1997), ktoré vyjadrovalo potrebu zahrnúť právo na primerané a finančne dostupné bývanie pre všetkých aj do ustanovení Zmluvy. Tento záväzok bol skonkretizovaný v Charte základných práv Európskej únie (vyhlásenej v roku 2000 a novelizovanej v roku 2007) v článku 34 ods. 3 „S cieľom bojovať proti sociálnemu vylúčeniu a chudobe Únia uznáva a rešpektuje právo na sociálnu pomoc a pomoc pri bývaní s cieľom zabezpečiť dôstojnú existenciu všetkých osôb, ktoré nemajú dostatok prostriedkov, v súlade s právom Únie a vnútroštátnymi právnymi predpismi

¹ Princíp udržateľného rozvoja bol prvýkrát popísaný v Brundtlandovej správe OSN v roku 1987 ako „rozvoj, ktorý naplňa potreby dnešnej generácie bez toho, aby ohrozil možnosti budúcich generácií uspokojiť ich vlastné potreby.“ V praxi sa stretávame s udržateľným rozvojom ako integrovaným prístupom v troch základných rovinách - sociálnej, ekonomickej a environmentálnej, častokrát doplnený štvrtou rovinou – kultúrnou. Udržateľnosť je paradigmou na premýšľanie o budúcnosti, v ktorej sú environmentálne, sociálne a ekonomické úvahy vyvážené v snahe o zlepšenie kvality života.

² Viac informácií o implementácii Agendy 2030 na <https://www.mirri.gov.sk/sekcie/investicie/agenda-2030/index.html>

³ [https://www.mindop.sk/index/open_file.php?file=vystavba/bytovapolitika/MR/Deklaracia OSN Nova urban na agenda SK.pdf](https://www.mindop.sk/index/open_file.php?file=vystavba/bytovapolitika/MR/Deklaracia%20OSN%20Nova%20urban%20na%20agenda%20SK.pdf)

a praxou.“. Ostatne otázka bývania je zahrnutá aj v stratégii Európa 2020, v Amsterdamskom pakte: Urbánnej agende pre EÚ z roku 2016, ako aj Novej lipskej charte z roku 2020.

Napriek uvedenému je na úrovni EÚ v oblasti bývania uplatňovaný princíp subsidiarity, to znamená, že EÚ a jej inštitúcie nemajú priamu kompetenciu a bytová politika nespadá pod spoločnú politiku EÚ. I keď bývanie nepatrí medzi oblasti riadené spoločnou legislatívou EÚ, z praxe je zjavné, že vplyv EÚ na bytové politiky jednotlivých členských krajín sa zvyšuje. Jednotné predpisy a dokumenty EÚ majú buď priamy alebo nepriamy vplyv na tvorbu bytovej politiky a napĺňanie jej cieľov v jednotlivých členských krajinách.

K nepriamym vplyvom EÚ môžeme zaradiť opatrenia v rámci boja proti sociálnej exklúzii a chudobe, demografickým zmenám, v oblasti starostlivosti o zdravotne postihnuté osoby, ďalej regionálnu politiku, migračnú politiku, politiku v oblasti životného prostredia a udržateľného rozvoja, ako aj hospodársku politiku.

Naopak k priamym vplyvom EÚ môžeme zaradiť pravidlá pre verejné obstarávanie, pravidlá poskytovania štátnej pomoci, možnosti čerpania európskych štrukturálnych a investičných fondov na niektoré aktivity spojené s bývaním, právne predpisy o stavebných výrobkoch, energetickej politike, energetickej hospodárnosti budov, uznávaní oprávnení architektov a projektantov a pod.

Z vyššie uvedených sú to predovšetkým pravidlá poskytovania štátnej pomoci, ktoré čelia kritike členských krajín a predstavujú prekážku pri uplatňovaní rôznych nástrojov a prístupov v rámci jednotlivých bytových politík⁴. Tento stav vyplýva z uplatňovania obmedzujúcej definície sociálneho bývania Európskou komisiou (ďalej len „EK“), podľa ktorej je tento typ bývania určený len znevýhodneným skupinám obyvateľstva. To je samozrejme v rozpore s princípmi bytových politík väčšiny členských krajín. Avšak existujúce rozhodnutia EK (napr. voči Írsku, Holandsku, Francúzsku) potvrdzujú fakt, že bývanie je predmetom posudzovania pravidiel štátnej pomoci a nie sú voči nemu uchránené ani štáty, v ktorých sú systémy podpory bývania budované už takmer 100 rokov. Okrem vyššie uvedenej definície sociálneho bývania v kontexte štátnej pomoci, neexistuje na úrovni EÚ spoločná definícia sociálneho bývania⁵. To vyplýva z faktu, že bytové politiky a situácia v jednotlivých členských krajinách je výrazne odlišná (viď príloha č. 17). Pokiaľ sa nezmení názor EK a pravidlá v tejto oblasti, musia byť v súčasnosti podporné mechanizmy v oblasti bývania členských krajín vytvárané tak, aby ich aplikáciou nedošlo k narušeniu vnútorného trhu a konečným užívateľom výhod boli len znevýhodnené skupiny obyvateľstva v nadväznosti na existujúce vymedzenie.

1.3. Národná úroveň

Ústava SR nezakotvuje právo na bývanie, a teda sa toto právo neuplatňuje ani v právnom poriadku SR. To znamená, že úlohou štátu je vytvoriť také prostredie a podmienky, v ktorom si obyvatelia sami zabezpečia bývanie podľa svojich príjmových možností, nakoľko za bývanie je zodpovedný každý obyvateľ samostatne. V podmienkach SR neexistuje právny nárok na

⁴ Ostatne aj Akčný plán Partnerstva pre bývanie (založeného v rámci Urbánnej agendy pre EÚ), ktorého spolukoordinátorom bola SR, požaduje revíziu pravidiel štátnej pomoci smerom k bývaniu. Viac na: https://ec.europa.eu/futurium/en/system/files/ged/final_action_plan_euua_housing_partnership_december_2018_1.pdf

⁵ Reálne sa obsah sociálneho bývania v jednotlivých krajinách výrazne líši. Súčasne nie je zhoda ani v používaní tohto pojmu. Napríklad v Rakúsku sa miesto sociálneho bývania používa pojem „bývanie s obmedzeným ziskom“ alebo „ľudové bývanie“; v Dánsku „spoločné bývanie“ alebo „neziskové bývanie“; vo Francúzsku „bývanie za mierne nájomné“; v Nemecku „podpora bývania“; vo Fínsku „vládou podporované bývanie“; vo Švédsku „verejnoprospešné bývanie“. Spoločným znakom systémov „sociálneho bývania“ je všeobecný verejný záujem, zvýšenie ponuky cenovo dostupného bývania a následne konkrétne ciele sociálneho bývania (definovanie skupín) vychádzajúc zo špecifických podmienok krajín.

bývanie, to znamená, že si ho jednotlivci nemôžu nárokovať od štátu. Ústava však garantuje právo na ochranu obydlia, ako aj nedotknuteľnosť vlastníckeho práva (čl. 20 ústavy). V právnom poriadku SR existuje veľké množstvo zákonov a nižších právnych noriem, ktoré upravujú konkrétne oblasti bývania. Na základe analýzy právnych predpisov v oblasti bývania MDV SR identifikovalo až 75 zákonov a ďalších 31 podzákonných noriem, ktoré priamo alebo nepriamo ovplyvňujú oblasť bývania⁶.

V koncepcnej rovine nadväzuje predkladaný materiál na koncepcie štátnej bytovej politiky, ktoré boli prijímané vládou SR kontinuálne od roku 1995. Už prvá koncepcia stanovila dlhodobý cieľ štátu v oblasti bývania, ktorým je postupné zvyšovanie celkovej úrovne bývania tak, aby bolo pre obyvateľstvo dostupné a aby si každá domácnosť mohla zabezpečiť primerané bývanie. Nasledujúce koncepcie, ako aj predkladaný materiál, tento cieľ aplikujú v nadväznosti na meniace sa spoločenské a ekonomické podmienky.

Bytová politika štátu má potenciál výrazne ovplyvňovať život obyvateľov SR. Aj z uvedeného je zrejmé, že predkladaný materiál má medzirezortný a medzisektorový charakter. Nadväzuje najmä na princípy sociálnej politiky, ale aj finančnej, environmentálnej a mnohých ďalších. Zároveň prihliada na opatrenia definované v iných strategických dokumentoch štátu, ktoré smerujú do oblasti bývania. Cieľom predkladaného dokumentu nie je duplikovať navrhnuté opatrenia, ale vytvárať všeobecný rámec pre ich efektívnejšiu realizáciu. K takýmto dokumentom zaraďujeme napríklad Dlhodobú stratégiu obnovy fondu budov, Integrovaný národný energetický a klimatický plán na roky 2021-2030, Nízkouhlíkovú stratégiu rozvoja Slovenskej republiky do roku 2030 s výhľadom do roku 2050, Národný program znižovania emisií, aktualizovanú Stratégiu adaptácie Slovenskej republiky na zmenu klímy, Akčný plán pre implementáciu Stratégie adaptácie SR na zmenu klímy, Stratégiu pre rovnosť, inklúziu a participáciu Rómov do roku 2030, Národnú rámcovú stratégiu podpory sociálneho začlenenia a boja proti chudobe (aktualizáciu), Integračnú politiku SR, Národný program rozvoja životných podmienok osôb so zdravotným postihnutím na roky 2021 – 2030, Stratégiu pracovnej mobility cudzincov v Slovenskej republike, Migračnú politiku Slovenskej republiky s výhľadom do roku 2025, Národnú stratégiu regionálneho rozvoja Slovenskej republiky, opatrenia v hospodárskej politike na podporu hospodárskeho rastu, a ďalšie.

Bytová politika do roku 2030 je zároveň koordinovaná s prípravou koncepcného dokumentu pre oblasť prevencie a riešenia bezdomovectva.

2. Úloha aktérov v oblasti bývania

Proces transformácie po roku 1989 sa dotkol aj oblasti bývania, predovšetkým zmenou týkajúcou sa prerozdelenia kompetencií všetkých zainteresovaných subjektov (štátu, obcí, súkromného sektoru a občanov). Štát stratil svoju centrálnu úlohu a otázka bývania bola prenesená do súkromnej sféry. Súvisí to samozrejme aj s náhľadom na byt ako tovar, ktorého cena je výsledkom ponuky a dopytu, a teda nie je považovaný za statok verejný.

V súlade s princípmi trhovej ekonomiky je teda najdôležitejším prvkom bytovej politiky *jednotlivec*, ktorý je primárne zodpovedný za zabezpečenie si zodpovedajúceho bývania. Aktivita každého jednotlivca by mala smerovať k tomu, aby bolo v jeho príjmových schopnostiach si bývanie nielen zabezpečiť, ale aj udržať.

Štát zohráva naďalej dôležitú úlohu, avšak jeho primárnou povinnosťou je formulovanie bytovej politiky a následná tvorba nástrojov pre umožnenie jej realizácie. Pôsobnosť štátu je tak zameraná najmä na tvorbu vhodných legislatívnych, inštitucionálnych a ekonomických

⁶ Správa o záveroch Analýzy právnych predpisov v oblasti bývania spolu s prehľadom právnych predpisov je dostupná na www.mindop.sk

podmienok pre jednotlivé subjekty na trhu s bývaním. Štát vytvára podmienky na zvyšovanie výkonnosti ekonomiky, rast zamestnanosti a rast reálnych príjmov pre domácnosti ako základných predpokladov na zlepšenie úrovne bývania, jeho dostupnosti pre obyvateľstvo a skracovanie časového obdobia potrebného na zabezpečenie vlastného bývania. K ďalším úlohám štátu patrí vyčleňovanie finančných prostriedkov zo štátneho rozpočtu na podporu realizácie bytovej politiky; vedenie dostupných údajov o situácii v oblasti bývania; priebežný monitoring trhu s bytmi, účinnosti a efektivity jednotlivých podporných nástrojov a ich následné úpravy.

Decentralizácia so sebou priniesla posilnenie vplyvu samosprávnych orgánov v rozhodovaní, čím sa významnou mierou posilnila nielen samosprávna funkcia, ale aj zodpovednosť jednotlivých samospráv za rôzne oblasti, rozvoj bývania nevynímajúc. V SR má územná samospráva dve úrovne - obec a vyšší územný celok (ďalej len „VÚC“).

V zmysle platného rámca sú *obce* ako orgány miestnej samosprávy najbližšie k obyvateľovi. Základnou úlohou obce podľa zákona Slovenskej národnej rady č. 369/1990 Zb. o obecnom zriadení v znení neskorších predpisov pri výkone samosprávy je starostlivosť o všestranný rozvoj jej územia a o potreby jej obyvateľov. Obce sú zodpovedné za obstaranie koncepcie rozvoja jednotlivých oblastí života obce, teda aj bývania, spolupôsobia pri utváraní vhodných podmienok na bývanie v obci a obstarávajú a schvaľujú územnoplánovacie dokumentácie, ako aj programy rozvoja bývania obce. S uvedenou pôsobnosťou obcí súvisí aj koordinácia a zabezpečovanie pozemkov a technickej vybavenosti pre výstavbu bytov, iniciovanie vlastnej výstavby, plnenie úloh v oblasti sociálnych služieb a v neposlednom rade hospodárenie s obecným bytovým fondom. Na obce bola prenesená zodpovednosť za formuláciu a výkon bytovej politiky na ich území.

Pôsobnosť *VÚC* je v koncepcnej, legislatívnej a vo výkonnej činnosti, ktorá vyplýva z ich úloh pri starostlivosti o všestranný rozvoj svojho územia a potreby svojich obyvateľov podľa zákona č. 302/2001 Z. z. o samospráve vyšších územných celkov (zákon o samosprávnych krajoch) v znení neskorších predpisov. VÚC si nevytvárajú konkrétne dokumenty venujúce sa bývaniu, avšak vytvárajú strategické rozvojové dokumenty krajov, v ktorých sa problematiky bývania dotýkajú. VÚC doteraz neboli výrazne aktívne v oblasti rozvoja bývania vo svojom území. Právne vymedzenie ich však predurčuje na to, aby spolupracovali pri koordinácii rozvoja územia a jednotlivých záujmov v ňom, bývanie nevynímajúc.

Súkromný sektor, ktorý reprezentujú napr. bankové a investičné inštitúcie, inžinierske, projektové a stavebné spoločnosti, technologické inovatívne spoločnosti, správcovské spoločnosti, ale zároveň aj subjekty mimovládneho sektora v podobe občianskych združení, nadácií a neziskových organizácií, zastáva významnú úlohu pri činnostiach zabezpečujúcich rozvoj bývania. Tento status vyplýva z prirodzeného postavenia súkromných subjektov na trhu ako hlavných hráčov ekonomického rozvoja krajiny. Medzi základné úlohy, ktoré patria do ich portfólia, je možné zaradiť zabezpečenie financovania bytovej výstavby, investičnú prípravu pozemkov pre predpokladanú výstavbu, projektovú prípravu, stavebnú činnosť, údržbu a spravovanie bytového fondu, hľadanie a navrhovanie alternatívnych riešení v technickej a technologickej časti stavebných procesov a poskytovanie ďalších služieb v oblasti bývania.

3. Analýza bytového fondu SR a aktuálnej situácie na trhu

Zmena spoločenského a politického systému roku 1989 významne ovplyvňuje vývoj a podmienky na trhu s bývaním. Bývanie je integrálnou súčasťou ekonomických zmien a vývoja spoločnosti a preto takmer všetky významné zmeny, ktoré sa za obdobie ostatných tridsiatich rokov uskutočnili, majú na bývanie a jeho dostupnosť priamy vplyv. Ukončenie podpory systému komplexnej bytovej výstavby realizovanej štátom a následná možnosť transformácie vlastníctva bytového fondu z vlastníctva miest, obcí a bytových družstiev do vlastníctva

užívateľov týchto bytov azda najvýraznejšie ovplyvnili a naďalej ovplyvňujú dostupnosť bývania na Slovensku. Ďalším významným faktorom ovplyvňujúcim dostupnosť bývania sa stala postupná cenová deregulácia služieb spojených s bývaním a taktiež rast cien nehnuteľností na bývanie.

V súvislosti s trhom s bývaním možno uvažovať o celom rade ďalších faktorov, ktoré majú priamy, či nepriamy dosah na dostupnosť bývania a na správanie sa obyvateľstva pri zabezpečovaní si bývania. Poznanie jednotlivých faktorov je dôležité pre rôzne typy politik, ktorými je možné vplývať na zvyšovanie dostupnosti bývania, ako vo fyzickej, tak aj v cenovej rovine. Medzi základné faktory nepochybne patria celkový ekonomický vývoj, príjmy domácností, zamestnanosť a jej vývoj, demografický vývoj spoločnosti, dostupnosť finančných zdrojov, právne prostredie, prebiehajúca bytová výstavba a pod. Nemenej dôležitú úlohu zohrávajú aj nekvantifikovateľné faktory, akými sú napr. historická skúsenosť a preferencia bývania vo vlastnej nehnuteľnosti, menšia dôvera v bývanie v nájomnom sektore a iné. Zhodnotiť súčasné podmienky rozvoja trhu s bývaním znamená pokúsiť sa analyzovať doterajší vývoj v jednotlivých oblastiach priamo previazaných na bývanie. Pri tejto analýze sa budeme prioritne sústreďovať na dve zásadné stránky dostupnosti bývania, a to fyzickej dostupnosti a cenovej dostupnosti. Fyzická dostupnosť bývania je analyzovaná z hľadiska kvantitatívnej a kvalitatívnej stránky bytového fondu, zatiaľ čo cenová dostupnosť bývania z hľadiska finančnej situácie.

Analýza kvantitatívnej a kvalitatívnej stránky bytového fondu je založená najmä na výsledkoch Sčítania obyvateľov, domov a bytov v roku 2011 (ďalej „SODB“) a je doplnená o priebežné údaje zverejňované Štatistickým úradom SR (ďalej len „ŠÚ SR“). Presné údaje o zmenách v oblasti bývania však budú známe až po zverejnení výsledkov Sčítania obyvateľov, domov a bytov 2021.

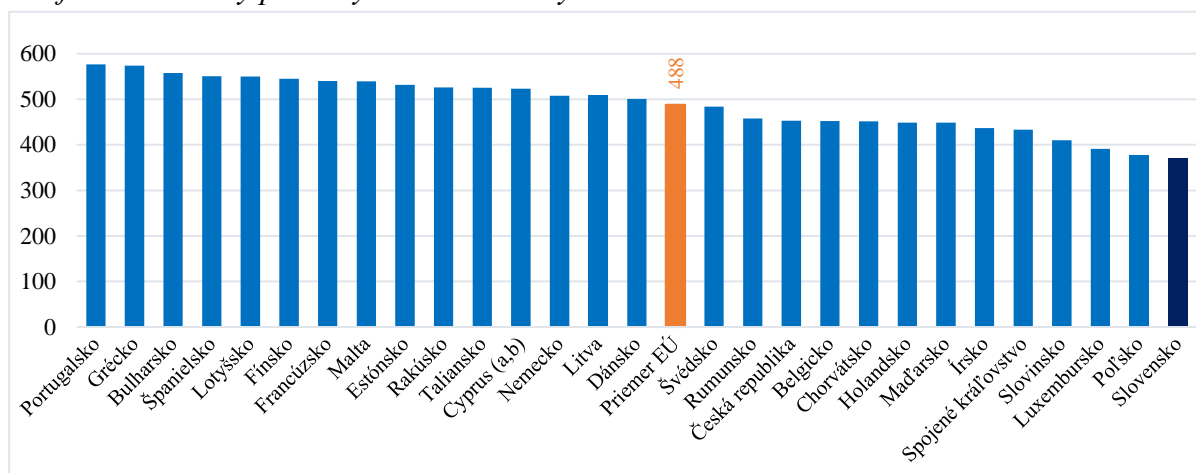
3.1. Bytový fond a vybavenosť bytmi

Podľa údajov zo SODB je na území SR celkom 1 994 897 bytov, z nich je 1 776 698 obývaných⁷ bytov, čo predstavuje 89,1 %. Z uvedeného počtu všetkých bytov bolo 56 % bytov situovaných v mestských sídlach, pričom v týchto sídlach jednoznačne dominujú byty v bytových domoch s podielom až 92 %. Počet neobývaných bytov v roku 2011 bol na úrovni 205 729 bytov.

Jedným zo základných ukazovateľov dôležitým aj pri medzinárodnom porovnaní je ukazovateľ počtu bytov na tisíc obyvateľov. Celkový počet obyvateľov na základe údajov zo SODB predstavuje 5 397 036 obyvateľov. V rozhodnom čase pripadalo teda na tisíc obyvateľov celkom 370 bytov, resp. 329 obývaných bytov. Pri porovnaní týchto údajov s údajmi z roku 2001 je možné vidieť postupný nárast hodnoty uvedeného ukazovateľa, a teda kvantitatívna úroveň bývania v SR sa postupne zvyšuje (napríklad v roku 2001 pripadalo na tisíc obyvateľov 352 bytov, resp. 310 obývaných bytov), stále však výrazne zaostáva za úrovňou väčšiny štátov EÚ, v ktorých pripadá v priemere 488 bytov na tisíc obyvateľov.

⁷ Za obývaný sa považoval byt, v ktorom sa zdržiaval aspoň jeden užívateľ väčšiu časť roka, ale aj byt, ktorého užívateľ bol dočasne neprítomný.

Graf č. 1: Celkový počet bytov na 1000 obyvateľov

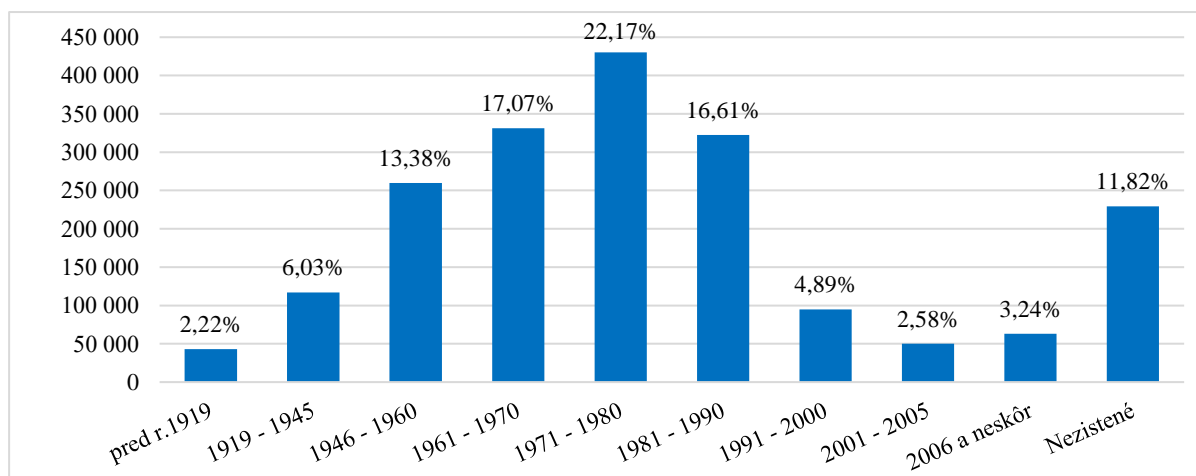

Zdroj: OECD, Databáza cenovo dostupného bývania dostupná na <http://www.oecd.org/social/affordable-housing-database.htm>; údaje za 2018 alebo posledný dostupný údaj; Grécko, Malta, Taliansko, Česká republika a Slovensko - údaje za rok 2011

V uvedenom ukazovateli sa na Slovensku zároveň prejavujú aj výrazné regionálne rozdiely vo vybavenosti bytmi. Najväčší počet bytov na tisíc obyvateľov sa nachádza na území Bratislavského kraja (takmer 440 obývaných bytov), zatiaľ čo v Prešovskom kraji je tento ukazovateľ na úrovni 270 obývaných bytov (viď príloha č. 4). Okrem Prešovského kraja nízky podiel vybavenosti bytmi sa dosahuje aj v Košickom kraji a v Žilinskom kraji. Napriek výrazne vyššiemu počtu bytov na tisíc obyvateľov v Bratislavskom kraji, vidíme, že aj v tomto regióne je tento počet stále pod priemerom štátov EÚ. Zároveň z poznania súčasných trendov na trhu je možné konštatovať, že ani nadpriemerný počet bytov v Bratislavskom kraji nepostačuje dostatočne pokrývať reálny dopyt po bývaní v tomto kraji.

Na posúdenie úrovne a kvality bývania je dôležité poznať aj obdobie výstavby bytu, ako aj obdobie jeho rekonštrukcie. Stav bytového fondu v SR je vo veľkej miere výsledkom výstavby pred rokom 1990 (takmer 80% bytov). V porovnaní s krajinami západnej Európy je však bytový fond SR relatívne mladý, nakoľko len 8,2 % existujúceho bytového fondu bolo vybudované pred druhou svetovou vojnou (do roku 1945). Podľa SODB bol priemerný vek bytov v rodinných domoch na úrovni 45,7 roka a bytov v bytových domoch 38,3 roka.

Graf č. 2: Bytový fond podľa obdobia výstavby

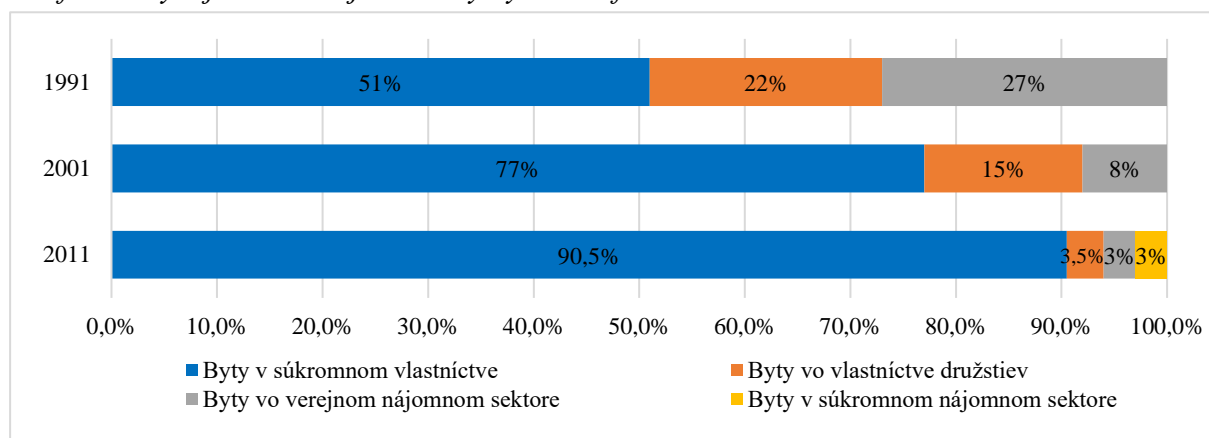
Zdroj: ŠÚ SR

Nielen obdobie výstavby bytov, ale zároveň aj kvalita a vybavenosť týchto bytov predstavujú dôležitú zložku ich hodnotenia. Výsledky SODB potvrdili trend zlepšovania

podmienok bývania obyvateľov, takže napr. obývané byty I. kategórie tvoria väčšinu (72,2 %) zo všetkých obývaných bytov. Zároveň sa v porovnaní s predchádzajúcim Sčítaním obyvateľov, domov a bytov v roku 2001 znížil počet obývaných bytov bez kúrenia (o 96,2 %), bez teplej vody (o 40,5 %), bez splachovacieho záchoda (o 51,5 %), bez vodovodu (o 48,4 %) a bez kúpeľne/sprchovacieho kúta (o 52,7 %). Osobitne sa SODB zameralo aj na rozsah bezbariérového prístupu k bytu. V roku 2011 mali obyvatelia k dispozícii menej ako 10 % bytov s bezbariérovým prístupom. Vo všeobecnosti je však možné konštatovať, že trend postupného zlepšovania technického vybavenia bytového fondu pokračuje a potvrdenie tohto trendu očakávame aj vo výsledkoch nasledujúceho Sčítania obyvateľov, domov a bytov v roku 2021.

Existujúca vlastnícka štruktúra bytového fondu SR je výsledkom rozhodnutí prijatých po roku 1989, ktoré vyústili do masovej privatizácie bytového fondu. Názorný vývoj v zmene vlastníckej štruktúry bytového fondu ukazujú údaje v grafe č. 3. Podľa údajov zo Sčítania obyvateľov, domov a bytov v roku 1991 bolo v SR 448 679 (27 %) štátnych bytov a ďalších 357 709 bytov (22 %) vlastnili bytové družstvá. Celkovo bola v SR takmer polovica existujúceho bytového fondu v rôznych formách nájomného bývania. Po roku 1991 sa začal proces transformácie bytového fondu. V prvom kole boli štátne byty, ako aj časť bytov štátnych podnikov prevedené bezodplatne do majetku obcí. V druhom kole sa začala transformácia družstiev v roku 1992 a následne od roku 1993 privatizácia bytového fondu za veľmi výhodných podmienok užívateľom týchto bytov. O detailnom postupe privatizácie bytového fondu a zmien vlastníckej štruktúry nie sú k dispozícii podrobné údaje, z praxe však vyplýva, že väčšina nájomcov obecných bytov túto výhodnú možnosť využila a nimi obývaný byt si odkúpila. Tento proces vyústil do enormného nárastu podielu bytov v súkromnom vlastníctve a viedol takmer k zániku všetkých foriem nájomného bývania.

Graf č. 3: Vývoj vlastníckej štruktúry bytového fondu

Zdroj: vlastné spracovanie MDV SR; z údajov ŠÚ SR

Považujeme za potrebné zdôrazniť, že proces privatizácie bytového fondu nie je ani v súčasnosti ukončený. V roku 2016 bola ukončená možnosť odkúpenia bytov vo vlastníctve obcí postavených pred rokom 1998 za zvýhodnených podmienok. Je možné predpokladať, že nie všetci nájomcovia týchto bytov túto možnosť využili a tak ešte veľmi marginálny počet bytov z pôvodného bytového fondu miest a obcí postavených pred rokom 1998 zostal v ich vlastníctve. Ďalšie byty, aj vďaka podporným nástrojom štátu od roku 1998 pribúdajú do ich vlastníctva, avšak tempo ich prírastku je relatívne nízke.

V segmente družstevného bývania prichádza k postupnému prevodu vlastníctva bytov a očakávame, že podiel družstevných bytov bude neustále klesať⁸. Uvedené je podporené aj

⁸ Uvedené potvrdilo aj štátne štatistické zisťovanie, ktoré realizovalo MDV SR od 1.1.2020 do 30.6.2020 a ktorého cieľom bolo zistiť skutočné počty bytov vo vlastníctve miest, mestských častí a vybratých obcí a bytových

faktom, že družstvá len v minimálnej miere pripravujú nové projekty obstarania bytov v družstevnom režime (počas rokov 2001 až 2020 bolo dokončených iba 858 družstevných bytov).

Za výrazný nedostatok súvisiaci s vlastníckou štruktúrou je možné považovať nedostatok relevantných informácií o súkromnom nájomnom sektore. Ten súvisí predovšetkým s faktom, že nájomné byty ponúkané na trhu sú vo väčšine prípadov prenajímané súkromnými vlastníkmi – fyzickými osobami. Tí získali výhodne byt alebo viacero bytov v rámci privatizácie, alebo kúpili byt ako investíciu a tento prenajímajú. V mnohých prípadoch byty prenajímané fyzickými osobami môžeme zaradiť na šedý trh, pretože nie všetci prenajímatelia bytov si plnia svoje daňové povinnosti. Zo sekundárnych informácií je však možné predpokladať, že rozsah bytov takto prenajímaných je vyšší ako sú údaje zo SODB.

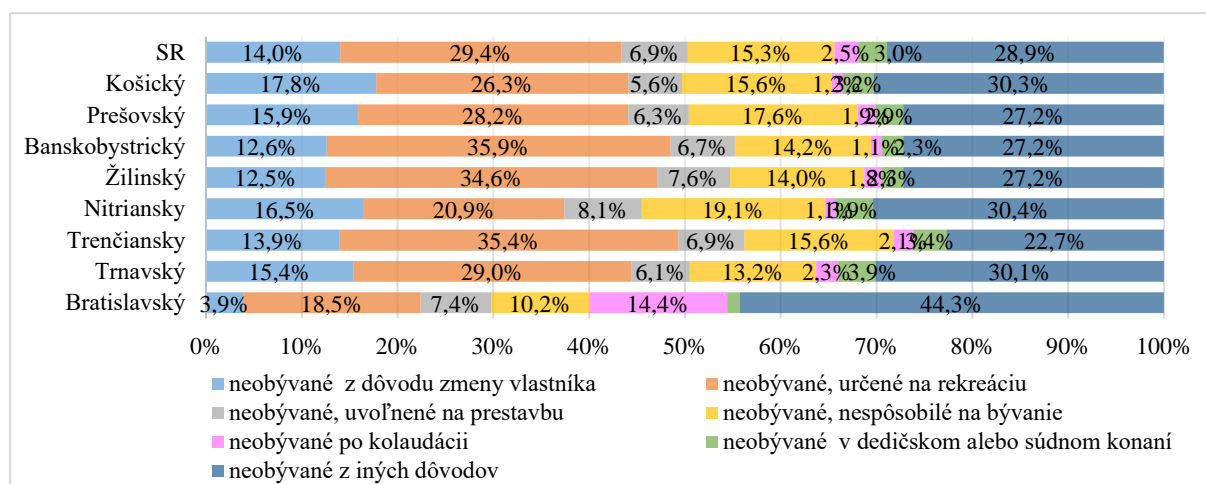
3.2. Neobývaný bytový fond

Ako vyplýva z výsledkov SODB bytový fond SR tvorilo 1 994 897 bytov, z ktorých bolo 205 729 neobývaných (10,3%) bytov. Kategória neobývaných bytov si zaslúži hlbšiu analýzu aj vzhľadom na možnosť zvyšovania dostupnosti bývania využitím existujúceho bytového fondu bez nadmerného tlaku na novú bytovú výstavbu.

ŠÚ SR údaje o neobývaných bytoch zo SODB spracoval a publikoval v členení neobývané byty celkom a neobývané byty v neobývaných domoch. Uvedené členenie má vplyv na skladbu zverejnených údajov, pričom viac údajov je k dispozícii o neobývaných domoch. Byty v rodinných domoch, ktorých počet bol pri SODB na úrovni 969 360, predstavovali 48,59% z celkového bytového fondu SR. Na trvalo obývanom bytovom fonde sa podieľali 41,9% a z neobývaného bytového fondu tvorili počtom 152 453 domov až 74,9% (viď príloha č. 5).

Z hľadiska geografického bol najvyšší podiel neobývaných bytov v Banskobystrickom kraji (34 175 bytov) a naopak najmenej neobývaných bytov sa nachádza v Bratislavskom kraji (14 202 bytov) ako je znázornené v prílohe č. 6. Z hľadiska možného ďalšieho využívania neobývaných bytov je zaujímavejší pohľad na dôvody ich neobývanosti.

Graf č. 4: Neobývané byty v jednotlivých krajoch podľa dôvodu neobývanosti v %

Zdroj: ŠÚ SR

Najvyšší podiel neobývaných bytov z dôvodu ich nespôsobilosti na bývanie bol zaznamenaný v Nitrianskom kraji (až 6 192 bytov). Vysoký podiel bol taktiež zaznamenaný

družstiev so sídlom v meste k 31.12.2019. Z výsledkov vyplynulo že k 31.12.2019 bolo vo vlastníctve družstiev len 28 567 bytov. Viac informácií v „Informácii o vlastníckej štruktúre bytového fondu v Slovenskej republike k 31. decembru 2019“ dostupnej na <https://www.mindop.sk/k-31-12-2019>.

v Prešovskom, Trenčianskom a Košickom kraji. Najvyšší podiel neobývaných bytov z dôvodu ich využívania na rekreáciu bol zistený v Banskobystrickom kraji (12 264 bytov). Bratislavský kraj zaznamenal najvyšší podiel bytov, ktoré boli neobývané z iných dôvodov, ako aj najvyšší podiel bytov neobývaných po kolaudácii, čo úzko súvisí aj so situáciou na bytovom trhu a rozvojom bytovej výstavby v tomto regióne.

Z výsledkov SODB vyplýva, že väčšina (viac ako 60%) neobývaných bytov je situovaných vo vidieckych sídlach a z hľadiska typu bývania ide o byty v rodinných domoch, pričom viac ako tretina z nich bola určená na rekreáciu. Ak vynecháme skupinu iných dôvodov, tak druhú najväčšiu skupinu neobývaných domov tvoria domy nespôsobilé na bývanie (až 30 971 domov). Ďalšiu veľkú skupinu potom tvoria domy neobývané z dôvodu zmeny vlastníka v dedičskom alebo súdnom konaní (26 731 domov).

Z regionálneho hľadiska je najviac neobývaných bytov v Banskobystrickom kraji, kde je hlavným dôvodom neobývanosti využívanie na rekreáciu a v Nitrianskom kraji, v ktorom je najviac bytov nespôsobilých na bývanie.

V kategórii bytov, ktoré sú neobývané z dôvodu zmeny vlastníka, prestavby, alebo sa o ich vlastníkovi rozhoduje v dedičskom alebo súdnom konaní, prípadne boli po kolaudácii, čo sumárne predstavuje 54 312 bytov, je možné predpokladať, že sa postupom času (po pominutí dôvodu, pre ktorý boli neobývané), vrátia do obývaného bytového fondu. Pri tých neobývaných bytoch, ktoré podľa zistení pri SODB neboli spôsobilé na bývanie (spustnutosť, zlý technický stav) alebo boli využívané na rekreačné účely, čo spolu tvorilo 91 921 bytov, sa nedá očakávať, že by sa vo väčšom meradle vrátili do fondu obývaných bytov.

Presné príčiny neobývanosti bytov a tým aj možnosti ich ďalšieho využitia sú nejasné pri tých neobývaných bytoch, pri ktorých sa uviedli „iné“ dôvody alebo sa dôvody nezistili (takmer 30% všetkých neobývaných bytov). Na ich analýzu poskytuje skladba publikovaných údajov o neobývaných bytoch zo SODB veľmi obmedzený priestor. Vzhľadom na fakt, že ako dôvod ich neobývanosti z iných dôvodov dominoval v Bratislavskom kraji (len na území hlavného mesta SR Bratislavy 6 364 bytov), ale taktiež aj v ďalších väčších mestách, napr. Senec, Trnava, Trenčín, Nitra, Považská Bystrica, Žilina, je možné sa domnievať, že pomerne veľká časť týchto bytov bude využívaná na bývanie.

Ďalšiu skupinu týchto bytov tvoria byty v rodinných domoch situované v odľahlých oblastiach Slovenska, prípadne ťažšie dostupnom teréne, resp. v malých obciach, ktoré s veľkou pravdepodobnosťou zostanú v kategórii trvalo neobývaných bytov.

Dôvodov neobývanosti bytového fondu je viacero a nie vždy sa dajú presne špecifikovať. Vzhľadom na predpokladaný demografický vývoj, ekonomické trendy v krajine, preferencie obyvateľstva a regionálnu štruktúru je možné očakávať, že v niektorých špecifických oblastiach bude podiel neobývaných bytov postupne narastať.

3.3. Bytová výstavba⁹

Po zmenách začiatkom 90-tych rokov je badateľné doznievanie dostavby rozostavaných bytov z predchádzajúceho obdobia, za ktorým nastáva celkový útlm. Oživenie výstavby bytov nastáva až po roku 2000. Rozvoj bývania na Slovensku zaznamenával v období do roku 2009 dlhodobu pozitívne trendy charakterizované najmä zvyšovaním počtu začatých a dokončených bytov. V roku 2009 sa však začali prejavovať negatívne dôsledky vplyvu finančnej a hospodárskej krízy, ktoré pokračovali aj v nasledujúcich rokoch. Prišlo k výraznejšiemu poklesu hlavne v segmente začínajúcich bytov a až v roku 2012 sa začal počet začatých bytov

⁹ Informácia o bytovej výstavbe v SR podľa jednotlivých rokov je dostupná na webovom sídle MDV SR (www.mindop.sk).

postupne zvyšovať. V roku 2013 dosiahol hodnotu takmer 15 000 začatých bytov, čo naznačovalo opätovný progres bytovej výstavby.

Súkromný sektor v uplynulých rokoch reagoval na pretrvávajúci dopyt po bývaní, čo sa prejavilo postupným rastom bytovej výstavby. Na základe údajov ŠÚ SR bolo v roku 2020 dokončených 21 490 bytov, čo je najviac za obdobie po roku 2000 (viď príloha č. 7). Intenzita bytovej výstavby¹⁰ v roku 2020 dosiahla úroveň 3,94 dokončeného bytu na tisíc obyvateľov, teda najvyššia dosiahnutá úroveň od vzniku samostatnej SR.

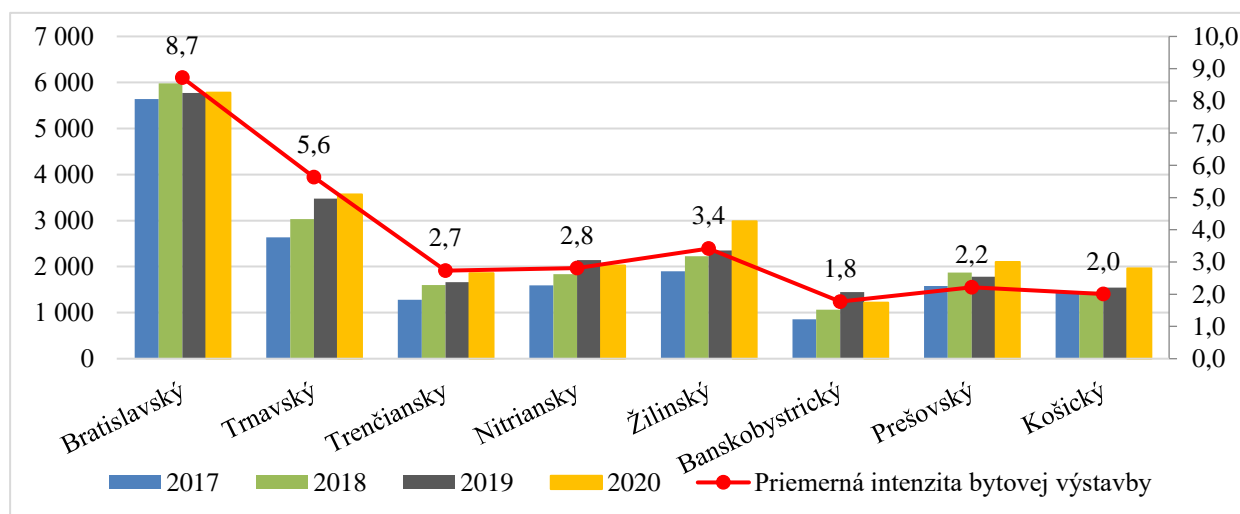
Od SODB v roku 2011 sa v SR dokončilo 168 769 bytov a zároveň sme zaznamenali úbytok 13 538 bytov (viď príloha č. 9). To znamená, že v priemere sa ročne stavalo 16 800 bytov. Môžeme konštatovať, že čistý prírastok bytov v sledovanom období predstavuje 155 231 dokončených bytov. Z hľadiska druhu stavieb výrazne dlhodobo dominujú byty v rodinných domoch, ktoré predstavujú takmer 66% zo všetkých dokončených bytov.

V porovnaní s inými krajinami EÚ sú v SR všeobecne menšie plochy bytov a menší počet obytných miestností. Uvedené odzrkadľuje éru hromadnej bytovej výstavby. Nová výstavba v obdobnom trende pokračuje. Priemerná podlahová plocha dokončených bytov v bytových domoch v ostatnom období v súkromnom vlastníctve je na úrovni 65 m² a z hľadiska izbovosti v bytových domoch dominujú dvojjizbové byty. Priemerná podlahová plocha bytov v rodinných domoch je 136 m² a podľa izbovosti mali rozhodujúci podiel na celkovom počte dokončených bytov v tomto segmente štvorizbové byty.

Z hľadiska vlastníckych foriem sa na výstavbe bytov v rozhodujúcej miere podieľajú byty v súkromnom tuzemskom vlastníctve a menším podielom byty v obecnom vlastníctve. Ostatné formy vlastníctva sú dlhodobo zastúpené v minimálnej miere. Súkromní investori stavajú byty len výnimočne na účel nájomného bývania, pilotné projekty však boli v poslednom období realizované predovšetkým vo veľkých mestách (Bratislava, Košice).

Bytová výstavba v jednotlivých krajoch do značnej miery reaguje na ich ekonomickú výkonnosť a aj v tejto oblasti sú zjavné regionálne rozdiely. V súlade s uvedeným má najväčší prírastok bytov práve Bratislavský kraj. Zároveň sme v ostatných rokoch zaznamenali nárast bytovej výstavby aj v ďalších krajoch s výnimkou Banskobystrického kraja.

Graf č. 5: Počet dokončených bytov v členení podľa jednotlivých krajov v SR v rokoch 2017 až 2020 a ich priemerná intenzita bytovej výstavby

Zdroj: ŠÚ SR

¹⁰ Indikátor intenzita bytovej výstavby vyjadruje počet dokončených bytov na 1 000 obyvateľov. Ako sa vyvíjala intenzita bytovej výstavby v SR od roku 2000 je uvedené v prílohe č. 8.

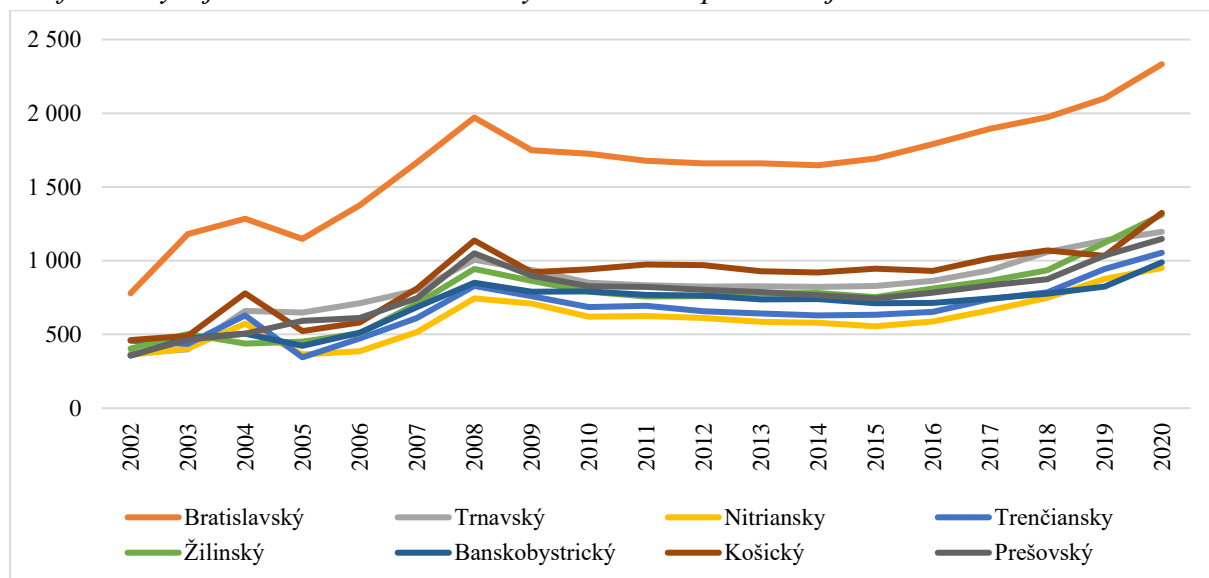
Z pohľadu začatých bytov zaznamenávajú posledné dva roky klesajúcu tendenciu (viď príloha č. 7), v roku 2020 bolo začatá výstavba len 19 744 bytov. Výrazný pokles nastal najmä v Bratislavskom kraji (medziročný pokles o 25,5%), naopak výraznejší nárast možno sledovať v Prešovskom kraji (o 19% oproti roku 2019). Vzhľadom k rozsahu a trvaniu pandémie COVID-19, môžeme predpokladať, že pokles počtu začatých bytov môže byť jedným z jej následkov.

Napriek zvyšujúcemu sa počtu dokončovaných bytov v ostatných rokoch, dopyt po bytoch naďalej prevyšuje ich ponuku, a to predovšetkým v mestách. Samotné investície do bytovej výstavby, ale aj obnovy majú vysoký multiplikačný potenciál a pozitívne ovplyvňujú všetky odvetvia národného hospodárstva. Aj z uvedeného dôvodu je potrebné odstraňovať bariéry brániace jej rozvoju. Najčastejšie deklarovaným nedostatkom je príliš dlhá čakacia doba na vydanie stavebného povolenia ako aj samotný proces jeho vydania. Podľa Doing Business indexu¹¹ patrí SR v procese stavebného konania 146. miesto medzi krajinami sveta a odhadovaná priemerná dĺžka procesov v rámci stavebného a kolaudačného konania je 300 dní. To samozrejme ovplyvňuje aj ďalšie procesy a spôsobuje ďalší tlak na trh s bývaním.

3.4. Vývoj cien bývania

Cena bývania, resp. cena nehnuteľností na bývanie je jedným zo základných faktorov, ktorý ovplyvňuje rozhodovanie o zabezpečení si bývania napríklad aj prostredníctvom kúpy bytu. Ako môžeme vidieť z grafu č. 6 v roku 2008 ceny nehnuteľností na bývanie vplyvom finančnej krízy klesli a niekoľko rokov stagnovali. V posledných rokoch však dopyt rýchlo rástol a keďže ponuka nehnuteľností na bývanie je na trhu obmedzená, situácia vyústila do nárastu cien nehnuteľností, pričom v súčasnosti ceny bytov prekonalí svoje maximálne hodnoty z roku 2008.

Graf č. 6: Vývoj cien nehnuteľností na bývanie¹² v SR podľa krajov

Zdroj: NBS

Vývoj cien nehnuteľností na bývanie podčiarkuje výraznú regionálnu diferenciáciu trhu s bývaním v SR. Dlhodobo sú najvyššie ceny nehnuteľností na bývanie v Bratislavskom kraji, po ktorom nasleduje Košický, Žilinský a Trnavský kraj. V ostatných krajoch nedosahuje priemerná cena nehnuteľností na bývanie ani polovicou hodnoty priemernej ceny nehnuteľností

¹¹ <https://www.doingbusiness.org/en/rankings>

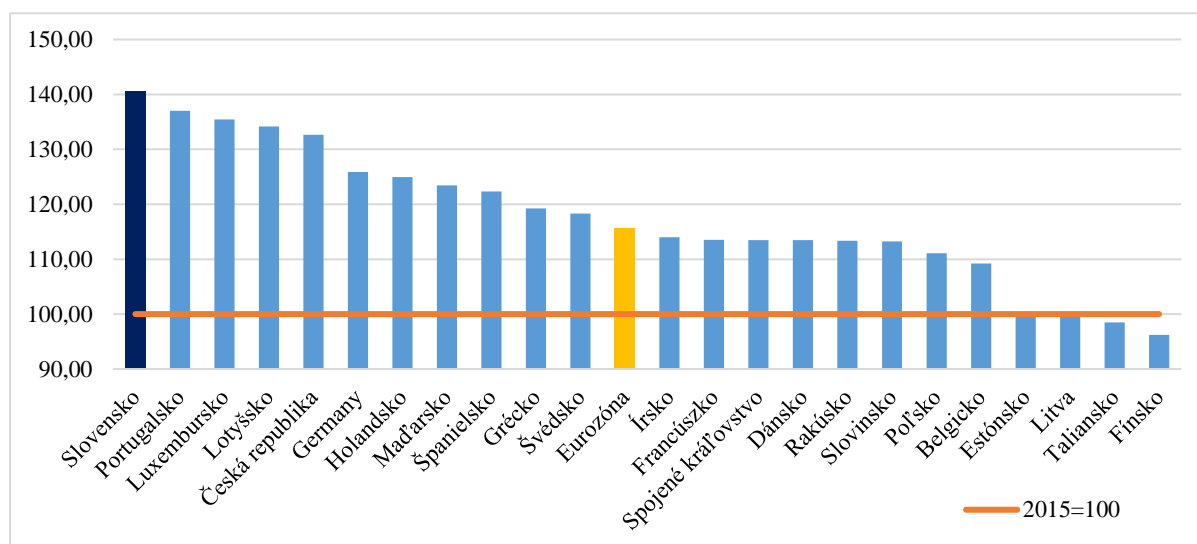
¹² Priemerné ceny nehnuteľností na bývanie zverejňované NBS zahŕňajú tak ceny bytov v bytových domoch, ako aj ceny bytov v rodinných domoch.

na bývanie v Bratislavskom kraji. V praxi však hlavne v Bratislavskom kraji predajné ceny bytov v existujúcich projektoch vysoko prevyšujú ceny zverejňované Národnou bankou Slovenska (ďalej len „NBS“).

Podľa údajov NBS priemerná cena nehnuteľností na bývanie za celý rok 2020 vzrástla o 11,9% oproti roku 2019. Dostupnosť bývania sa v roku 2020 zhoršila najmä v Košickom, Banskobystrickom a Žilinskom kraji. Dôvodom je rast cien nehnuteľností na bývanie, ktorý bol v roku 2020 najsilnejší práve v Košickom kraji (cena bývania vzrástla medziročne o 28,1%). Je možné predpokladať, že ceny nehnuteľností na bývanie budú (aj v súvislosti s vývojom na stavebnom trhu, očakávaným spomalením tempa rastu miezd v dôsledku pandemickej situácie) v nasledujúcom období naďalej rásť.

Rast cien nehnuteľností však nie je špecifický iba pre našu krajinu, ale je badateľný vo väčšine členských krajín EÚ, ako aj v mnohých ďalších štátoch. To, či je bývanie dostupné, sa dá vyjadriť aj pomerom priemerných cien bytov voči priemerným príjmom obyvateľstva. Pri využití uvedeného môžeme konštatovať, že ceny bytov rastú v súčasnosti oveľa rýchlejšie než príjmy vo väčšine krajín EÚ.

Graf č. 7: Pomer cien bytov a príjmov obyvateľov

Zdroj: Medzinárodný menový fond, údaje za 1Q2020

Rastúce ceny bytov v spojení so zmenenými podmienkami získania úveru na bývanie nevyvažuje ponuka cenovo dostupných nájomných bytov na trhu. Ako výsledok privatizácie bytového fondu má SR málo rozvinutý nájomný trh. Ponuka verejných nájomných bytov s regulovaným nájomom je obmedzená. Dopyt po nájomnom bývaní je výraznejší predovšetkým v Bratislave a blízkom okolí, ako aj ďalších krajských mestách.

Tak ako iných oblastí sa aj trhu s nájomnými bytmi výrazne dotkla pandémia COVID-19, ponuka bytov sa rozšírila (ako odozva na zmenené podmienky trhu práce – výraznejšie využívanie práce z domu, nevyužívanie krátkodobých turistických nájomov a pod.) a ceny nájomov buď stagnovali alebo mierne klesali. V ponuke portálu Nehnutelnosti.sk (apríl 2021) sa nachádza viac ako 9 400 nehnuteľností na bývanie určených na nájom, takmer 60% z nich je pritom situovaných v Bratislavskom kraji.

Z dostupných dát je možné konštatovať, že cena nájomov bytov v krajských mestách (s výnimkou Prešova) je už takmer porovnateľná s cenami nájomov v Bratislave.

Tabuľka č. 1: Priemerné ceny nájmov bytov

Mesto	Cena (eur/m ²) k 31.12.2018	Cena (eur/m ²) k 31.12.2019	Cena (eur/m ²) k 30.09.2020	Nájom za priemerný 2- izbový byt (50 m ²) v roku 2020
Bratislava	12,3	12,36	11,5	575
Banská Bystrica	8,8	10	10,2	510
Košice	10,4	10,9	10,6	530
Nitra	11,6	11,4	10,6	530
Prešov	8,2	8,6	9,1	455
Trenčín	8	10,4	10,4	520
Trnava	11,2	12	11	550
Žilina	11	11,6	10,8	540

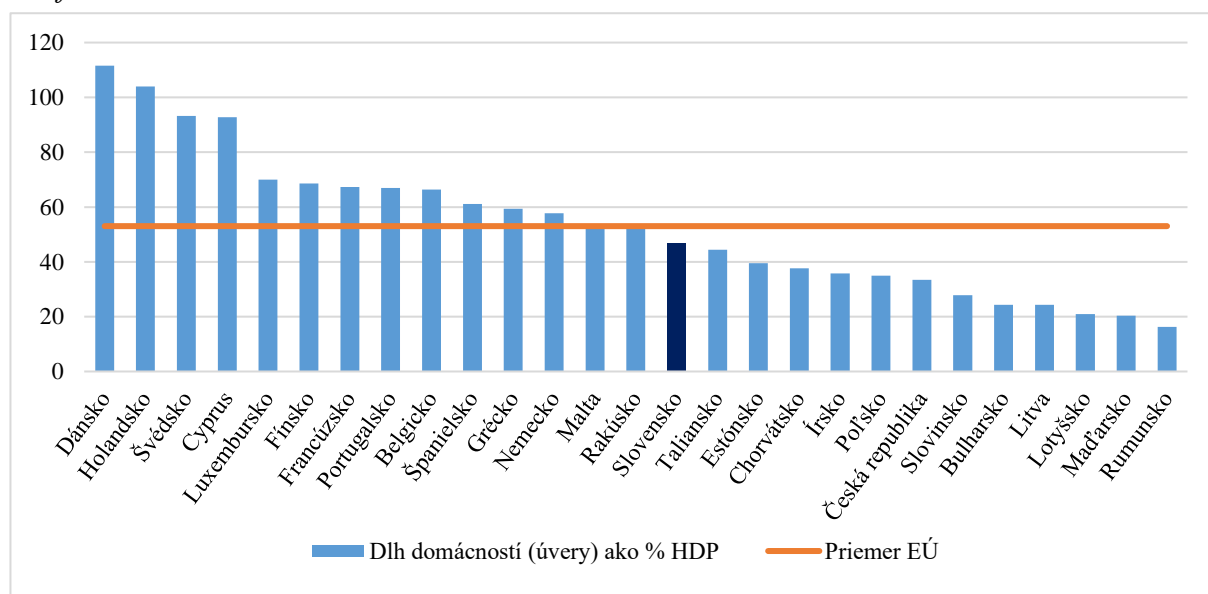
Zdroj: nehnutelnosti.sk, vlastné prepočty

Z dlhodobého hľadiska je možné predpokladať, že súčasný pokles cien nájmov je stav prechodný a po skončení obdobia pandémie budú ceny nájmov na trhu opätovne stúpať ako dôsledok opätovne zvýšeného záujmu o tento typ bývania a jeho obmedzeného rozsahu.

3.5. Úvery na bývanie

Aj napriek spomaleniu tempa rastu úverov slovenských domácností v období posledných dvoch rokov, rast zadlženosti našich domácností je dlhodobo jedným z najvyšších v EÚ. Koncom roka 2020 dosiahli úvery slovenských domácností úroveň takmer 47 % HDP. Rastúca zadlženosť domácností je celospoločenský problém, ktorý môže mať vplyv na ekonomický rast, ako aj na sociálnu situáciu domácností. Ako vyplýva z údajov NBS¹³ aktuálny vývoj poukazuje na to, že koronakríza v súčasnosti obmedzuje hlavne dopyt po spotrebiteľských úveroch, úverov na bývanie sa až tak výrazne nedotýka. Jedným z dôvodov môžu byť aj nízke úrokové miery úverov na bývanie v bankách, čo zvyšuje ich dostupnosť, alebo aj situácia na trhu s nehnuteľnosťami.

Graf č. 8: Zadlženosť domácností k HDP v EÚ

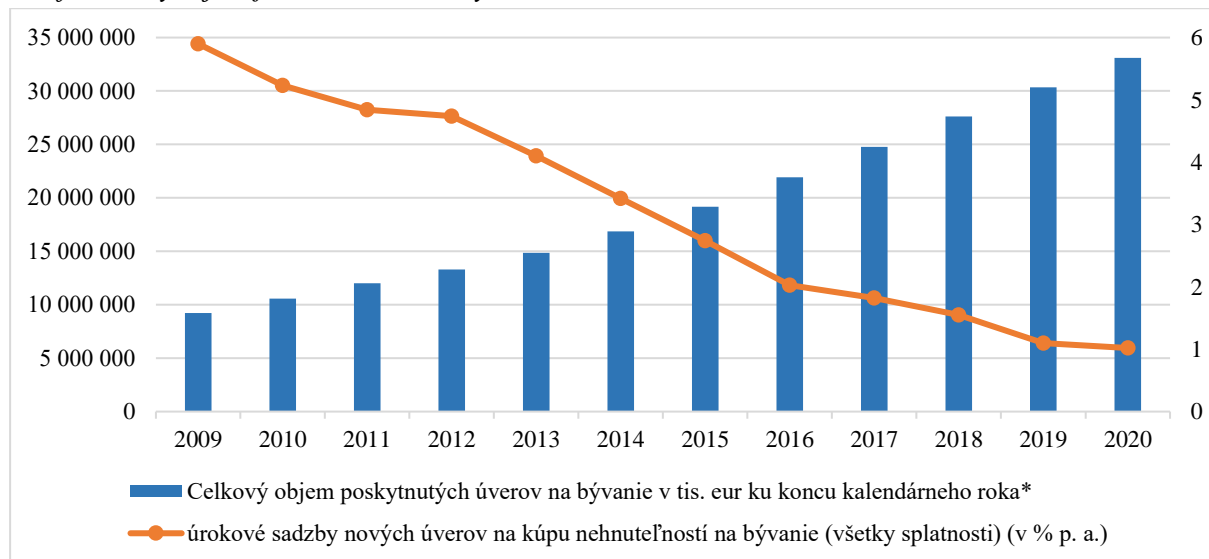

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe údajov Európskej centrálnej banky, údaje za 3Q2020

¹³ Správa o finančnej stabilite, November 2020. Elektronická verzia: www.nbs.sk/sk/publikacie/sprava-o-financnej-stabilite

Aj napriek rastu zadlženosti pre slovenské domácnosti stále platí, že úvermi na bývanie je zadlžená menšia časť populácie ako je priemer EÚ. Podľa údajov Eurostatu (rok 2019) 20,6% domácností SR vlastní nehnuteľnosť na bývanie zaťaženú hypotékou alebo úverom, pričom priemer EÚ je až 26,5 % domácností. Čiastočne je uvedený výsledok opäť dôsledkom masívnej privatizácie bytového fondu, počas ktorej si väčšina domácností (nájomcovia štátnych, obecných a družstevných bytov) odkúpila za zvýhodnené ceny byty a uspokojila tak svoje potreby bývania bez potreby získania úveru.

Graf č. 9: Vývoj objemu úverov na bývanie

* zahŕňa úvery na bývanie poskytnuté za predchádzajúce obdobia

Zdroj: NBS

Stav, v ktorom sa prostredníctvom úveru na bývanie stávajú vlastníkami aj nižšie príjmové skupiny, môže predstavovať významné riziko. Poukazujú na to skúsenosti z iných krajín, ale aj dopady finančnej krízy z roku 2008. Zároveň ako je konštatované v Správe o finančnej stabilite (november 2019¹⁴), slovenské domácnosti majú aj relatívne málo finančných aktív. V prípade straty zamestnania majú teda nižšiu kapacitu pokryť splátky úverov prostredníctvom úspor.

Podiel zlyhaných úverov za prvých 8 mesiacov roka 2020 dosiahol úroveň 2,6 %. Takýto nízky podiel bol čiastočne spojený s dostupnou možnosťou odkladu splátok. Podľa NBS dosiahol podiel úverov s odkladom splátok na všetkých úveroch na bývanie 10,5% (k 30. septembru mali domácnosti odložené splátky pri 49-tis. úverov na bývanie)¹⁵.

V snahe predchádzať vzniku podobných rizík pristúpila NBS ako regulátor finančného trhu k prijímaniu opatrení v bankovom sektore a špeciálne pre poskytovanie nových úverov domácnostiam. Medzi najdôležitejšie obmedzenia patrí limit na výšku zabezpečenia úverov na bývanie (LTV), maximálnu výšku splátky (DSTI), celkovú zadlženosť (DTI), splatnosť úverov a viaceré súvisiace kvalitatívne a ďalšie technické požiadavky. Uvedené opatrenia boli zavedené s cieľom spomalenia rastu zadlženosti domácností a majú viesť k zodpovednejšiemu a obozretnejšiemu prístupu bánk aj ich potenciálnych klientov. Aj napriek uvedeným opatreniam však objem úverov na bývanie aj napriek pandémie rastie. To aj podľa NBS naznačuje, že aktuálne nastavenie limitov zo strany NBS nie je pre finančný sektor, ako aj klientov natoľko obmedzujúce. Vzhľadom na vysoký dopyt po bývaní a ponuku bytov, ktorá tento dopyt momentálne nie je schopná uspokojiť, ako aj nedostatok cenovo dostupného

¹⁴ Správa o finančnej stabilite, November 2019. Elektronická verzia: www.nbs.sk/sk/publikacie/sprava-o-financnej-stabilite

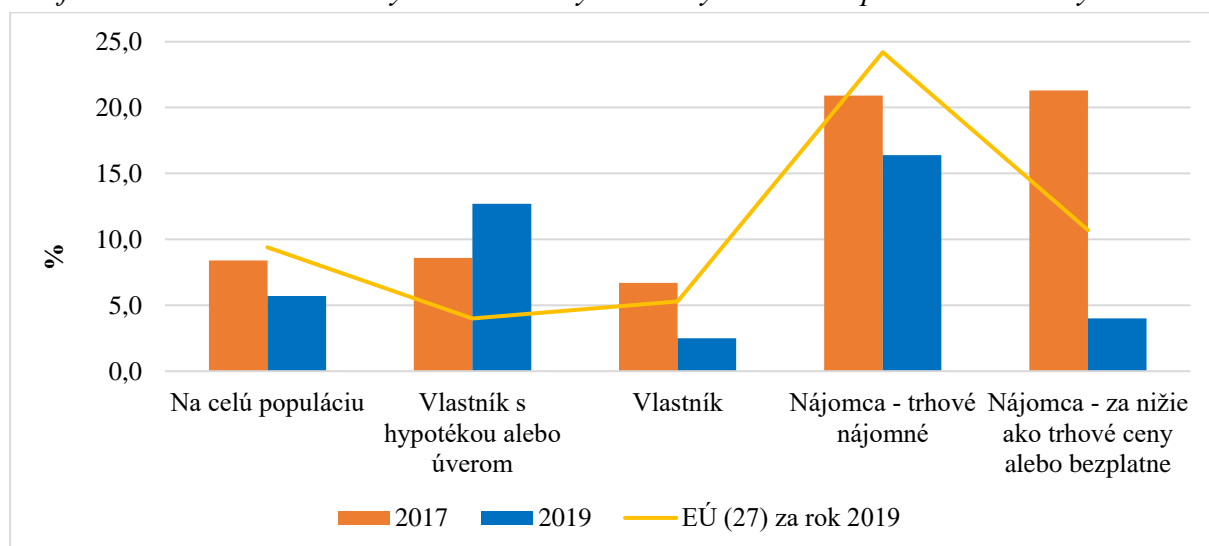
¹⁵ Správa o finančnej stabilite, November 2020. Elektronická verzia: www.nbs.sk/sk/publikacie/sprava-o-financnej-stabilite

nájomného bývania, je však pravdepodobné, že z dlhodobého hľadiska si rast objemu úverov na bývanie zachová stúpajúcu tendenciu.

3.6. Výdavky domácností na bývanie

Dostupnosť bývania neovplyvňujú len náklady na jeho zabezpečenie, ale aj následné náklady súvisiace s jeho užívaním. Je možné konštatovať, že bývanie je finančne dostupné vtedy, ak neprímerane nezaťažuje príjem domácnosti. Pre porovnanie v rámci krajín EÚ sa používa indikátor „miera zaťaženia výdavkami na bývanie“. Za nadmernú záťaž je považovaný stav, keď celkové výdavky domácností na bývanie sú vyššie ako 40 % ich disponibilných príjmov (očistených o príspevky na bývanie). Na základe uvedeného žilo v roku 2019 v domácnostiach, kde výdavky predstavovali viac ako 40 % disponibilného príjmu, 5,7 % obyvateľov SR (9,4 % v EÚ). Z hľadiska foriem vlastníctva sa nadmerné zaťaženie výdavkami na bývanie vyskytuje najmenej medzi domácnosťami žijúcimi vo vlastnom byte, ktorých bývanie nie je zaťažené úvermi alebo hypotékami. Na strane druhej existuje výrazne vyššia miera zaťaženia výdavkami na bývanie tých domácností, ktoré žijú v súkromnom nájomnom byte.

Graf č. 10: Miera zaťaženia výdavkami na bývanie obyvateľov SR podľa vzťahu k bývaniu

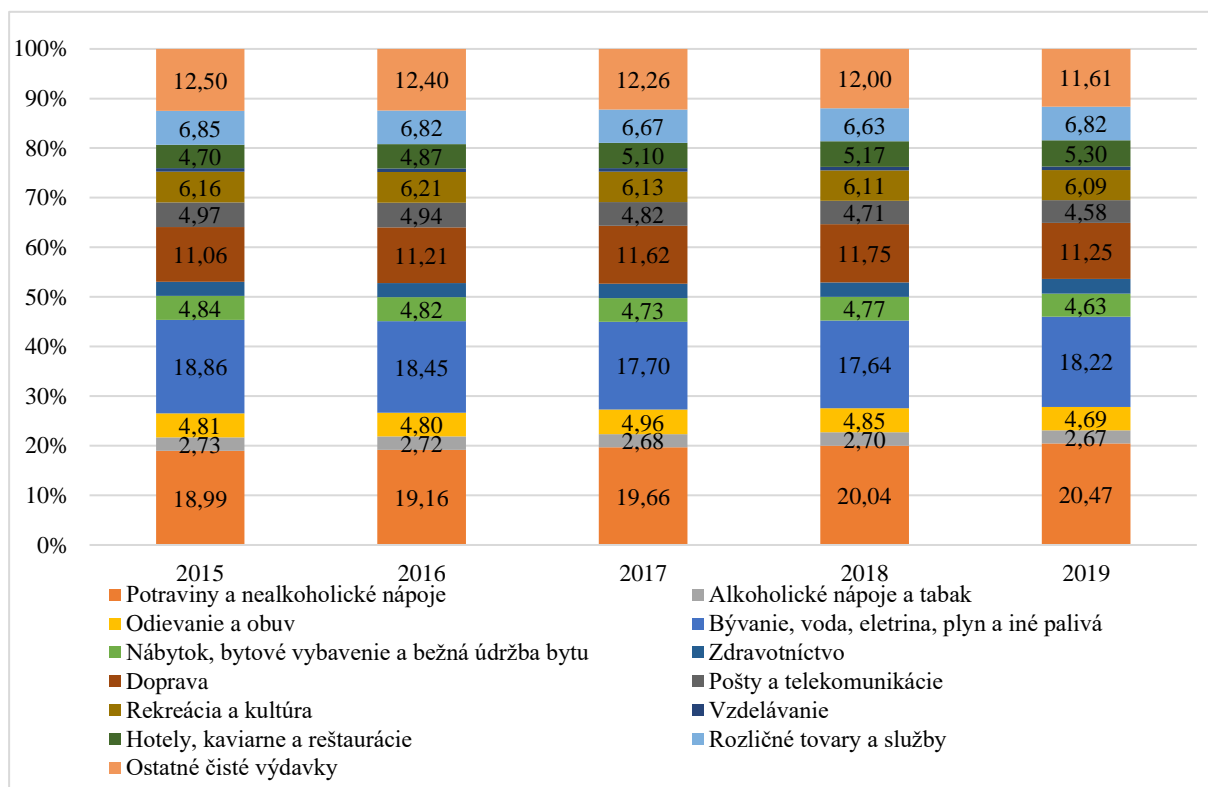

Zdroj: Eurostat (EU-SILC)

Na rozdiel od väčšiny krajín EÚ, bývanie s hypotékou nadmerne zaťažuje obyvateľov SR. Je to priame vyjadrenie faktu, že aj nižšie príjmové skupiny si týmto spôsobom zabezpečujú vlastné bývanie, ako aj rastúcich cien nehnuteľností na bývanie. Z údajov Eurostatu zároveň vyplýva, že nadmerné zaťaženie výdavkami na bývanie výrazne kleslo aj u tých domácností, ktoré žijú v nájomnom byte s regulovaným nájomnom.

Detailnejší pohľad na štruktúru výdavkov slovenských domácností a ich dopadov na účty domácností poskytujú údaje zverejňované ŠÚ SR v rámci výberového štatistického zisťovania „Rodinných účtov“. Údaje rodinných účtov umožňujú analyzovať štruktúru príjmov, výdavkov a spotrebu rôznych typov domácností a zároveň ich premietnuť na regionálnu úroveň. Podľa týchto údajov tvorili v roku 2019 výdavky na bývanie, vodu, elektrinu, plyn a iné palivá 18,22 % podiel zo všetkých výdavkov domácností. Spolu s ďalšími výdavkami ako je nábytok, bytové vybavenie a bežná údržba bytu tvoria 22,84 % podiel zo všetkých výdavkov. Zároveň je možné konštatovať, že po klesaní v uplynulých rokoch sme zaznamenali mierny nárast podielu výdavkov na bývanie z celkových výdavkov domácností. Na základe zverejňovaných údajov je taktiež možné konštatovať, že skupiny obyvateľov s nižšími príjmami sú oveľa viac zaťažené výdavkami na bývanie, čím sa potvrdzuje očakávaný vzorec, že s rastúcim príjmom sa znižuje podiel výdavkov za bývanie na príjmoch.

Graf č. 11: Podiel výdavkov podľa účelu na celkových výdavkoch domácností v SR

Zdroj: ŠÚ SR

Najväčšiu váhu vo výdavkoch na bývanie majú výdavky za elektrinu, plyn a iné palivá (62%), za ktorými nasledujú výdavky za vodu a iné služby. Najmenej zastúpené sú výdavky za údržbu. V obciach tvoria dominantnú časť výdavkov na bývanie výdavky za elektrinu, plyn a iné palivá (75%), zatiaľ čo v mestách v menšej miere. Tu sú však zastúpené vo väčšej miere dodávka vody a ďalšie služby.

Podiel výdavkov na bývanie z čistých výdavkov je výrazne vyšší u domácností, ktoré majú na čele osobu mimo trhu práce: domácnosti na čele s nezamestnanou osobou (podiel výdavkov na bývanie vo výške 30,4 %), so starobným dôchodcom (25,8 %) alebo inak ekonomicky neaktívnou osobou (29,2 %). Rovnako to platí aj pre domácnosti špecifického zloženia – vyšší podiel výdavkov za bývanie majú jednočlenné domácnosti (27,8 %), jednorodičovské domácnosti s deťmi (24 %) a bezdetné domácnosti dvoch dospelých (22 %).

Diferenciácia výdavkov na bývanie sa prejavuje aj na regionálnej úrovni. Nadpriemerný podiel výdavkov na bývanie vykazujú domácnosti v Košickom, Banskobystrickom a Nitrianskom kraji. Mierne nad priemerom je aj podiel výdavkov na bývanie v mestách (na rozdiel od menších obcí).

3.7. Potreba novej bytovej výstavby

Stanovenie optimálneho počtu bytov pre konkrétnu populáciu krajiny závisí od mnohých faktorov, ktoré sa v čase menia. Potrebu bývania v prvom rade determinujú faktory súvisiace s obyvateľstvom (vývoj celkového počtu obyvateľov, resp. domácností, sobášnosť, rozvodovosť, ale aj finančná dispozícia domácností a pod.). Nemenej ovplyvňuje posúdenie možnosti rozvoja bývania aj celková ekonomická situácia v krajine, vývoj na pracovnom trhu a finančnom trhu. Zároveň by mal takýto výpočet zohľadňovať aj premenné a nemerateľné parametre napr. preferencie, očakávania a správanie obyvateľstva.

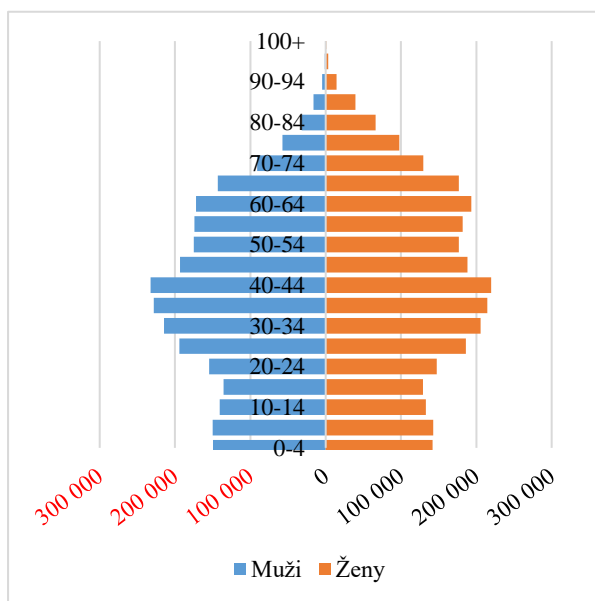
Pravdou je, že kvantifikovať skutočnú potrebu bytov, môže byť teda problematické. Podľa SODB v roku 2011 pripadalo na tisíc obyvateľov SR celkom 370 bytov, resp. 329 obývaných bytov. Na dosiahnutie kvantitatívnej úrovne bývania zrovnateľnej s krajinami EÚ by bolo potrebné mať k dispozícii aspoň 488 bytov na tisíc obyvateľov. Ak zohľadníme prírastok bytov od roku 2011 (t. j. 155 231 bytov) tak k 31. 12. 2020 by bytový fond SR tvorilo cca 2 150 128 bytov na 5 459 781 obyvateľov. Ak by sme chceli dosiahnuť úroveň EÚ, tak by bolo potrebné mať 2 664 373 bytov. K dosiahnutiu tejto úrovne by chýbalo 514 245 bytov. Aj uvedené jednoznačne potvrdzuje fyzický nedostatok bytov v SR.

Z pohľadu regiónov je to ešte komplikovanejšie. Napríklad Bratislavský kraj sa s takmer 440 bytmi na tisíc obyvateľov v roku 2011 približuje svojou vybavenosťou bytmi k priemeru EÚ, v spojení s vysokou intenzitou bytovej výstavby je možné predpokladať, že trh s bývaním v tomto regióne je najdostupnejší, čo sa týka počtu bytov. Naopak Prešovský kraj s 270 bytmi na tisíc obyvateľov má najnižšiu vybavenosť a nová bytová výstavba nedosahuje výrazné hodnoty. Je teda možné usúdiť, že vývoj a potreba bývania v jednotlivých regiónoch je do veľkej miery spojená aj s ich ekonomickou výkonnosťou.

Pri definovaní potreby novej bytovej výstavby je však potrebné vziať do úvahy aj ďalšie faktory, pričom jedným z najdôležitejších je demografický vývoj spoločnosti.

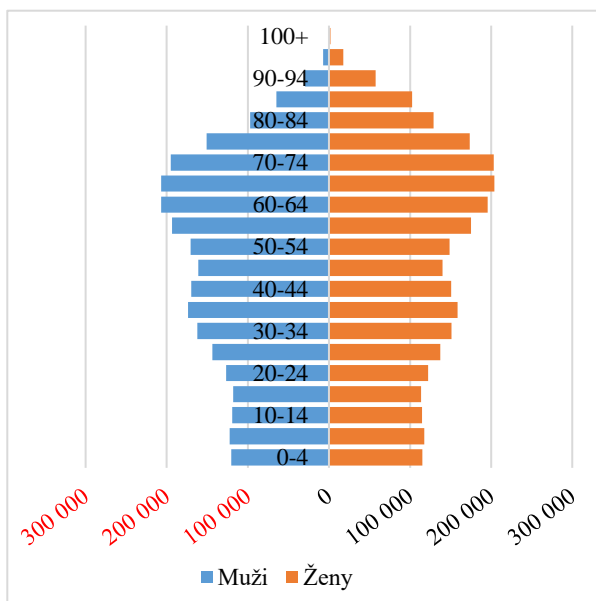
Z dlhodobého hľadiska je demografický vývoj v SR charakterizovaný znižovaním pôrodnosti a predlžovaním veku populácie. Podľa viacerých prognóz populačného vývoja SR ročné prírastky obyvateľstva sa budú postupne znižovať a postupom času sa zmenia na ročné úbytky obyvateľstva. Nielen absolútne hodnoty počtu obyvateľov sa budú postupne meniť, oveľa významnejšou zmenou bude prechádzať veková štruktúra obyvateľstva. Podľa prognózy Eurostatu bude obyvateľstvo Slovenska starnúť najintenzívnejšie zo všetkých krajín EÚ. To bude mať nepochybne významný celospoločenský dopad. Index starnutia presiahne okolo roku 2050 hranicu 200 a v roku 2060 by podľa prognózy malo pripadať na 100 detí vo veku do 15 rokov zhruba 220 seniorov vo veku 65 rokov a viac (v súčasnosti je to približne 80 seniorov vo veku 65 rokov a viac na 100 detí)¹⁶.

Graf. č 12: Vekové zloženie obyvateľstva 2018

Zdroj: ŠÚ SR

Graf. č 13: Vekové zloženie obyvateľstva 2060

Zdroj: Prognóza populačného vývoja do r. 2060 (Bleha, Šprocha, Vaňo 2013)

¹⁶ Prognóza populačného vývoja Slovenskej republiky do roku 2060

Uvedený vývoj bude mať dopad na ekonomickú základňu spoločnosti znížením počtu obyvateľstva v produktívnom veku. Uvedená zmena tak okrem iných ekonomických, demografických a sociálnych dopadov bude predstavovať aj výzvu pre trh s bývaním. V dôsledku tejto zmeny sa postupne bude znižovať počet ľudí s potrebou zabezpečiť si prvé bývanie, avšak na druhej strane bude stále narastať počet obyvateľov, pre ktorých bude riešenie bývania predstavovať kvalitatívne (okrem iného bezbariérovosť bývania), avšak aj kvantitatívne novú výzvu pre spoločnosť. Predpokladáme, že bude potrebné riešiť rôzne iné formy bývania napr. bývanie pre seniorov.

V súčasnosti sú najpočetnejšou skupinou obyvateľstva na Slovensku muži a ženy vo veku od 30 do 40 rokov. Podľa údajov Eurostatu v roku 2019 až 55 % mladých vo veku 25 až 34 žilo u nás so svojimi rodičmi. Je to skupina obyvateľstva, ktorá predstavuje výrazný potenciál záujmu hlavne o riešenie prvého bývania. Samozrejme v uvedenom je potrebné zohľadniť aj mieru chceného spolužitia.

Dôležitým ukazovateľom hodnotenia potreby bývania je aj počet cenзовých domácností. Tradícia spolužitia viacgeneračných rodín sa zmenila a údaje zo sčítaní potvrdzujú trend nárastu počtu cenзовých domácností v porovnaní s rastom celkového počtu obyvateľstva. Z pohľadu charakteru domácností sa slovenská populácia atomizuje, vznikajú domácnosti s menším počtom členov a narastá počet domácností jednotlivcov. Tieto zmeny sú prejavom aj čisto demografických faktorov, ako spomínané starnutie populácie, znižovanie počtu detí pre zníženú plodnosť alebo aj nárast rozvodovosti. Len medzi sčítaniami v roku 1991 a 2011 klesol priemerný počet členov domácnosti z 2,89 na 2,59. Podľa Prognózy vývoja rodín a domácností na Slovensku do roku 2030 bude v roku 2025 v SR 2 356 400 cenзовých domácností. Ak vychádzame z tohto počtu a uvažujeme, že každá domácnosť by mala mať k uvedenému dátumu vlastný byt, potom k zabezpečeniu takéhoto stavu chýba (so zohľadnením počtu bytov v roku 2020 na úrovni 2 150 128 bytov) 206 272 bytov. Z dlhodobého hľadiska (od roku 2000) sa v SR dokončovalo v priemere 15 700 bytov ročne. Ak by sme sa do roku 2025 chceli priblížiť k uvedenej úrovni, bolo by potrebné ročne dokončovať až 40 000 bytov.

Aj napriek očakávaným výrazným zmenám v štruktúre obyvateľstva v budúcnosti sa z krátkodobého hľadiska neočakáva výrazné zníženie dopytu po bývaní. Vychádzajúc z predchádzajúcich prepočtov a s cieľom odstrániť nedostatok bytov je vhodné hľadať optimálne legislatívne riešenia a vytvárať ekonomické podmienky rozvoja bývania tak, aby sa zvyšoval nielen počet dokončovaných bytov, ale aj ich kvalita a cenová dostupnosť a v neposlednom rade bola realizovaná pravidelná údržba a obnova zabezpečujúca dlhodobú životnosť.

4. Podpora rozvoja bývania

Dlhodobým cieľom štátnej bytovej politiky je celkové zvyšovanie úrovne bývania a vytváranie takých legislatívnych, ekonomických a technických podmienok, aby bývanie bolo pre obyvateľov dostupné a aby si každá domácnosť mohla zabezpečiť bývanie primerané svojim potrebám a výške vlastných príjmov. K napĺňaniu uvedeného sa v SR postupne vytvoril systém ekonomických nástrojov podpory bývania vo forme priamej a nepriamej podpory.

Priama podpora štátu je realizovaná prostredníctvom:

- dotácií poskytovaných MDV SR na obstaranie nájomných bytov, technickej vybavenosti a odstránenie systémových porúch bytových domov podľa zákona č. 443/2010 Z. z. o dotáciách na rozvoj bývania a o sociálnom bývaní v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 443/2010 Z. z.“),

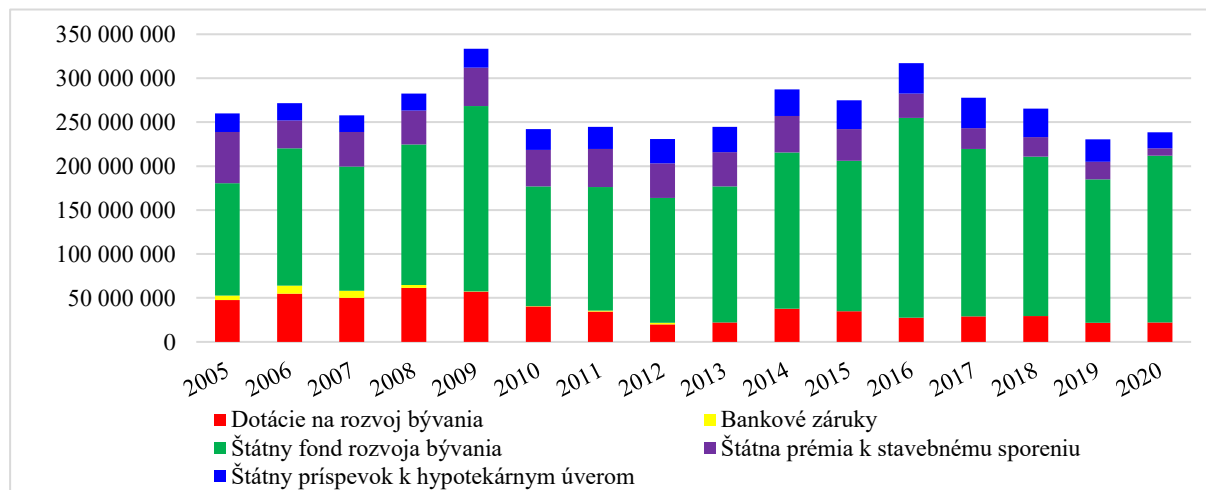
- zvýhodnených úverov poskytovaných Štátnym fondom rozvoja bývania (ďalej len „ŠFRB“) v súlade so zákonom č. 150/2013 Z. z. o Štátnom fonde rozvoja bývania v znení neskorších predpisov,
- príspevkov na zateplenie rodinného domu na účely zlepšenia energetickej hospodárnosti rodinného domu a príspevkov na rodinný dom s takmer nulovou potrebou energie v súlade so zákonom č. 555/2005 Z. z. o energetickej hospodárnosti budov a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 555/2005 Z. z.“).

Nepriamu podporu štátu predstavuje podpora:

- hypotekárneho financovania, v ktorom je podpora zo strany štátu poskytovaná vo forme odpočítateľnej položky z dane pre mladých poberateľov hypotekárneho úveru,
- systému stavebného sporenia so štátnou podporou vo forme štátnej prémie k stavebnému sporeniu pre fyzické osoby a pre spoločnosti vlastníkov bytov a nebytových priestorov podľa zákona Slovenskej národnej rady č. 310/1992 Zb. o stavebnom sporení v znení neskorších predpisov.

K nepriamym nástrojom ešte v súčasnosti stále patrí aj Program štátnej podpory obnovy bytového fondu formou poskytovania bankových záruk za úvery, ktorého vykonávateľom je Slovenská záručná a rozvojová banka, a. s. Vznik tohto programu sa datuje do roku 1999, pričom cieľom opatrenia bolo vytvorenie podmienok na využitie bankových zdrojov v obnove bytového fondu a podpora bytovej výstavby. V období rokov 2001 až 2012 bola touto formou poskytnutá podpora vo výške 43 018 698 eur. Od roku 2013 je však program reálne nevyužívaný a v nasledujúcom období bude vhodné zvážiť jeho ďalšiu opodstatnenosť.

Graf č. 14: Prehľad o poskytnutej podpore na rozvoj bývania¹⁷

Zdroj: MDV SR

Fungovanie vyššie uvedených nástrojov reaguje na meniace sa celospoločenské podmienky, z ktorých vyplývajú aj ich konkrétne úpravy. K prijatým zmenám v uplynulom období patria:

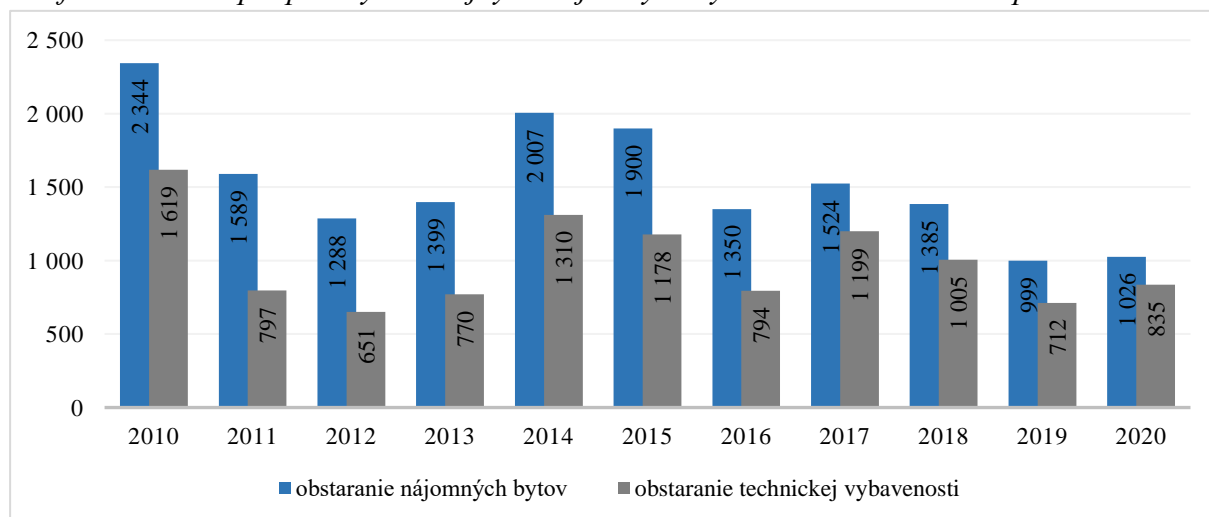
- nahradenie poskytovania štátneho príspevku k hypotekárnym úverom a štátneho príspevku pre mladých k hypotekárnym úverom odpočítateľnou položkou z dane z príjmu fyzickej osoby (platí na úvery na bývanie poskytnuté od 1.1.2018),

¹⁷ Informácia o poskytnutej podpore do oblasti bývania prostredníctvom Štátneho fondu rozvoja bývania a Programu rozvoja bývania podľa jednotlivých rokov je dostupná na webovom sídle MDV SR (www.mindop.sk).

- zmena v systéme oprávnenosti na poskytnutie štátnej prémie k stavebnému sporeniu (od 1.1.2019), napr. viazanie poskytnutia štátnej prémie na podmienku, že sa prostriedky získané stavebným sporením vrátane štátnej prémie použijú výlučne na stavebné účely,
- úprava podmienok poskytovania úverov ŠFRB s cieľom motivovať právnické osoby smerom k vyššej aktivite v oblasti zabezpečovania cenovo dostupného nájomného bývania,
- úprava podmienok poskytovania dotácií MDV SR a úverov ŠFRB s cieľom motivovať samosprávy k obstarávaniu verejného nájomného bývania.

Z hľadiska účelovosti je najväčší objem podpory v rámci dotačného mechanizmu MDV SR venovaný dotáciám na rozvoj verejného nájomného sektora určeného na sociálne bývanie. Rozvoj tohto typu nájomného bývania je zároveň podporený aj dotáciou na príslušnú technickú vybavenosť k nájomným bytom. Spolu so zvýhodneným úverom zo ŠFRB majú tak obce zabezpečené 100% financovanie projektov nájomných bytov.

Graf č. 15: Počet podporených verejných nájomných bytov dotáciou MDV SR podľa účelu

Zdroj: MDV SR

Z regionálneho bolo najviac verejných nájomných bytov obstaraných v Nitrianskom kraji (7 867 nájomných bytov), Trnavskom a Prešovskom kraji (taktiež viac ako 7 tis. nájomných bytov). Naopak v Bratislavskom kraji bolo za rovnaké obdobie obstaraných len 1 117 nájomných bytov. Zároveň sú v tejto oblasti z hľadiska typu sídla oveľa aktívnejšie obce ako mestá.

Tabuľka č. 2: Porovnanie počtu obstaraných nájomných bytov podľa typu sídla (2000 -2020)

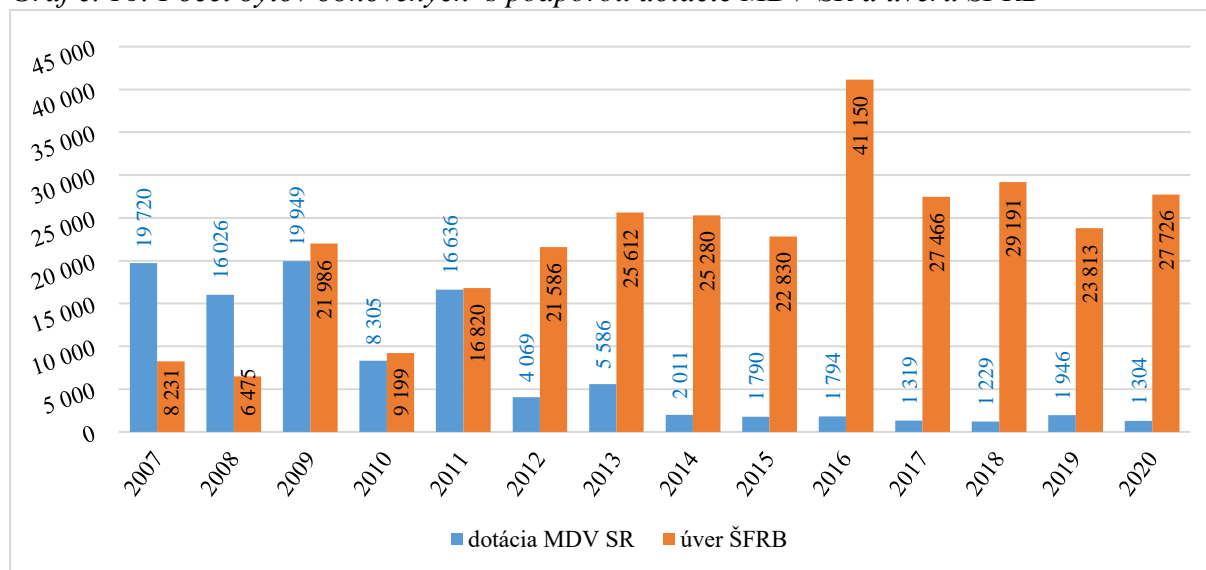
	Počet obstaraných nájomných bytov	Všetky samosprávy			Samosprávy s nájomnými bytmi		
		Počet samospráv	Počet obyvateľov k 31.12.2020	Podiel nájomných bytov na 1 000 obyvateľov	Počet samospráv	Počet obyvateľov k 31.12.2020	Podiel nájomných bytov na 1 000 obyvateľov
Mestá	20 719	141	2 912 493	7,11	133	2 828 922	7,32
Obce	24 676	2 750	2 547 288	9,69	878	1 271 353	19,41
SR	45 395	2 891	5 459 781	8,31	1 011	4 100 275	11,07

Zdroj: MDV SR, ŠÚ SR

Obnova bytového fondu je druhou hlavnou prioritou štátnej bytovej politiky. K obnove bytových budov štát motivuje prostredníctvom priamych aj nepriamych foriem podpory už od

roku 1992. V SR bolo do konca roka 2019 obnovených celkom 67,87 % bytov v bytových domoch a 44,97 % bytov v rodinných domoch¹⁸, aj vďaka vhodne nastaveným mechanizmom zo strany štátu. Podiel obnovy bytových budov nás zároveň zaraďuje na popredné miesta v EÚ. V tejto oblasti je však v posledných rokoch zaznamenaný posun v oblasti financovania podpory, nakoľko sa v oveľa vyššej miere používajú návratné zdroje. Za veľké pozitívum, ktoré malo vplyv na zvýšenie dostupnosti finančných prostriedkov na obnovu bytových domov, môžeme vnímať aj implementáciu iniciatívy JESSICA (v programovom období 2007-2013) prostredníctvom ŠFRB s cieľom zlepšenia energetickej efektívnosti existujúcich bytových domov, ako aj pokračovanie implementácie obdobného nástroja v tomto programovom období (2014-2020).

Graf č. 16: Počet bytov obnovených s podporou dotácie MDV SR a úveru ŠFRB

Zdroj: MDV SR

Sektor so značným potenciálom pre ďalšie úspory energií a zníženia emisií predstavujú v našich podmienkach rodinné domy. MDV SR v tejto súvislosti zaviedlo v roku 2016 podporu vo forme príspevku na zateplenie rodinného domu na účely zlepšenia energetickej hospodárnosti rodinného domu a v roku 2019 zaviedlo aj príspevok na rodinný dom s takmer nulovou potrebou energie.

Vymenované nástroje tvoria rámec pre systémové riešenie rozvoja bývania v SR a sú takmer všetky v kompetencii MDV SR ako gestora bytovej politiky. Oblasť bývania je však v slovenských podmienkach značne multiprierezovou témou. Rôzne aspekty problematiky bývania sú predmetom množstva rámcových dokumentov, ako aj právnych predpisov v kompetencii ďalších ministerstiev. V súlade s uvedeným sú rôzne oblasti bývania financované aj z iných rezortov. Zároveň v oblasti podpory začali vznikať aj samostatné iniciatívy, resp. pilotné projekty v oblasti financovania, ktoré sú podporované z prostriedkov EŠIF.

V pôsobnosti Ministerstva hospodárstva SR (ďalej len „MH SR“) je napríklad realizácia projektu „Zelená domácnostiam“, ktorý administratívne zabezpečuje Slovenská inovačná a energetická agentúra (príspevková organizácia MH SR). Týmto projektom sa podporuje využívanie tzv. malých obnoviteľných zdrojov v rodinných a bytových domoch. Podporované sú zariadenia na výrobu elektriny, konkrétne fotovoltické panely, zariadenia na výrobu tepla - slnečné kolektory, kotly na biomasu a tepelné čerpadlá. Cieľom projektu je zvýšenie podielu

¹⁸ Dlhodobá stratégia obnovy fondu budov, s. 18, elektronická verzia: <https://www.mindop.sk/dlhodobá-strategia-obnovy-fondu-budov>.

využitia obnoviteľných zdrojov energie (OZE) v domácnostiach a súvisiace znižovanie emisií skleníkových plynov. Projekt je súčasťou Operačného programu Kvalita životného prostredia (ďalej len „OP KŽP“). V pilotnom projekte bolo v prvej fáze do konca roku 2018 k dispozícii 45 miliónov eur (k 31. 12. 2018 bolo prerozdelených 41,2 milióna eur). V pokračovaní projektu Zelená domácnostiam II v období 2019 až 2023 je k dispozícii 48 miliónov eur.

Medzi ďalšie podporné nástroje patrí aj kotlíková dotácia poskytovaná z OP KŽP v kompetencii Ministerstva životného prostredia SR (ďalej len „MŽP SR“), ktorá je zahrnutá aj v programovom období 2021 - 2027. Kotlíková dotácia sa zameria na výmenu zastaraných/nevhodných kotlov na uhlie za nízkoemisné kotle v domácnostiach. Opatrenie bude potrebné zacieliť aj na domácnosti s nízkymi príjmami, ktoré čelia energetickej chudobe.

Problematika bývania má samozrejme výrazný presah s opatreniami sociálnej politiky štátu, ktorých nositeľom je Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR (ďalej len „MPSVR SR“). Nástroj sociálnej politiky, ktorý ovplyvňuje možnosti sociálne slabších skupín obyvateľov udržať, resp. zabezpečiť si určitú formu bývania, predstavuje príspevok na bývanie. Ten je v súčasnosti poskytovaný vo forme príspevku k dávke v hmotnej núdzi v rámci poskytovania pomoci v hmotnej núdzi podľa zákona č. 417/2013 Z. z. o pomoci v hmotnej núdzi a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o pomoci v hmotnej núdzi“). Vzhľadom na viazanosť príspevku na pomoc v hmotnej núdzi je týmto príspevkom pokrytá len malá časť populácie. Výška príspevku na bývanie je stanovená v dvoch úrovniach (ak ide o domácnosť s jedným členom 58,50 eur mesačne a ak ide o viacčlennú domácnosť 93,40 eur mesačne), avšak je možné konštatovať, že samotná výška príspevku pokrýva iba malú časť reálnych nákladov na bývanie. V decembri 2020 bola podľa údajov Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny vyplatená dávka v hmotnej núdzi s príspevkami 61 491 poberateľom, čo tvorilo 134 197 osôb. Z uvedeného počtu osôb bol priznaný nárok na príspevok na bývanie 28 424 osobám.

Ďalšou oblasťou je podpora zabezpečenia bývania ľudí v nepriaznivej situácii, ktorá je riešená či už prostredníctvom zariadení sociálnych služieb, ale hlavne poskytovaním sociálnych služieb. Novely zákona č. 448/2008 Z. z. o sociálnych službách a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov v znení neskorších predpisov v ostatnom období boli zamerané na podporu procesu deinštitucionalizácie systému sociálnych služieb, ako aj zvyšovanie kvality poskytovaných služieb. Osobitú kategóriu financovanú z rozpočtovej kapitoly MPSVR SR predstavujú príspevky poskytované podľa zákona č. 447/2008 Z. z. o peňažných príspevkoch na kompenzáciu ťažkého zdravotného postihnutia a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (peňažný príspevok na úpravu bytu, peňažný príspevok na úpravu rodinného domu). Cieľom týchto príspevkov je odstránenie bariér a tým pádom uľahčenie premiestňovania fyzickej osoby s ťažkým zdravotným postihnutím.

V roku 2018 nadobudol účinnosť zákon č. 112/2018 Z. z. o sociálnej ekonomike a sociálnych podnikoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov. Zákon okrem iného definoval aj tzv. sociálny podnik bývania. Podľa dôvodovej správy k zákonu je účelom zavedenia tohto typu podniku snaha vytvoriť na Slovensku priestor pre rozvoj nájomného bývania v neziskovom sektore, podľa desiatky rokov úspešne fungujúceho rakúskeho vzoru. Nemá ísť o náhradu ani zasahovanie do existujúceho modelu sociálneho bývania, ktorý je založený na kombinácii dotácie a výhodnej pôžičky zo ŠFRB. Naopak, ide o doplnenie tohto modelu prostredníctvom podnikov, ktoré sú týmto modelom inšpirované, ale rozširujú ho o inú kombináciu pomoci – menšinová časť má mať formu nenávratnej pomoci, ale väčšinu majú vďaka „napákovaniu“ (leverage) finančných nástrojov predstavovať prostriedky z komerčných zdrojov. Sociálny podnik bývania podľa zákona musí prenajímať najmenej 70 % ním vlastnených bytov za zvýhodnené, nákladové nájomné domácnostiam, ktorých mesačný príjem v úhrne neprevyšuje štvornásobok sumy životného minima. Viac ako

polovica prípadného zisku musí byť reinvestovaná do podniku na plnenie jeho funkcie. K 31.12.2020 bolo na MPSVR SR registrovaných 255 sociálnych podnikov, avšak z nich bol iba jeden registrovaný ako sociálny podnik bývania. Vzhľadom na krátke časové obdobie účinnosti zákona je priskoro na hodnotenie pôsobnosti sociálnych podnikov bývania v praxi.

Slovak Investment Holding (akciová spoločnosť v 100-percentnom vlastníctve Slovenskej záručnej a rozvojovej banky) zo zdrojov spravovaných v rámci National Development Fund II., a. s. (investičný fond, cez ktorý sa implementujú finančné nástroje z Európskych štrukturálnych a investičných fondov v programovom období 2014-2020) podporil v roku 2020 vznik spoločnosti Dostupný Domov (podnik so sociálnym dosahom v zmysle §5 ods. 3 zákona č. 112/2018 Z. z o sociálnej ekonomike a sociálnych podnikoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov) prostredníctvom kapitálovej investície za rovnakých podmienok so spoluinvestormi. Cieľom tohto projektu je prostredníctvom podpory nájomného bývania pre znevýhodnené skupiny umožniť znevýhodneným osobám a sociálne menej znevýhodneným skupinám obyvateľstva získať dostupné bývanie.

Úrad splnomocnenca vlády Slovenskej republiky pre rómske komunity (ďalej len „ÚSVRK“) v uplynulých rokoch z rozpočtovej kapitoly Úradu vlády SR (zákon č. 524/2010 Z. z.) a z rozpočtovej kapitoly Ministerstva vnútra SR (zákon č. 526/2010 Z. z.) poskytoval dotácie na podporu sociálnych a kultúrnych potrieb a riešenia mimoriadne nepriaznivých situácií rómskej komunity.

Podporované aktivity zahŕňajú najmä:

- zabezpečenie technickej vybavenosti v osídleniach s marginalizovanými rómskymi komunitami, opravu a rekonštrukciu bytov a sociálneho bývania, projektovú dokumentáciu k bytom nižšieho štandardu, vnútorné dovybavenie a sklady paliva k bytom nižšieho štandardu,
- tvorbu a ochranu životného prostredia a ochranu zdravia obyvateľov rómskych komunit,
- podporu odstraňovania havarijných stavov obydlií vzniknutých najmä v dôsledku živelných pohrôm, pôsobenia prírodných živlov alebo požiarov,
- podporu zásobovania dodávkami elektrickej energie, tepelnej energie, paliva alebo vody určenej na ľudskú spotrebu v prípadoch ohrozujúcich ľudský život a ľudské zdravie, osobitne v situáciách pôsobenia nepriaznivých vplyvov vonkajšieho životného prostredia alebo nepriaznivých poveternostných vplyvov,
- podporu vysporiadania vlastníckych vzťahov k obydliam a k pozemkom, na ktorých sa tieto obydliá nachádzajú, alebo na nákup pozemkov obcou určených na výstavbu nových obydlií.

Mohli by sme pokračovať aj vo vymenovaní iných podporných nástrojov, ktoré prispievajú k zvyšovaniu kvality bývania a teda aj životnej úrovne, akou je napríklad podpora poskytovaná MŽP SR na budovanie kanalizácií a verejných vodovodov a pod.

Všetky uvedené podpory, ale aj mnohé ďalšie aktivity v oblasti bývania len podčiarkujú prierezovosť a náročnosť problematiky bývania. Zároveň však nabádajú k posilneniu koordinácie týchto aktivít s cieľom maximalizácie pozitívnych dopadov na úroveň bývania SR.

5. Zhodnotenie plnenia cieľov Konceptie štátnej bytovej politiky do roku 2020

Koncepcia štátnej bytovej politiky do roku 2020 (ďalej len „konceptia“) bola schválená uznesením vlády SR č. 13 zo dňa 7. januára 2015. Dlhodobou prioritou štátnej bytovej politiky

je postupné zvyšovanie celkovej dostupnosti bývania pre obyvateľstvo tak, aby si každá domácnosť mohla zabezpečiť bývanie primerané jej konkrétnej príjmovej situácii. Základným poslaním štátu je predovšetkým vytváranie stabilného trhového prostredia pre napĺňanie tohto cieľa. Zároveň pri zlepšovaní podmienok bývania majú svoju pôsobnosť aj ďalšie subjekty, ktorými sú najmä samosprávy (miestne alebo regionálne), súkromný sektor, ako aj samotní obyvatelia. Každý z týchto subjektov má pritom svoje špecifické postavenie.

Tak ako v predchádzajúcich obdobiach koncepcia obsahovala čiastkové ciele, ktorých splnenie malo ambíciu prispieť k pozitívnemu posunu v oblasti bývania, predovšetkým v oblasti právneho rámca bývania a podporných nástrojov. Konkrétne navrhnuté opatrenia boli napríklad vytvorenie nových nástrojov pre podporu súkromného nájomného sektora, zachovanie dynamiky obnovy bytového fondu, zavedenie samostatného príspevku na bývanie, vytvorenie systému viacstupňového prestupného bývania, ale aj úprava nájomných vzťahov v Občianskom zákonníku.

V nadväznosti na definované opatrenia, uznesenie vlády SR ku koncepcii obsahovalo spolu 11 úloh pre príslušné ministerstvá (konkrétne Ministerstvo financií SR (ďalej len „MF SR“), Ministerstvo spravodlivosti SR (ďalej len „MS SR“), MH SR, MPSVR SR a MDV SR), ktoré mali byť plnené postupne do roku 2020 alebo v dlhšom časovom období. Veľká časť z nich bola splnená, avšak niektoré priority sa nepodarilo naplniť vôbec a vzhľadom k pretrvávajúcim problémom, by mali zostať v platnosti aj pre ďalšie obdobie. Detailne sa vyhodnoteniu plnenia koncepcie venujeme v samostatnej správe o plnení zámerov koncepcie, ktorá je prílohou č. 1.

Aj keď je možné konštatovať, že prevažná časť konkrétnych termínovaných úloh koncepcie bola splnená, naplnené boli skôr formálne ako reálnym posunom v konkrétnej praxi. Ide predovšetkým o oblasti, ktoré nie sú v kompetencii MDV SR. K týmto úlohám zaraďujeme napríklad rekodifikáciu Občianskeho zákonníka a nevyhnutnú úpravu súčasného právneho rámca v oblasti nájmu, ktorá dlhodobo stagnuje. Taktiež je to požiadavka na zmenu platnej úpravy v oblasti regulácie cien nájomov v bytoch obstaraných z verejných zdrojov. Napriek tomu, že MF SR ako gestor cenovej regulácie v spolupráci s MDV SR pripravilo návrh nového opatrenia v tejto oblasti, ten však nebol posunutý do ďalšieho legislatívneho procesu. Rovnako aj úloha týkajúca sa novej právnej úpravy príspevku na bývanie, ktorá bola pôvodne navrhnutá už v koncepcii štátnej bytovej politiky do roku 2015. MPSVR SR pripravilo návrh nového právneho predpisu, ktorý však nebol predmetom ďalšieho legislatívneho procesu.

Z uvedených dôvodov MDV SR z pohľadu gestora identifikovalo niekoľko prekážok, ktoré bránia efektívnejšiemu napĺňaniu cieľov bytovej politiky. Ide o prekážky na národnej, ale aj na miestnej úrovni.

Na národnej úrovni boli identifikované nasledovné bariéry:

- Obmedzené verejné zdroje určené na rozvoj bývania.
- Kompetenčná medzirezortná roztrieštenosť sprevádzaná nerešpektovaním koordinačnej úlohy MDV SR v oblasti bývania. MDV SR s ministerstvami, ktoré zasahujú do oblasti bývania síce spolupracuje, ale nemá dostatočné nástroje, ako zámery bytovej politiky plne presadiť.
- Problematika bývania je multiprierezovou témou. Samotné bývanie je predmetom množstva koncepčných a strategických materiálov, ako aj právnych predpisov v kompetencii rôznych rezortov. Tento stav neprispieva k efektívnej realizácii bytovej politiky na národnej úrovni.
- Nedôsledná previazanosť jednotlivých opatrení bytovej politiky, ako aj časté legislatívne zmeny.

- Podporné programy bytovej politiky väčšinou nezohľadňujú špecifickú situáciu v jednotlivých regiónoch.
- Nedostatok transparentných údajov o trhu s bývaním. V dôsledku liberalizácie trhu v súčasnosti neexistujú relevantné informácie o stave bytového fondu v SR a tým je ovplyvnená možnosť štátu monitorovať existujúci stav a navrhovať konkrétne efektívne riešenia.
- Dlhodobo stagnujúca situácia legislatívneho procesu nových stavebných predpisov a rekodifikácie Občianskeho zákonníka.
- Prílišná rozdrobenosť pozemkov.

Na miestnej úrovni boli identifikované nasledovné prekážky:

- Nedostatočná aktivita samospráv v úlohe zabezpečovania bývania pre svojich obyvateľov, predovšetkým miest ako motorov ekonomického rozvoja, resp. nízka miera využívania existujúcich nástrojov.
- Absencia alebo len formálna existencia lokálnych bytových politík častokrát nevyhádzajúca z reálnych podmienok a potrieb konkrétnej samosprávy.
- Minimálne zapojenie vyšších územných celkov do riešenia problematiky bývania.
- Málo efektívna pozemková politika na úrovni samosprávy.
- Nízka miera spolupráce na úrovni jednotlivých samospráv, ako aj so súkromným a mimovládny sektorom v oblasti bývania.

6. Bytová politika Slovenskej republiky do roku 2030

Bytová politika je jednou z politík štátu, ktorej opatrenia a nástroje sa významnou mierou podieľajú na kvalite životnej úrovne obyvateľstva. Z analytickej časti vyplýva, že najväčšími problémami a zároveň výzvami v oblasti bývania sú fyzický nedostatok bytového fondu, nízka dostupnosť nájomného bývania, zhoršenie finančnej dostupnosti bývania veľkej časti domácností, demografické zmeny v spoločnosti, obmedzené verejné zdroje určené na podporu bývania. Uvedeným oblastiam je potrebné venovať primeranú pozornosť s cieľom dosiahnutia objektívneho zlepšenia v jednotlivých oblastiach.

Vzhľadom na prierezový charakter témy bývania sú ciele bytovej politiky 2030 vypracované ako identifikácia tých zmien, ktoré je potrebné vykonať v nadrezortnej spolupráci pri rešpektovaní kompetenčnej pôsobnosti jednotlivých ministerstiev. Jednotlivé politiky štátu musia kooperovať v celom spektre prijímaných rozhodnutí na dosiahnutie výrazného posunu v dostupnosti a kvalite bývania v SR. K podpore prijímania a koordinácie konkrétnych úloh, nástrojov a mechanizmov sa navrhuje zriadenie nadrezortnej koordinačnej platformy pri MDV SR.

Základnou víziou štátu do roku 2030 je dosiahnuť zvýšenie dostupnosti a kvality bývania v SR so zameraním sa na zvýšenie cenovej a fyzickej dostupnosti bývania s dôrazom na rozvoj všetkých foriem nájomného bývania. Samozrejmom súčasťou tejto vízie je aj zlepšovanie kvalitatívnych vlastností existujúceho bytového fondu.

Táto vízia bude realizovaná napĺňaním opatrení, ktorých výsledkom má byť dosiahnutie nasledujúcich čiastkových cieľov:

- zvýšenie ponuky bývania prostredníctvom vytvorenia stabilného prostredia,
- zvýšenie dostupnosti všetkých foriem nájomného bývania a

- zvyšovanie kvality bývania.

Plnenie opatrení v jednotlivých čiastkových cieľoch je navrhované na obdobie do roku 2030. Prioritizácia navrhovaných opatrení je vykonaná prostredníctvom Akčného plánu do roku 2025, ktorý je súčasťou tohto materiálu.

Z hľadiska kvantitatívneho sa realizáciou opatrení vo vyššie uvedených čiastkových cieľoch sleduje naplnenie cieľov stanovených vo Vízii a stratégii rozvoja Slovenska do roku 2030, konkrétne:

- zvýšenie počtu disponibilných bytov na 1 000 obyvateľov aspoň na úrovni priemeru EÚ (395 bytov);
- zvýšenie podielu nájomného (vrátane bezbariérového) bývania na celkovom objeme disponibilného bytového fondu na 10 % do roku 2030 a
- zlepšenie sociálnej dostupnosti bývania zdvojnásobením podielu bytov s regulovaným nájomom na celkovom objeme bytov z 1,6 % na 3 % v roku 2030.

6.1. Zvýšenie ponuky bývania prostredníctvom vytvorenia stabilného prostredia

Dostupnosť bývania je jedným z najdôležitejších faktorov rozvoja spoločnosti. Primárnym problémom slovenského trhu s bývaním je fyzický nedostatok bytov na obyvateľov. Je to nedostatok, ktorý nevznikol len za ostatných 30 rokov, ale je historickým dedičstvom. Zároveň výstavba nových bytov nie je z hľadiska počtosti dostatočná. Táto disproporcía má okrem iného za následok zvyšovanie cien vo všetkých segmentoch bývania. Opatrenia v tejto časti by sa preto mali hlavne zamerať na oblasti, ktoré vytvoria predpoklady intenzifikácie výstavby nových bytov.

Vytvorenie stabilného prostredia (najmä v oblasti financovania a legislatívy) pre všetkých aktérov na trhu s bývaním je základnou podmienkou pre efektívne fungovanie trhu. Predovšetkým legislatívna oblasť, kvalitná právna úprava a stabilizovaný systém financovania sú predpokladom na naplnenie cieľov bytovej politiky.

Predpokladom pre efektívne nastavovanie a následné vyhodnocovanie cieľov bytovej politiky je existencia relevantných a aktuálnych údajov o trhu s bývaním. SR má dlhodobo v tejto oblasti výrazné rezervy. Na tvorbu adekvátnych verejných politík je nevyhnutné dlhodobo a systematicky zbierať, zverejňovať a analyzovať dáta o bývaní. Preto je žiaduce v nadväznosti na výsledky Sčítania obyvateľov, domov a bytov 2021 analyzovať obsah údajov a definovať rozsah potrebných údajov, ako aj interval ich získavania. Cieľom by malo byť vytvorenie registra, ktorý bude obsahovať relevantné informácie o bytovom fonde v SR.

S ohľadom na uvedené je z pozície štátu nevyhnutné:

Prijat' nový zákon o výstavbe a zákon o územnom plánovaní s cieľom zefektívniť stavebný proces. Zdlhavé procesy v rámci stavebného a územného konania predstavujú v súčasnosti výraznú bariéru na stavebnom trhu. V rámci nového zákona o výstavbe je nevyhnutné implementovať aj opatrenia, ktoré budú riešiť problematiku neoprávnených stavieb, posilnia mieru zodpovednosti jednotlivých registrovaných činností (napr. stavebný dozor), ale aj podporia výstavbu bezbariérového užívateľných bytov. Dôležitou súčasťou stavebnej legislatívy musí byť aj digitalizácia procesu stavebného konania, ako aj územného plánovania. Stabilné legislatívne prostredie spolu s odstraňovaním administratívnych bariér bude mať pozitívny vplyv na celé odvetvie stavebníctva a podporí zvýšenie celkovej úrovne bytovej výstavby a dostupnosti bývania.

Zmeniť súčasnú právnu úpravu s cieľom zabezpečiť vzájomnú rovnováhu právneho postavenia medzi vlastníkom a nájomcom pri nájme bytu. Súčasná všeobecná právna úprava nájmu bytu v Občianskom zákonníku stále vychádza z pôvodných konceptov, kde právo, ochrana práva a jeho vymožiteľnosť je vo vyššej miere na strane nájomcu bytu

v porovnaní s právami na strane prenajímateľa bytu. Isté riešenie predstavuje zákon č. 98/2014 Z. z. o krátkodobom nájme bytu v znení zákona č. 125/2016 Z. z. (ďalej len „zákon o krátkodobom nájme“). Takáto duálna právna úprava však z dlhodobého hľadiska nie je žiadaná. Existencia dvoch právnych predpisov upravujúcich totožné právne vzťahy odlišným spôsobom so sebou prináša množstvo aplikačných problémov a nejasností. V zákone o krátkodobom nájme je zavedená subsidiarita Občianskeho zákonníka, čo znamená, že na vzťahy neupravené jedným zákonom sa majú použiť ustanovenia toho druhého. S cieľom zvýšiť flexibilitu nájomných vzťahov je nevyhnutné zmeniť súčasný právny rámec nájomných vzťahov pri prenájme bytu tak, aby sa inkorporovali ustanovenia zákona o krátkodobom nájme do Občianskeho zákonníka pri jeho rekonštrukcii a došlo tak k vyrovnaniu postavenia prenajímateľa a nájomcu.

Finančne stabilizovať podporu rozvoja nájomného bývania a podpory obnovy bytových budov s dôrazom na energetickú hospodárnosť bytových budov. Pre zlepšenie a zvýšenie stability pre rozvíjanie trhu s nájomným bývaním a pokračovanie v realizácii významnej obnovy bytových budov s dôrazom znižovania energetickej náročnosti bytových budov môžeme identifikovať ako jednu z potrieb aj zadefinovanie pravidelne vyčleňovanej čiastky zo štátneho rozpočtu pre negatívne vplyva aj na záujem samosprávy o prípravu projektov verejného nájomného bývania, ale aj ďalších možných poskytovateľov nájomného bývania a tým ešte viac prispieva k znižovaniu dostupnosti bývania. Vzhľadom na ekonomické cykly, zmeny preferencií, rôzne priority a záujmy pri tvorbe štátneho rozpočtu by bolo vhodné zákonné naviazanie výdavkov do oblasti bývania na tvorbu HDP v danom roku. Výšku výdavkov navrhujeme stanoviť minimálne vo výške 0,5 % HDP (v roku 2020 to bolo len 0,11 % HDP). Vzhľadom na fakt, že tento materiál sa predkladá v období výrazne postihnutým pandemiou COVID-19 a jej ekonomickými následkami je zrejmé, že realita post-pandemickej konsolidácie verejných financií bude do veľkej miery tlmiť navyšovanie verejných výdavkov v nasledujúcich rokoch. Čiastočne môže byť nedostatok prostriedkov štátneho rozpočtu doplnený zo zdrojov z Plánu obnovy alebo EŠIF, ich použitie je však účelovo a časovo obmedzené a nenahradzuje stabilitu prostriedkov vyčleňovaných v štátnom rozpočte. Úroveň vo výške 0,5 % HDP by napriek tomu bolo vhodné dosiahnuť postupne do roku 2030. Uvedené by zároveň znamenalo, že takto cielený rozvoj bývania a jeho dostupnosť sa stali skutočnou spoločenskou prioritou a vytvoril by sa stabilný finančný mechanizmus podpory bývania.

Vytvoriť prostredie pre efektívnejší výkon vlastníckeho práva a správy a údržby bytových domov. Zákon č. 182/1993 Z. z. o vlastníctve bytov a nebytových priestorov v znení neskorších predpisov upravuje spôsob a podmienky nadobudnutia vlastníctva bytov a nebytových priestorov (ďalej len „NP“) v bytovom dome, práva a povinnosti vlastníkov týchto bytových domov, práva a povinnosti vlastníkov bytov a NP, ich vzájomné vzťahy a práva k pozemku. Vlastníckym právom sa okrem práva vlastníť a nakladať s bytom alebo NP rozumie aj takýto majetok udržiavať a spravovať, preto zákon upravuje aj formy správy bytových domov a ich aktérov. V snahe zvýšiť profesionalitu výkonu správy bol prijatý zákon č. 246/2015 Z. z. o správcoch bytových domov a o zmene a doplnení zákona NR SR č. 182/1993 Z. z. o vlastníctve bytov a nebytových priestorov v znení neskorších predpisov. Ten zaviedol podmienky pre výkon činnosti správcov, najmä odbornú spôsobilosť správcu. Výsledky kontrolnej činnosti Slovenskej obchodnej inšpekcie poukazujú na vážne problémy súvisiace so správou bytových domov. Preto je potrebné zamerať sa na možnosti zvýšenia kontrolných právomocí orgánov vo vzťahoch správca vs. vlastníka, prípadne zjednotenie kontroly v tejto oblasti. Z praktických skúseností je možné konštatovať, že na opakujúce sa problematické situácie neexistuje primeraná kompetencia kontrolných orgánov štátu, preto sú vlastníci odkázaní riešiť svoje problémy so správou bytových domov cestou súdnych konaní, ktoré často bývajú zdĺhavé a zároveň nadmerne zaťažujú súdy.

6.2. Zvýšenie dostupnosti všetkých foriem nájomného bývania

SR je dlhodobo medzi krajinami EÚ, v ktorých podiel vlastníckeho bývania prevyšuje 90 % zo všetkých bytov. Po roku 1990 je vlastníctvo bytu, v ktorom domácnosť býva, považované za vyjadrenie jej sociálneho statusu. Preferencia bývania vo vlastnom byte je stále prevažujúca, svedčia o tom čísla, ktoré hovoria o vlastníckej štruktúre dokončovaných bytov. Nájomný sektor tvorí len cca 6% zo všetkých bytov. Nájomné bývanie, najmä cenovo dostupné nájomné bývanie, v iných európskych krajinách predstavuje zložku trhu v takej miere, ktorá v SR výrazne absentuje. Nedostatok cenovo dostupných nájomných bytov je ešte výraznejší v tých regiónoch, resp. mestách, v ktorých je výrazný dopyt po bývaní. Rozvinutý a diverzifikovaný sektor s nájomným bývaním pritom predstavuje jeden z podporných mechanizmov na zvýšenie dostupnosti bývania pre rôzne príjmové skupiny obyvateľov a zároveň môže pozitívne ovplyvniť aj trh práce a mobilitu pracovnej sily. Je však dôležité zdôrazniť, že nie je možné stanoviť optimálny cieľový rozsah podielu nájomného bývania v SR. Ten je závislý na rôznych faktoroch, ktoré sa nedajú stanoviť pre všetky krajiny všeobecne. Napriek uvedenému je potrebné sa zamerať na podporné mechanizmy štátu, ktoré by výraznejšie zvýšili ponuku nájomného bývania a najmä cenovo dostupného nájomného bývania. Popri rozvoji verejného nájomného bývania (určeného aj na sociálne bývanie) je potrebné stimulovať rozvoj súkromného nájomného bývania. Jedným z inovačných prvkov by mohol byť aj model štátom podporovaného nájomného bývania. Ten predpokladá z pozície štátu vytvorenie vhodného legislatívneho rámca a stimulujúcich podmienok pre súkromný sektor pre vstup do tohto segmentu, ktoré budú na druhej strane vyvažované regulovanou cenou nájmu a stabilnými dlhodobými podmienkami bývania. Netreba zabúdať na fakt, že intenzívna nová výstavba so sebou prináša realizáciu súvisiacich a podmieňujúcich investícií, ktoré predstavujú aj zvýšený tlak na potrebu verejného financovania. Príkladom sú parkoviská, dopravná a technická (o. i. aj vodárenská) infraštruktúra a občianska vybavenosť.

Otázkou však zostáva, či preferenciu obyvateľov k vlastníckemu bývaniu je možné ovplyvniť väčším objemom nájomných bytov. Nájomné bývanie je totiž u väčšiny obyvateľov spájané s predstavou bývania pre najzraniteľnejšie a tým často aj najproblémovnejšie skupiny obyvateľov. Preto je nevyhnutné z pozície štátu (v spolupráci so samosprávou a ďalšími aktérmi) mediálne osvetovo pôsobiť na spopularizovaní nájomného bývania tak z pohľadu záujmu o takýto typ bývania, ale aj pri odstraňovaní predsudkov obyvateľov voči výstavbe nájomného bývania vo svojom okolí.

Vzhľadom na rozsah čiastkového cieľa je nevyhnutné prijať špecifické opatrenia v nasledovných oblastiach:

6.2.1. Verejné nájomné bývanie

Pojem „verejné“ najčastejšie znamená, že nájomné bývanie je vlastnené a poskytované verejnoprávnym subjektom, t. j. najmä obcou. Iným spôsobom nahliadania na pojem „verejné“ je z hľadiska financovania a za verejné je teda považované nájomné bývanie, ktoré je obstarávané s verejnou podporou (či už štátu, ale aj regionálnej a miestnej úrovne) a poskytované za netrhové nájomné (väčšinou regulované). V takejto podobe je v zahraničí za verejné nájomné bývanie považované aj bývanie poskytované neziskovými organizáciami, družstvami alebo inými súkromnými subjektmi. Nie zriedka je tento pojem preto stotožňovaný aj so „sociálnym bývaním“ v závislosti od konkrétnych podmienok danej krajiny.

V nadväznosti na pravidlá štátnej pomoci (viď kapitola 1.2.) sa podľa zákona č. 443/2010 Z. z. za sociálne bývanie považuje bývanie obstarané s použitím verejných prostriedkov určené na primerané a ľudsky dôstojné bývanie fyzických osôb, ktoré si nemôžu obstarat' bývanie vlastným pričinením. Za posudzujúce kritérium sa pritom používa všeobecný identifikátor sociálneho statusu užívateľov bytov - príjem. SR sa tak radí k európskym krajinám,

v ktorých je sociálne bývanie chápané široko ako bývanie poskytované s podporou verejných prostriedkov a určené pre domácnosti do určitého príjmu. V súčasnosti nastavená hranica príjmu z hľadiska rozsahu pokrýva všetky zraniteľné skupiny a zároveň umožňuje vytvárať zdravý sociálny mix. Z hľadiska rozsahu je teda sociálne bývanie totožné s verejným nájomným sektorom a najčastejším poskytovateľom sú priamo obce.

Prostredníctvom vytvoreného systému financovania sa štát už od roku 1998 snaží motivovať samosprávy k obstarávaniu nájomného bývania určeného aj na sociálne bývanie. Aj vďaka tomu sa na území SR obstaralo viac ako 45 000 verejných nájomných bytov (pričom z hľadiska krajín bývalého východného bloku, resp. V4 sme výnimkou, nakoľko sme jedinou krajinou s dlhodobou systematickou podporou tohto segmentu). Miera využitia možností financovania verejného nájomného bývania sa líši aj regionálne, aj lokálne. Dlhodobo sú aktívnejšie obce a menšie mestá ako mestá s výrazným ekonomickým potenciálom a dopytom po bývaní (typický príklad predstavujú mestá Bratislava a Košice, ktoré sú dlhodobo neaktívne v obstarávaní nájomného bývania).

Kľúčovú úlohu pri využívaní existujúceho modelu financovania zohráva vlastná aktivita obcí a miest, ktoré by mali poznať potreby svojich obyvateľov a podľa nich realizovať miestne bytové politiky. Realizácia takýchto dlhodobých politík výrazne absentuje v samospráve. Pritom miestna bytová politika priamo ovplyvňuje kvalitu života v obci. Miestna bytová politika by mala ponúkať návrhy a postupy na riešenie požiadaviek obyvateľov v oblasti bývania, nielen stanovením vlastných priorít v oblasti novej výstavby a obnovy bytového fondu, ale aj so zohľadnením spolupráce so súkromným sektorom a ďalšími subjektmi. Nevyhnutnou súčasťou takéhoto plánovania samosprávy musí byť samozrejme pozemková politika (využívanie vlastných pozemkov, získavania pozemkov a rozvoj infraštruktúry na podporu rozvoja bývania).

V ostatnom období je možné sledovať nižší záujem samospráv, predovšetkým miest o obstarávanie nájomných bytov. Ten je spôsobený viacerými faktormi: nedostupnosťou vhodných pozemkov, nestabilným a obmedzeným objemom financií zo štátneho rozpočtu určeného na podporu obstarávania nájomných bytov, procesmi verejného obstarávania, následnou správou nájomných bytov, ako aj administratívnou záťažou spojenou so získavaním podpory, častokrát aj negatívnym postojom samotných obyvateľov obce voči nájomnému bývaní.

V tejto oblasti navrhujeme nasledovné opatrenia:

Vytvoriť systém pre objektívne stanovenie ceny nájmu v bytoch obstaraných z verejných zdrojov. Týmto opatrením je na jednej strane potrebné zabezpečiť dlhodobú udržateľnosť existujúcich nájomných bytov, na ktorých obstaranie bola poskytnutá podpora štátu a na strane druhej umožniť prispôsobenie výšky nájmu nájomcom. V súčasnosti je maximálna cena ročného nájomného v bytoch s regulovaným nájomom 5 % z obstarávacej ceny. Regulácia však nereaguje tak na vývoj a rast nákladov spojených so správou a údržbou obstaraných nájomných bytov, ako aj neumožňuje zarátat náklady spojené s obnovou týchto bytov do obstarávacej ceny. Týmto postupom nie je možné zvýšiť vybrané nájomné a obce nie sú schopné v dlhodobom horizonte financovať reálné náklady len z vybraného nájomného. Zároveň je to model, ktorý neflexibilne reaguje na príjmy domácností bývajúcich v takýchto bytoch.

Prijat' opatrenia, ktoré umožnia efektívnejší prístup samospráv najmä k štátnym pozemkom a nevyužívaným nehnuteľnostiam na účel sociálneho nájomného bývania. Súčasne platná legislatíva (napr. zákon Slovenskej národnej rady č. 330/1991 Zb. o pozemkových úpravách, usporiadaní pozemkového vlastníctva, pozemkových úradoch, pozemkovom fonde a o pozemkových spoločenstvách v znení neskorších) za zákonom definovaných podmienok umožňuje previesť pozemky do vlastníctva obce. Taktiež zákon NR

SR č. 278/1993 Z. z. o správe majetku štátu v znení neskorších predpisov obsahuje ustanovenia, ktoré možnosti prevodu riešia. Cieľom opatrenia je zracionalizovať a zefektívniť tieto možnosti.

Analyzovať možnosti a následne zaviesť podporu pre opätovné zaradenie nevyužívaného bytového fondu pre účely (sociálneho) nájomného bývania. Podľa výsledkov SODB v roku 2011 viac ako 10% bytového fondu SR je neobývané. S cieľom zachovania existujúceho bytového fondu a zároveň nevytvárania zbytočného tlaku na novú výstavbu je nevyhnutné hľadať spôsoby (samozrejme v prípadoch, kedy je to technicky možné) na jeho opätovné využitie na účel bývania. Jednou z ciest je umožniť samospráve získať takýto byt a využívať ho na účely sociálneho nájomného bývania.

6.2.2. Súkromné nájomné bývanie

Samospráva by podľa predpokladov mala byť aj naďalej jedným zo zásadných hráčov pri rozvoji nájomného bývania, avšak je nevyhnutne potrebné hľadať aj ďalšie formy, ktoré majú potenciál rozšíriť fyzickú a cenovú dostupnosť nájomného bývania, resp. bývania iného ako vlastníckeho typu (napr. aj družstevného). Práve súkromný sektor by mal zabezpečovať nájomné bývanie pre ľudí bez ohraničenia ich príjmov. Tento sektor by teda mal prispieť najmä k zvýšeniu mobility pracovnej sily.

Samotným subjektom, ktorý má potenciál významne prispieť k rozšíreniu počtu nájomných bytov, sú subjekty zabezpečujúce výstavbu bytov v súkromnom režime. S cieľom rozšírenia ponuky dostupného nájomného bývania je potrebné identifikovať bariéry vstupu súkromných subjektov do tohto segmentu. V podmienkach SR neexistuje motivačný legislatívny rámec, ktorý by stimuloval vznik práve tohto segmentu, ktorý je vo výraznej miere zastúpený vo väčšine krajín EÚ. Je nutné sa zamerať na úpravu právnych podmienok a následne na vytvorenie podporných nástrojov pre iné subjekty s cieľom rozšírenia dostupného, resp. súkromného nájomného bývania.

V tejto oblasti navrhujeme nasledovné opatrenia:

Rozvinúť ekonomické nástroje na stimulovanie motivácie súkromného sektora podieľať sa na výstavbe a poskytovaní nájomného bývania. Zo zahraničných skúseností a praxe jednoznačne vyplýva, že rozvoj bytovej výstavby napreduje vtedy, ak sa na ňom zúčastňuje súkromný sektor aj formou súkromného nájomného bývania. Zvýšenie dostupnosti nájomného bývania sa dá doceliť prijatím rôznych opatrení. Je preto žiaduce analyzovať účinnosť stimulačných nástrojov a ich možných dopadov na štátny rozpočet a následne legislatívne zaviesť podporu na stimuláciu financovania nájomných bytov zo súkromného kapitálu.

Definovať možnosti projektov verejno-súkromného partnerstva určených na riešenie problémov súvisiacich so zvyšovaním počtu dostupných nájomných bytov. Rámcové vymedzenie verejno-súkromného partnerstva v oblasti nájomného bývania môže prispieť k zvyšovaniu počtu nájomných bytov. V súvislosti s rozvojom nájomného bývania je potrebné definovať verejno-súkromné partnerstvo jasne definujúce úlohy a upravujúce vzájomný vzťah medzi štátom a súkromným sektorom, vstupujúcim nielen do samotnej realizácie výstavby nájomných bytov, ale aj jeho následnej prevádzky. Je však potrebné rovnako vymedziť verejno-súkromné partnerstvá na lokálnej úrovni. Jednou z významných úloh samosprávy je vytvárať pre rozvoj bývania priaznivé podmienky. Samospráva má na to viacero formálnych nástrojov – základnými sú územný plán, program hospodárskeho a sociálneho rozvoja, ale aj program rozvoja bývania. Spolupráca obcí so súkromným sektorom je model, ktorý nie je využívaný napriek vysokému potenciálu úžitku pre obe strany. Je to zároveň model, ktorý funguje bežne v zahraničí.

Analyzovať systém bankových záruk poskytovaných Slovenskou záručnou a rozvojovou bankou a navrhnúť opatrenia pre efektívne fungovanie tohto systému s cieľom podpory nájomného bývania. Pokiaľ v súčasnosti súkromný subjekt zvažuje realizáciu rezidenčného projektu určeného k prenájmu, v prvom rade v prípade, že nedisponuje vlastnými finančnými zdrojmi, naráža na ťažkú financovateľnosť takéhoto projektu bankami, aj vzhľadom k výrazne dlhšiemu horizontu splácania úveru oproti klasickému projektu určenému k predaju do vlastníctva. Systém záruk by mal motivovať banky k poskytovaniu dlhodobých úverov na projekty nájomných bytov. Pri tomto opatrení sa opierame o skúsenosť s Programom štátnej podpory obnovy bytového fondu formou poskytovania bankových záruk za úvery Slovenskou záručnou a rozvojovou bankou, kde boli výhodiskové podmienky obdobné.

6.2.3. Štátom podporované nájomné bývanie

Jednou z hlavných priorít vlády SR je nájsť taký finančný a prevádzkový model výstavby štátnych nájomných bytov, ktorý bude udržateľný a zároveň nebude navyšovať deficit rozpočtu a dlh verejnej správy (Programové vyhlásenie vlády SR na obdobie rokov 2021 – 2024). Navrhuje sa rozšíriť spektrum foriem nájomného bývania o nový typ – štátom podporované nájomné bývanie (s regulovanou cenou nájmu, ktorá bude výrazne nižšia ako pri komerčnom nájme so zárukou dlhodobého bývania). Výstavbou štátom podporovaných nájomných bytov vznikne na trhu s bývaním nový segment, ktorý vyplní medzeru medzi sociálnym bývaním, komerčným nájmom a osobným vlastníctvom. Štátom podporované nájomné bývanie bude cielené pre stredné a nižšie príjmové skupiny obyvateľstva, ktoré si aj napriek trvalému príjmu nie sú schopné zabezpečiť vlastné bývanie (v podobe úveru na bývanie alebo komerčného nájmu), resp. táto forma bývania predstavuje z dlhodobého hľadiska neúnosné finančné zaťaženie domácnosti a tým vo významnej miere ovplyvňuje kvalitu života. Zároveň je žiaduce, aby nová právna úprava zohľadnila aj podporu osôb so zdravotným postihnutím a bezbariérovosť bytových domov zaradených do systému.

Vytvorením funkčného biznis modelu výstavby štátom podporovaných nájomných bytov vytvorí štát podporné nástroje na zvýšenie dostupnosti bývania pre rôzne príjmové skupiny ľudí, hlavne v mestách, kde je dostupnosť bývania najkritickejšia, podporí mobilitu za prácou a rozvojový potenciál prirodzených mestských regiónov (z hľadiska atraktivity pre potencionálnych nových obyvateľov a investorov), vytvorí prostredie pre mladé rodiny v oblasti zabezpečenia si dostupného bývania, vytvorí stimulujúce podmienky pre Slovákov zvažujúcich návrat zo zahraničia a rovnako môže v pozitívnej miere ovplyvniť rozhodnutie časti populácie nemigrovať (odliv mozgov).

V tejto oblasti navrhujeme nasledovné opatrenie:

Prijat' potrebnú právnu úpravu, ktorou sa zabezpečí efektívne a transparentné nastavenie modelu a prevádzky štátnom podporovaného nájomného bývania. Predmetná úprava musí zadefinovať z pozície štátu pravidlá na výber partnerov, pravidlá na uzavretie, zmenu a ukončenie investičnej zmluvy, špecifikáciu projektov nájomného bývania podľa investičnej zmluvy, kritéria pre nájomcov, spôsob určenie výšky nájmu, návrhy na prijatie rozhodnutí v oblasti vytvárania podmienok a nástrojov pre rozvoj štátom podporovaného nájomného bývania. Zároveň bude aj obsahovať úpravu ekonomických nástrojov pre fungovanie štátom podporovaného nájomného bývania, ktoré umožnia vytvoriť systém nezávislý od okruhu verejných financií.

6.2.4. Riešenie podmienok bývania zraniteľných skupín obyvateľstva

V spoločnosti existujú určité skupiny, ktoré si nedokážu vlastnými silami zabezpečiť alebo dlhodobo udržať primerané bývanie. V súlade s princípmi sociálnej politiky je z pozície štátu žiaduce vytvárať vhodné podmienky pre riešenie ich situácie. Je to teda oblasť, kde by sa mala najviac prejavovať intervencia štátu.

V prípade zraniteľných skupín nemôžeme hovoriť o homogénnej skupine, nakoľko ich potreby sú odlišné a vyžadujú si iný prístup. Zraniteľnosť skupín je väčšinou spojená s ich príjmovou situáciou, ale môže súvisieť aj s určitou fázou života alebo zdravotným stavom. Medzi tieto skupiny sa demonštratívne radia nižšie príjmové skupiny obyvateľstva, príslušníci marginalizovaných rómskych komún, odchovanci detských domovov, mnohopočetné alebo mladé rodiny, osoby so zdravotným postihnutím, seniori, cudzinci a migranti, ľudia bez domova, ľudia po návrate z výkonu trestu a ďalší. Existujú aj skupiny, ktoré môžeme z rôznych dôvodov označiť za zraniteľné, avšak nie je ich možné „zaškatuľkovať“ jednoduchým označením. Aj preto je žiaduce v rámci miestnych bytových politík definovať cieľové skupiny na základe charakteristiky, ktorá ich štrukturálne znevýhodňuje a v dôsledku ktorej sa nachádzajú v zraniteľnej pozícii s cieľom vytvárania pozitívnej sociálnej klímy a sociálnej inklúzie.

Riešenie podmienok bývania zraniteľných skupín je aj predmetom podpory verejného nájomného bývania (určeného na sociálne bývanie). Vzhľadom na obmedzený rozsah tohto segmentu a nízky ročný prírastok však nie je racionálne očakávanie, že dokáže pokryť reálnu potrebu bývania týchto skupín. Aj preto sa navrhujú opatrenia, ktoré majú potenciál stimulovať rozvoj nájomného bývania v celej jeho škále.

S cieľom predchádzania bytovej deprivácie zraniteľných skupín, resp. riešenia tejto situácie je nutné sa zamerať nielen na aktivity v tejto oblasti smerom k posilneniu zdrojov a kapacít na zvyšovanie dostupnosti a kvality bývania, ale aj dostupnosti a kvality sociálnych služieb v súlade s potrebami cieľových skupín. Nezastupiteľnú úlohu pri riešení krízových situácií v bývaní majú a budú mať aj iné prechodné formy ubytovania s následným možným získaním trvalého bývania. Postupne by mali byť v praxi realizované aj pilotné projekty bývania s podporou (housing-first a rapid re-housing) pre ľudí bez domova, vrátane ľudí bez prístrešia a ľudí so závislosťami s cieľom zavedenia systémových riešení v tejto oblasti. Zároveň pre zlepšenie kvality života ľudí so zdravotným postihnutím, ale aj v kontexte starnutia populácie je potrebné sa zamerať na zabezpečenie dostupného bezbariérového užívateľného bývania v súlade s princípmi univerzálneho navrhovania alebo upravidel'ného bývania.

V tejto oblasti navrhujeme nasledovné opatrenia:

Posilniť personálne kapacity výkonu sociálnej práce so zraniteľnými skupinami v oblasti bývania. Prax poukazuje, že je naďalej potrebné posilňovať personálne kapacity výkonu sociálnej práce. Bývanie predstavuje špecifickú oblasť a riešenia si častokrát vyžadujú individualizovaný prístup zohľadňujúci konkrétnu situáciu osoby, ktorá poradenstvo alebo službu vyhl'adáva.

Pripraviť v spolupráci s relevantnými partnermi odporúčania pre samosprávu pri výbere nájomcov a pridelovaní nájomných bytov určených na sociálne bývanie. Z aplikačnej praxe a zistení vyplýva, že niektoré samosprávy majú nesprávne nastavené kritériá na pridelenie nájomného bytu. V praxi je to spôsobené tým, že samospráva vopred nemá presne kvantifikované životné situácie ľudí, ktorým by dokázala poskytnúť nájomné byty a pravidlá pridelovania bytov určujú podmienky, ktoré sú pre týchto ľudí buď z hľadiska výšky nájmu nedosiahnuteľné, prípadne samosprávy stanovujú kritériá, ktoré sú dodatočnými bariérami efektívneho využívania nájomných bytov.

Motivovať samosprávy k budovaniu dostupného bezbariérového užívateľného nájomného bývania. Osoby so zdravotným znevýhodnením majú iné požiadavky na dispozičné riešenie či vybavenie bytu a tým pádom majú problém obstaráť si bývanie na voľnom trhu. Uvedené sa však netýka len osôb so zdravotným znevýhodnením, ale predstavuje aj výzvu z hľadiska starnutia populácie. Cieľom opatrenia je prostredníctvom existujúcich podporných nástrojov samosprávy motivovať k zabezpečeniu bezbariérového užívateľných nájomných bytov.

Systematicky prepájať sociálne nájomné bývanie s poskytovaním podporných sociálnych služieb v opodstatnených prípadoch. V rámci podporných služieb (podpora samostatného bývania) je možné fyzickým osobám nachádzajúcich sa v rôznych nepriaznivých situáciách poskytovať rôzne druhy pomoci priamo v ich prirodzenom prostredí (teda aj v sociálnom nájomnom byte). S cieľom podpory integrácie rôznych zraniteľných skupín je žiaduce pri poskytovaní sociálneho nájomného bývania systematicky využívať podporné sociálne služby.

6.2.5. Cenová dostupnosť a udržateľnosť bývania

Cenová dostupnosť bývania si kladie za cieľ, aby cena bývania korešpondovala s finančnou situáciou obyvateľstva. Cenová dostupnosť, resp. nedostupnosť rovnako postihuje obyvateľov žijúcich vo vlastnej nehnuteľnosti na bývanie, ako aj nájomcov. Stretávame sa s fenoménom tzv. chudobných vlastníkov, kde síce domácnosť alebo jednotlivec vlastní byt, v ktorom býva, avšak náklady na jeho prevádzku spolu s inými životným nákladmi vytvárajú čoraz zložitejšiu situáciu pri udržaní si primeraného štandardu pre tieto skupiny domácností. Iný pohľad je možné postrehnúť aj v koncepte energetickej chudoby, teda v stave kedy jednotlivci alebo domácnosti nemajú dostatok finančných prostriedkov na zabezpečenie vykurovania a ďalších energií potrebných na fungovanie domácnosti.

Všeobecne je možné konštatovať, že cenová dostupnosť bývania sa v poslednom období zhoršila. Ceny nehnuteľností za posledné roky rástli rýchlejším tempom ako príjmy jednotlivých domácností, taktiež ďalšie výdavky súvisiace s bývaním tvoria väčšiu časť z celkových výdavkov domácností. Náklady na bývanie teda viacej zaťažujú domácnosti. Tento stav štandardne najviac negatívne vplyva na domácnosti s nižšími príjmami. V súčasnosti však aj ľudia so strednými príjmami začínajú pociťovať zvyšujúce sa ceny bývania ako problém.

Nástrojom pôsobiacim v oblasti zlepšenia cenovej dostupnosti a udržateľnosti bývania je príspevok na bývanie. Súčasný nastavenie príspevku na bývanie, ktorý je súčasťou pomoci v hmotnej núdzi, umožňuje čiastočnú úhradu nákladov spojených s bývaním iba za taxatívne vymedzených zákonných podmienok, a to domácnostiam, ktorým je poskytovaná pomoc v hmotnej núdzi. Väčšina krajín má viac ako jeden nástroj finančnej pomoci domácnostiam s nákladmi na bývanie. Podmienky nároku a výška príspevku v zahraničí tiež typicky závisia od príjmu domácnosti, jej zloženia, ako aj nákladov na bývanie. Príspevok na bývanie v SR je v porovnaní so zahraničnými príkladmi relatívne málo citlivý na životné podmienky domácností. Z dlhodobého hľadiska s cieľom zachovania udržateľnosti bývania nielen pre domácnosti s najnižšími príjmami je nevyhnutné upraviť súčasné parametre príspevku na bývanie. Z pohľadu MDV SR je aj na základe skúseností zo zahraničia vhodným riešením samostatná právna úprava príspevku na bývanie, toto riešenie však doteraz vždy stroskotalo na nedostupnosti finančných prostriedkov v štátnom rozpočte.

V tejto oblasti navrhujeme nasledovné opatrenie:

Prijímať opatrenia na posilnenie podpory finančnej udržateľnosti primeraného bývania a vyčleniť zodpovedajúce finančné zdroje v štátnom rozpočte. Prijímaním ďalších opatrení sa zabezpečí efektívnejšia pomoc zraniteľným skupinám obyvateľstva zameraná na

udržanie si primeraného legálneho bývania. Podporné opatrenia budú mať vplyv na zníženie záťaže domácnosti výdavkami na bývanie, čím sa domácnostiam zachová zodpovedajúca časť disponibilného príjmu na zabezpečenie iných potrieb, čo v konečnom dôsledku prispieva k zvýšeniu životnej úrovne obyvateľstva.

6.3. Zvyšovanie kvality bývania

Nielen cenová a fyzická dostupnosť bývania tvorí základ úspešnej bytovej politiky, ale aj samotná kvalita bývania. Kvalitu bývania je možné posudzovať z viacerých dôležitých aspektov, v prvom rade zo stavebno-technického pohľadu, ale aj z pohľadu polohy, resp. lokalizácie bytu/domu, ekonomického aspektu, subjektívnej spokojnosti s bývaním a pod. Rôzne atribúty bývania nám dotvárajú jeho kvalitu. V tej najvšeobecnejšej rovine je kvalita bývania ovplyvnená okolitým prostredím. Životné prostredie v súčasnosti čelí veľkým zmenám, a to aj v súvislosti s badateľnými negatívnymi vplyvmi zmeny klímy. Dôraz na kvalitu obytného prostredia má byť v súvislosti s využívaním obmedzených prírodných zdrojov a znečisťovaním životného prostredia prirodzenou požiadavkou.

V nasledujúcich rokoch je preto nutné zamerať pozornosť aj na urbanisticky vhodné umiestňovanie stavieb a kvalitu architektonických riešení. Vzhľadom na permanentne sa rozrastajúcu plochu zastavaných území sídel a negatívny dopad tejto skutočnosti na stav klímy je viac ako žiadúce umiestňovať novú výstavbu v rámci už urbanizovaného územia. Riešenia môžu byť vo forme intenzifikácie zástavby, konverzie účelu jej využitia alebo revitalizácii zanedbaných a nevyužívaných území, tzv. brownfieldov. Zaberanie novej prírodnej alebo poľnohospodárskej pôdy by malo byť až krajným riešením. Na tieto účely je potrebné využívať predovšetkým nástroje územného plánovania. Kvalitným odborným spracovaním územnoplánovacej dokumentácie v príslušných stupňoch zabezpečiť reguláciu podmienok zástavby a využívania územia s cieľom vytvoriť prostredie pre udržateľné bývanie a nadväzujúce funkcie. Odporúča sa využívať urbanistické a architektonické súťaže ako vhodný nástroj obstarávania riešení na základe ich kvality.

Vzhľadom na fakt, že viac ako 70% bytového fondu je výsledkom výstavby pred rokom 1990, patrí obnova medzi strategické priority bytovej politiky. Nielen v súlade s vnútroštátnou legislatívou¹⁹, ale aj v súlade s globálnymi cieľmi a cieľmi stanovenými EÚ²⁰ je zámerom dosiahnuť postupné znižovanie potreby energie v budovách. Toto pravidlo však nie je uplatňované len pri obnove, ale aj pri výstavbe nových budov. Od roku 2021 musia všetky nové stavby splniť parametre budov s takmer nulovou potrebou energie. Technické riešenia takýchto budov prinášajú svojim užívateľom vysoký komfort vnútorného prostredia. Dosiahnutie tohto cieľa je možné aj dôsledným aplikovaním princípov udržateľnej výstavby.

V oblasti obnovy bytových domov máme za sebou úspešné obdobie, výraznejšiu výzvu pre nasledujúce obdobie predstavuje obnova rodinných domov. Postupom času sa však dostávame do situácie, kde prvé obnovené bytové domy po roku 1990 už budú potrebovať opätovne ďalšiu obnovu s cieľom zlepšenia ich základných konštrukčných vlastností so zacielením na ďalšie zníženie ich energetickej náročnosti. Nesmieme však zabúdať na fakt, že aj pri obnove by mala byť rešpektovaná ochrana kultúrneho dedičstva vo vzťahu k tradičným i súčasným hodnotám prostredia. Obnova by taktiež mala zahŕňať prvky zlepšovania prístupnosti týchto budov (debarierizačné opatrenia).

Veľmi dôležitým faktorom pri výstavbe alebo obnove budovy je zabezpečenie kvality vnútorného prostredia a s ním spojený prínos pre zdravie a komfort užívateľa. Priemerne 80 až

¹⁹ Zákon č. 555/2005 Z. z.

²⁰ Napr. iniciatíva „Čistá energia pre všetkých Európanov“, Európska zelená dohoda a iniciatíva „Vlna obnovy“, alebo nedávno zverejnený „Fit for 55 package“

90 % času z celého dňa trávi človek vo vnútorných priestoroch budovy. Kvalita vnútorného prostredia v budovách tým pádom významne ovplyvňuje kvalitu jeho života. Pri výstavbe nových budov je potrebné vyžadovať také riešenie a postupy, ktoré zabezpečia dostatočnú kvalitu vnútorného prostredia. Opatrenia uplatnené pri obnove by mali taktiež prispieť k lepšej kvalite vnútorného prostredia čím sa zabezpečí užívateľom vyššia úroveň pohody a pohodlia a zlepši sa zdravie. Pri znižovaní energetickej náročnosti budov je dôležité realizovať také riešenie, ktoré zabezpečia zníženie spotreby energie, ale zároveň zabezpečia optimálne prostredie pre život aj pre prácu, tzn. také vnútorné prostredie, ktoré nebude mať negatívny zdravotný dopad na užívateľov budov. Z tohto pohľadu je potrebné zaoberať sa parametrami definujúcimi zdravé vnútorné prostredie ako je tepelný komfort, kvalita vnútorného vzduchu (prísun čerstvého vzduchu, odstraňovanie vlhkosti, odstránenie mikroorganizmov a pod.), zabezpečenie dostatku denného ale aj umelého svetla, akustika, bezpečnosť, bezbariérovosť a použité stavebné materiály. Popri opatreniach zameraných na zlepšovanie energetickej hospodárnosti budov bude v budúcnosti dôležitá aj adaptácia existujúceho bytového fondu na zmenu klímy. Vhodnými opatreniami sú vegetačné (zelené) strechy a zelené fasády, opatrenia podporujúce udržateľné hospodárstvo so o zrážkovou vodou, bioreténčné systémy na zadržiavanie zrážkovej vody. Tienenie domov proti prehrievaniu sa zaisťuje pomocou slnolamov alebo popínavej zelene na konštrukciách. Využívajú sa dodatočné opatrenia a nové prvky tienenia ako sú pergoly a prístrešky alebo tieniace plachty. Vhodnými a nenáročnými sú opatrenia spojené s architektúrou, ako napríklad farebné riešenie fasády so svetlými farbami a využitie tienenia budov za pomoci vysokej zelene a podobne. Z dôvodu vysokého znečistenia vzduchu najmä v mestských oblastiach sa stáva aktuálnou požiadavka zbavovať privádzaný vzduch nečistôt a malých prachových častíc, napr. pri využití spätného získavania tepla rekuperáciou.

V rámci existujúcich nástrojov podporujúcich obnovu bytových domov máme etablovaný systém spolupôsobiacich opatrení, tak v podobe dotačných prostriedkov, ako aj v podobe značného podielu úverových prostriedkov. Zároveň plnia významnú úlohu pri obnove bytového fondu aj bankové a sporiace spoločnosti na trhu, kde existuje viacero podporných mechanizmov v podobe úverov. Existujúce opatrenia a nástroje v oblasti obnovy bytového fondu je vhodné zachovať a postupne hľadať možnosti ďalšieho rozšírenia, resp. transformácie týchto nástrojov.

V sektore bytov v rodinných domoch sa začali etablovať novovytvorené nástroje podporujúce znižovanie energetickej náročnosti a tiež podporujúce výmenu technológií používaných na získanie energie. V tejto činnosti je potrebné naďalej pokračovať a hľadať ďalšie možnosti ako prispieť k zníženiu energetických nárokov uvedených stavieb.

V nadväznosti na uvedené v tejto oblasti navrhujeme opatrenia:

Zvýšiť synergie jednotlivých opatrení v oblasti obnovy rodinných domov. V súčasnosti existuje viacero opatrení a nástrojov zameraných na zlepšenie energetickej hospodárnosti rodinných domov. Nie sú to len opatrenia smerujúce k zlepšeniu tepelnoizolačných vlastností stavby ako takej, ale aj podporujúce využívanie obnoviteľných zdroj energie (OZE). Tieto opatrenia sú však realizované bez vzájomnej koordinácie. S cieľom dosiahnutia maximálnej možnej miery úspor a zvýšenia komfortu bývania je potrebné v budúcnosti koordinovať opatrenia jednotlivých rezortov. Znamená to že, napríklad podpora inštalácie OZE musí byť koordinovaná a prepojená s programom zateplovania rodinných domov a zároveň so zameraním sa na chudobnejšie domácnosti tak, aby sme podporili zápas proti energetickej chudobe. Dôležité je však nezostať iba pri zlepšovaní energetickej hospodárnosti, ale previazať existujúce nástroje s opatreniami na adaptáciu na zmenu klímy, ako napr. zachytávanie zrážkovej vody, realizácia vegetačných striech, ako aj príprava na zvyšovanie priemernej vonkajšej teploty pasívnymi zásahmi, ako sú napr. inštalácia tieniacej techniky.

Zjednotiť podmienky v systéme stavebného sporenia. Stavebné sporenie predstavuje špecifický druh sporenia zabezpečujúceho financovanie obstarania alebo rekonštrukcie bývania. Dlhodobo sa však v odborných diskusiách skloňuje otázka nevyrovnanej pozície vo vzťahu k stavebnému sporeniu a jeho podpory vo forme štátnej prémie pre vlastníkov bytov, ktorí majú zriadené spoločenstvo vlastníkov bytov a vlastníkov bytov, ktorí sú spravovaní správcovskou spoločnosťou. Z hľadiska účelnosti nástroja by bolo vhodné prijať legislatívnu úpravu zákona o stavebnom sporení, ktorou by sa odstránil tento rozdiel.

Prijímať a realizovať opatrenia na znižovanie spotreby energie budov na bývanie, a to najmä v oblasti konštrukcií budov, vykurovacích systémov, prípravy teplej vody, na zvýšenie podielu využívania obnoviteľných a nízkoemisných zdrojov energie, ako aj vytvárať riešenia podporujúce prispôsobovanie sa zmene klímy. V súlade s cieľmi EÚ, ako aj SR, medzi dlhodobé strategické priority štátu patrí aj obnova budov s cieľom dosiahnuť postupné znižovanie spotreby energie v budovách v nadväznosti na uplatňovanie ustanovení zákona č. 555/2005 Z. z., ale aj zákona č. 321/2014 Z. z. o energetickej efektívnosti a o zmene a doplnení niektorých predpisov v znení niektorých zákonov. Významným zdrojom potenciálu úspor energie je bytový sektor. Je dôležité, aby sa v nasledujúcom období naďalej prijímali opatrenia, ktoré budú motivovať vlastníkov k obnove bytového fondu, k využívaniu nízkoemisných a obnoviteľných zdrojov energie, ako aj realizácii opatrení zvyšujúcich klimatickú odolnosť budov. Preto je potrebné pravidelne evaluovať podporné nástroje štátu v oblasti obnovy a zvyšovania energetickej hospodárnosti. V prípade potreby navrhnúť zmeny smerujúce k motivácii záujmu vlastníkov o obnovu, ako aj integráciu nových opatrení zameraných na adaptáciu na zmeny klímy do podporných nástrojov.

7. Akčný plán do roku 2025

Akčný plán do roku 2025 predstavuje úlohy, ktorých riešenie je prioritné a ktorých naplnením sa vytvorí predpoklad na ďalšie rozvíjanie sektoru bývania. Hlavným cieľom akčného plánu je spolupôsobiť v súlade s ďalšími prijímanými opatreniami v zodpovedajúcich oblastiach na zvyšovaní dostupnosti a kvality bývania v SR.

Obsahom Akčného plánu do roku 2025 sú viaceré prierezové opatrenia, zároveň obsahuje aj viaceré oblasti, v ktorých doteraz neprišlo k významnejšiemu posunu, aj napriek tomu, že predchádzajúce koncepčné dokumenty poukazovali na potrebu ich riešenia. Obsahuje 11 prioritných úloh, z ktorých dve úlohy sú z objektívnych dôvodov navrhnuté s plnením presahujúcim rok 2025.

V roku 2025 bude prvé hodnotenie dosiahnutého plnenia navrhnutých prioritných úloh. Výsledkom procesu hodnotenia bude zároveň aj vytvorenie a aktualizácia akčného plánu na obdobie do roku 2030. Uvedené má za cieľ zachovať približne päťročný interval prípravy koncepčných dokumentov v oblasti bývania tak, aby bolo možné pružne reagovať na meniace sa podmienky.

Vzhľadom na fakt, že tento materiál sa predkladá v období výrazne postihnutým pandemiou COVID-19 a jej ekonomickými následkami, je zrejme, že rozpočtové zdroje štátu budú obmedzené, čo môže ovplyvniť aj plnenie niektorých navrhovaných úloh. Taktiež je možné predpokladať, že zníženie príjmov sa dotkne aj obcí a VÚC. Požiadavky, ktoré môžu vyplynúť v súvislosti s plnením prioritných úloh, budú kvantifikované a posudzované pri predkladaní jednotlivej legislatívy, resp. resp. príslušných materiálov nelegislatívnej povahy.

Navrhované prioritné úlohy sú nasledovné:

1. Navrhnuť a predložiť Národnej rade SR nový zákon o výstavbe a zákon o územnom plánovaní s cieľom zefektívniť stavebný proces.

Gestor: Úrad podpredsedu vlády SR, ktorý neriadi ministerstvo

Spolupráca: MDV SR
Termín: 30.6.2022

- 2. Zefektívniť procesy verejného obstarávania nájomných bytov.**
Gestor: Úrad podpredsedu vlády SR, ktorý neriadi ministerstvo
Spolupráca: Úrad pre verejné obstarávanie
Termín: 31.12.2022
- 3. Upraviť Občiansky zákonník v oblasti nájmu bytu tak, aby zabezpečil rovnomernejšie podmienky nájmu bytu na strane prenajímateľa a nájomcu.**
Gestor: MS SR
Termín: do termínu spracovania paragrafového znenia Občianskeho zákonníka
- 4. Zriadiť nadrezortnú koordinačnú platformu pre oblasť bytovej politiky.**
Gestor: MDV SR
Spolupracujúce rezorty: MPSVR SR, MF SR, MŽP SR, Úrad vlády SR (ÚSVRK), MS SR, Ministerstvo investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie SR, Protimonopolný úrad SR
Termín: 30.6.2022
- 5. Novelizovať zákon Slovenskej národnej rady č. 330/1991 Zb. o pozemkových úpravách, usporiadaní pozemkového vlastníctva, pozemkových úradoch, pozemkovom fonde a o pozemkových spoločenstvách v znení neskorších predpisov s cieľom lepšieho a efektívnejšieho prístupu samosprávy k pozemkom na účel výstavby nájomného bývania.**
Gestor: MPRV SR
Termín: 31.12.2022
- 6. Zriadiť pracovnú skupinu za účasti relevantných subjektov s cieľom identifikovať a navrhnúť riešenia pre zabezpečenie efektívnejšieho výkonu vlastníckeho práva a správy a údržby bytových domov.**
Gestor: MDV SR
Termín: 31.12.2022
- 7. Prijímať a realizovať opatrenia na znižovanie spotreby energie budov na bývanie, a to najmä v oblasti konštrukcií budov, vykurovacích systémov, prípravy teplej úžitkovej vody, a na zvýšenie podielu využívania obnoviteľných a nízkoemisných zdrojov energie, ako aj vytvárať riešenia podporujúce prispôsobovanie sa zmene klímy.**
Gestor: MH SR, MDV SR, MŽP SR
Termín: 31.12.2025
- 8. Analyzovať systém bankových záruk poskytovaných Slovenskou záručnou a rozvojovou bankou a navrhnúť opatrenia pre efektívne fungovanie tohto systému s cieľom podpory nájomného bývania.**
Gestor: MF SR, MDV SR
Spolupráca: SZRB
Termín: 31.12.2023
- 9. Realizovať mediálnu kampaň s cieľom popularizácie nájomného bývania.**
Gestor: MDV SR, ŠFRB

Termín: 31.12.2025

10. Vypracovať odporúčania (metodiky) pre samosprávy pri výbere nájomcov a pridelení nájomných bytov určených na sociálne bývanie.

Gestor: MDV SR

Spolupráca: ZMOS, ÚMS, MPSVR SR, Úrad vlády SR (ÚSVRK)

Termín: 31.12.2022

11. Vyhodnotiť dosiahnutý pokrok v plnení úloh bytovej politiky do roku 2030, vrátane návrhu na jej aktualizáciu.

Gestor: MDV SR

Termín: 31.12.2025

P r í l o h y

Zoznam príloh

Príloha č. 1: Správa o plnení zámerov Koncepcie štátnej bytovej politiky do roku 2020

Príloha č. 2: Riešenie niektorých situácií vyplývajúcich z Koncepcie štátnej bytovej politiky do roku 2020 v pôsobnosti Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR

Príloha č. 3: Vyhodnotenie plnenia úloh z uznesenia vlády č. 13 zo 7. januára 2015

Príloha č. 4: Vybavenosť obývanými bytmi v krajoch a v SR (počet bytov/1000 obyvateľov)

Príloha č. 5: Vývoj zastúpenia rodinných domov na bytovom fonde od roku 1961

Príloha č. 6: Počet neobývaných bytov v jednotlivých krajoch SR

Príloha č. 7: Vývoj počtu začatých a dokončených bytov v SR v rokoch 2000 až 2020

Príloha č. 8: Intenzita bytovej výstavby v SR v rokoch 2000 až 2020

Príloha č. 9: Vývoj čistého prírastku bytov v SR v rokoch 2011 až 2020

Príloha č. 10: Počet začatých a dokončených bytov v SR podľa druhu vlastníctva v rokoch 2014 až 2020

Príloha č. 11: Počet dokončených bytov v členení podľa jednotlivých krajoch v SR v rokoch 2014 až 2020

Príloha č. 12: Vybrané údaje o vývoji v oblasti bývania v Slovenskej republike za roky 2014 až 2020

Príloha č. 13: Finančná dostupnosť bývania - kúpa nového bytu – porovnanie vybraných krajin

Príloha č. 14: Počet podporených nájomných bytov dotáciou MDV SR v krajoch a v krajských mestách v rokoch 2000 – 2020

Príloha č. 15: Mapa počtu podporených nájomných bytov dotáciou MDV SR v jednotlivých okresoch SR (v rokoch 2000-2020)

Príloha č. 16: Verejné zdroje určené na podporu rozvoja bývania v SR za roky 2005 až 2020

Príloha č. 17: Systémy sociálneho bývania v členských krajinách EÚ

Správa o plnení zámerov koncepcie štátnej bytovej politiky do roku 2020

Úvod

Koncepcia štátnej bytovej politiky do roku 2020 (ďalej „koncepcia“) schválená uznesením vlády Slovenskej republiky (ďalej „SR“) č. 13 zo 7. januára 2015 vyjadruje ciele štátu pre oblasť bytovej politiky a nástroje na ich dosiahnutie a formuluje pôsobnosť štátu, obcí, vyšších územných celkov, súkromného sektora a jednotlivca pri zabezpečovaní bývania. Jej účelom je v širších súvislostiach koordinovať zámery štátu pri prijímaní riešení v jednotlivých čiastkových oblastiach rozvoja bývania na obdobie do roku 2020. Zámery koncepcie boli premietnuté do konkrétnych úloh pre jednotlivých nositeľov vo vyššie uvedenom uznesení vlády SR.

Správa o plnení zámerov koncepcie štátnej bytovej politiky do roku 2020 (ďalej len „správa“) nadväzuje na prvé zhodnotenie plnenia koncepcie¹, ktoré bolo vypracované v súlade s úlohou B.9. uznesenia a vláda SR ho vzala na vedomie na svojom rokovaní dňa 22. augusta 2018.

Správa hodnotí plnenie zámerov a konkrétnych úloh koncepcie v jednotlivých kapitolách tak, ako boli plnené na základe podkladov poskytnutých jednotlivými ústrednými orgánmi štátnej správy a dostupných podkladov spracovaných gestorom bytovej politiky – Ministerstvom dopravy a výstavby SR (ďalej „MDV SR“).

1. Aktuálna situácia v oblasti bývania na Slovensku

Koncepcia konštatuje, že súčasný stav v bývaní je výsledkom dlhodobého vývoja, pričom zásadným momentom, ktorý ovplyvnil aj sektor bývania, boli spoločensko-ekonomické a politické zmeny po roku 1989. Ukončenie podpory systému komplexnej bytovej výstavby realizovanej štátom a následné umožnenie transformácie vlastníctva bytového fondu z vlastníctva miest, obcí a bytových družstiev do vlastníctva užívateľov týchto bytov výrazne ovplyvnili dostupnosť bývania na Slovensku. Cenová deregulácia služieb spojených s bývaním, ako aj samotné ceny bytov, sa stali významnými faktormi ovplyvňujúcimi dostupnosť bývania.

1.1. Bytový fond a vybavenosť bytmi

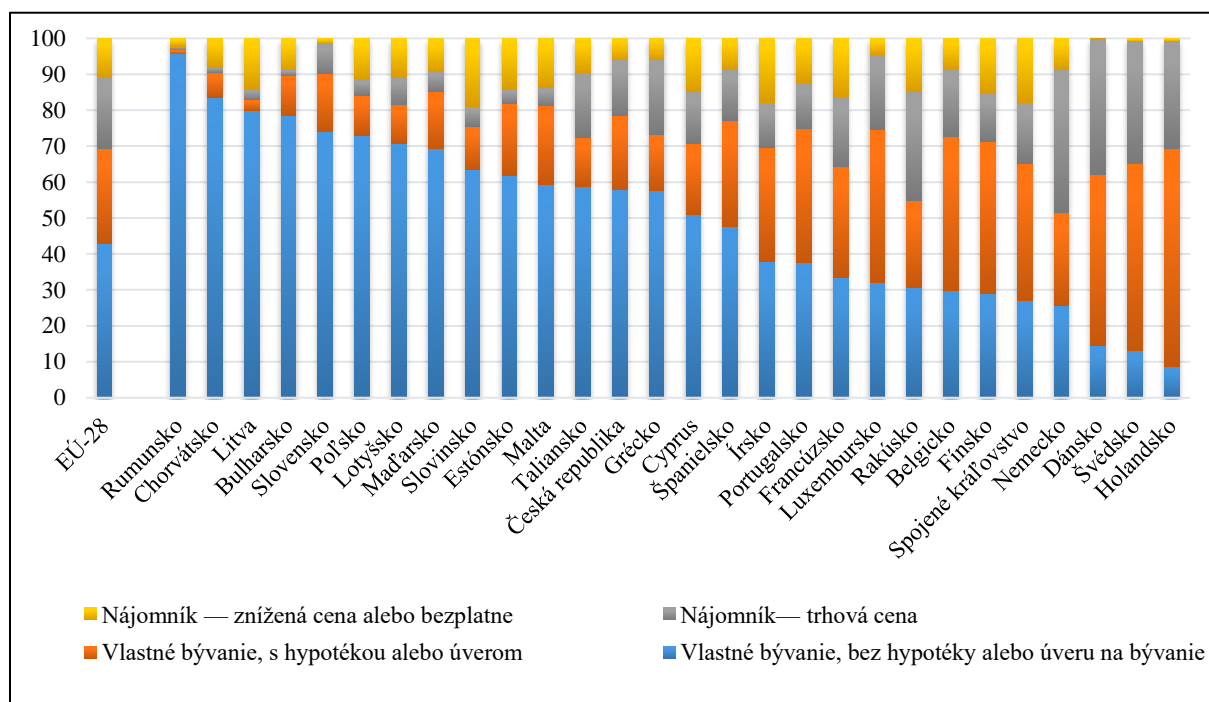
Podľa údajov zo Sčítania obyvateľov, domov a bytov (ďalej „SODB“) 2011 je na území SR 1 994 897 bytov, z nich 1 776 698 trvale obývaných. Z celkového počtu bytov v SR predstavuje počet trvale obývaných bytov 89,1 %. Medzi obývanými bytmi dosiahli najvyšší podiel vlastné byty v bytových domoch (764 100, t. j. 43 %) a byty vo vlastných rodinných domoch (744 203, t. j. 41,9 %).

Vybavenosť obyvateľstva bytmi, resp. počet bytov na tisíc obyvateľov, je najpoužívanejším ukazovateľom pri medzinárodnom porovnaní zabezpečenia bývajúcего obyvateľstva dostatočným počtom bytov. Podľa údajov zo SODB 2011 pripadalo na Slovensku na tisíc obyvateľov 370 všetkých bytov, resp. 329 obývaných bytov, čo predstavuje z hľadiska Európskej únie (ďalej „EÚ“) jeden z najnižších podielov. V uvedenom ukazovateli sa na Slovensku prejavujú aj výrazné regionálne rozdiely vo vybavenosti bytmi. Najväčším počtom bytov na tisíc obyvateľov disponuje Bratislavský kraj, takmer 440 obývaných bytov, zatiaľ čo v Prešovskom kraji je tento ukazovateľ na úrovni 270 obývaných bytov (viď príloha č. 4).

¹ Správa o plnení zámerov koncepcie štátnej bytovej politiky do roku 2020 k stiahnutiu na: <https://www.mindop.sk/sprava-o-plneni-zamerov-koncepcie-statnej-bytovej-politiky-do-roku-2020>

Z pohľadu vlastníckej štruktúry sa dominantný počet bytov (až 90,5 % obývaných bytov) nachádza vo vlastníctve súkromných osôb. Podiel bytov v nájomnom režime predstavuje len necelých 6 %, pričom vo vlastníctve verejného sektora (mestá a obce) sa nachádzajú 3 % bytov a podľa odborných odhadov sú ďalšie 3 % bytov vo vlastníctve súkromných osôb prenajímané na voľnom trhu. Zvyšný podiel bytov reprezentujúci cca 3,5 % bytov je vo vlastníctve družstiev. Iný pohľad na vlastnícku štruktúru poskytujú údaje zverejňované Európskym štatistickým úradom (ďalej len „Eurostat“). Z uvedených údajov vyplýva, že 9,9% populácie SR (teda viac ako 538 tis. obyvateľov) žije v nájomnom byte, či už za trhovú alebo regulovanú cenu.

Graf č. 1: Rozdelenie obyvateľov podľa vlastníckeho vzťahu, 2017 (% obyvateľov)

Zdroj: Eurostat

Napriek uvedenému nie je v súčasnosti možné na základe dostupných administratívnych zdrojov zistiť aktuálny a podrobný rozsah bytového fondu a jeho základných ukazovateľov, a to vrátane reálneho rozsahu nájomného sektora v SR.

1.2. Bytová výstavba²

Rozvoj bývania v SR zaznamenával v období do roku 2009 dlhodobu pozitívne trendy charakterizované najmä zvýšením počtu začatých a dokončených bytov. Avšak v roku 2009 sa začali prejavovať negatívne dôsledky vplyvu finančnej a hospodárskej krízy. Tieto negatívne dopady pokračovali aj v rokoch 2010 a 2011. V rokoch, ktoré nasledovali, môžeme sledovať postupný nárast počtu začatých a dokončených bytov. Tento pozitívny trend vyvrcholil v roku 2020, kedy bolo dokončených až 21 490 bytov, teda najviac od roku 2000 (viď príloha č. 7).

Z porovnania bytovej výstavby v jednotlivých krajoch SR (viď príloha č. 11) je zrejmé, že najviac bytov sa v období rokov 2014 až 2020 postavilo v Bratislavskom kraji (36 046 bytov), čo predstavuje 29,12 % z celkového počtu dokončených bytov v danom období. Druhý najväčší počet dokončených bytov bol v Trnavskom kraji (19 755 bytov) a tretí v Žilinskom kraji (14 896 bytov). Najmenej dokončených bytov v danom období bolo v Banskobystrickom

² MDV SR každoročne na základe údajov poskytnutých Štatistickým úradom SR spracováva „Informáciu o bytovej výstavbe v Slovenskej republike“, ktorá je dostupná na webovom sídle MDV SR (www.mindop.sk).

kraji (7 700). Uvedené pozitívne trendy v počte dokončovaných bytov sa prejavili aj na intenzite bytovej výstavby, ktorú zobrazuje graf v prílohe č. 8.

Za obdobie rokov 2014 až 2020 ubudlo z existujúceho bytového fondu 9 811 bytov, z toho až 9 117 z dôvodu asanácie (viď príloha č. 12).

Z pohľadu vlastníckych foriem začatých a dokončených bytov dlhodobo dominujú byty v súkromnom tuzemskom vlastníctve (napríklad v roku 2020 tvorili 98,84 % z dokončených bytov) a menší podiel sú byty v obecnom vlastníctve. Ostatné formy vlastníctva sú na výstavbe bytov zastúpené v minimálnej miere (viď príloha č. 10). Najväčší podiel bytov tvoria byty v súkromnom vlastníctve postavené v rodinných domoch, v období rokov 2014 až 2020 v priemere 66 % z celkového počtu dokončených bytov.

Štatistický úrad SR (ďalej len „ŠÚ SR“) vykazuje ukazovateľ dokončených bytov v nadväznosti na počet vydaných stavebných povolení a kolaudačných rozhodnutí konkrétnemu subjektu. Znižujúci sa počet dokončených, ale aj začatých bytov vo vlastníctve obce je spôsobený zvýšeným záujmom miest a obcí zabezpečiť byty pre svojich obyvateľov nie prostredníctvom výstavby, kde celý proces výstavby zabezpečuje samospráva, ale preferujú kúpu už hotových projektov. V uvedenom prípade je stavebné povolenie a kolaudačné rozhodnutie vydané súkromnému zhotoviteľovi. Práve kúpa dokončených bytov od pôvodného vlastníka je podľa údajov MDV SR od roku 2010 dominantnou formou obstarávania bytov do vlastníctva obce. Štatistické údaje tak neposkytujú úplné informácie o skutočnom náraste počtu obecných nájomných bytov v danom roku, keďže už nezachytávajú prípadné zmeny vlastníctva po vydaní kolaudačného rozhodnutia. Preto pri sledovaní tohto ukazovateľa zohrávajú dôležitú úlohu informácie o počte nájomných bytov určených na sociálne bývanie podporených v danom roku dotáciou MDV SR v súlade so zákonom č. 443/2010 Z. z. o dotáciách na rozvoj bývania a o sociálnom bývaní v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 443/2010 Z. z.“).

Tabuľka č. 1: Počet dokončených bytov v obecnom vlastníctve, počet podporených nájomných bytov v obecnom vlastníctve a ich podiel na celkovom počte dokončených bytov v rokoch 2011 až 2020

Rok	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Počet dokončených bytov	1 544	1 544	1 064	680	339	336	226	195	205	250
Podiel (%)	10,6	10,1	7,05	4,54	2,19	2,14	1,33	1,02	1,02	1,16
Počet podporených bytov	1 589	1 288	1 399	2 007	1 900	1 350	1 524	1 385	999	1 026
Podiel (%)	10,88	8,44	9,26	13,39	12,28	8,61	8,99	7,26	4,95	4,77

Zdroj: MDV SR, ŠÚ SR

Priemerná podlahová plocha bytov dokončených v súkromnom tuzemskom vlastníctve bola v sledovanom období 113,42 m² (zahŕňa aj rodinné domy) a priemerná obytná plocha dokončených bytov bola 70,67 m².

Podľa veľkostnej štruktúry dokončených bytov majú dlhodobo najväčšie zastúpenie štvorizbové byty (v roku 2020 s podielom 37,40 %), ďalej nasledujú trojizbové byty (podiel 23,29 % v roku 2020), dvojizbové byty predstavujú 18,35 % podiel v danom roku a päť a viacizbové byty (podiel 13,89 %). Najmenší podiel dlhodobo zaznamenávajú jednoizbové byty a garsónky (podiel 7,07 % v roku 2020).

1.3. Vývoj cien bytov

Cena bytu zohráva významnú úlohu a je jedným z hlavných kritérií v rozhodovacom procese pri kúpe bytu. V súčasnosti ceny bytov v jednotlivých krajoch prekonalí svoje maximálne hodnoty z roku 2008.

Tabuľka č. 2: Vývoj cien bytov v rokoch 2002 až 2020 v SR podľa krajov (eur/m²)

Rok	SR spolu	BA	TT	NR	TN	ZA	BB	KE	PO
2002	592	779	370	361	457	404	356	462	359
2003	827	1 180	400	405	437	504	472	490	465
2004	954	1 285	659	573	630	439	505	779	505
2005	856	1 148	648	365	345	452	422	522	592
2006	1 000	1 376	712	387	473	507	512	581	612
2007	1 238	1 666	799	517	612	709	686	812	747
2008	1 511	1 972	1 006	744	830	945	851	1 137	1 051
2009	1 344	1 749	937	709	759	864	789	922	899
2010	1 291	1 726	850	620	685	790	791	941	826
2011	1 251	1 677	834	624	695	757	769	975	822
2012	1 237	1 661	824	612	657	760	764	971	803
2013	1 226	1 660	826	585	642	776	737	928	787
2014	1 216	1 648	823	580	629	782	740	920	765
2015	1 227	1 693	830	556	633	753	712	946	745
2016	1 279	1 790	863	587	653	812	714	932	784
2017	1 360	1 896	936	663	740	864	745	1015	833
2018	1 431	1 973	1 060	748	786	936	777	1 071	875
2019	1 574	2 102	1 138	877	944	1 123	825	1 034	1 036
2020	1 762	2 333	1 196	951	1 054	1 312	989	1 325	1 148

Zdroj: Národná banka Slovenska

Vývoj cien bytov podčiarkuje regionálnu diferenciáciu trhu s bývaním v SR. Podľa zverejnených údajov môžeme konštatovať, že ceny bytov rástli vo všetkých krajoch. Dlhodobu sú najvyššie ceny bytov v Bratislavskom kraji. V praxi však v tomto kraji ceny bytov v existujúcich projektoch vysoko prevyšujú ceny zverejňované Národnou bankou Slovenska (ďalej len „NBS“). Druhé najvyššie ceny v súčasnosti dosahuje Košický kraj, po ktorom nasleduje Žilinský a Trnavský kraj.

1.4. Obnova budov a dosiahnutie energetickej hospodárnosti bytových budov

Medzi dlhodobé strategické priority koncepcie patrí obnova budov s cieľom dosiahnuť postupné znižovanie energetickej spotreby budov aj v nadväznosti na uplatňovanie ustanovení zákona č. 555/2005 Z. z. o energetickej hospodárnosti budov a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 555/2005 Z. z.“). Táto priorita vyplýva z poznania stavu bytového fondu v SR, kde viac ako tri štvrtiny je výsledkom výstavby pred rokom 1990 a zároveň vyplýva z medzinárodných záväzkov, ku ktorým sa SR zaviazala.

Už od roku 1992 štát cielene podporuje obnovu bytového fondu. Každý bytový dom by mal raz za 30-40 rokov prejsť obnovou stavebnej časti a každých 20-25 rokov obnovou technologickej časti. Len tak je možné znižovať energetickú náročnosť, zvyšovať kvalitu vnútorného prostredia, predĺžiť životnosť užívania budov a v neposlednom rade znížiť náklady na prevádzku budov. Podľa najaktuálnejších údajov z Dlhodobej stratégie obnovy fondu budov bolo do konca roka 2019 obnovených (vrátane čiastočnej obnovy) 67,87 % bytov v bytových domov a 44,97 % bytov v rodinných domov.

Uvedené údaje poukazujú na fakt, že sektor so značným potenciálom úspory energií a zníženia emisií sú najmä rodinné domy. MDV SR na základe uvedeného zaviedlo podporu vo forme príspevku na zateplenie rodinného domu na účely zlepšenia energetickej

hospodárnosti rodinného domu, a to novelou zákona č. 555/2005 Z. z. z roku 2015 (zákon č. 277/2015 Z. z.). Od schválenia bolo uskutočnených sedem výziev na predkladanie žiadostí. K 31. decembru 2020 bolo rozhodnuté o poskytnutí 1 802 427,42 eur na zateplenie 266 rodinných domov a 2 728 000 eur je rezervovaných pre ďalších 310 projektov. V roku 2019 opäť novelou zákona č. 555/2005 Z. z. (zákon č. 96/2019 Z. z.) MDV SR zaviedlo aj príspevok na rodinný dom s takmer nulovou potrebou energie. Od schválenia boli uskutočnené tri výzvy na predkladanie žiadostí, v ktorých bolo k 31. decembru 2020 rozhodnuté o poskytnutí príspevkov vo výške 5 456 000 eur na 682 rodinných domov.

V roku 2015 začala aj realizácia pilotného projektu „Zelená domácnostiam“, zabezpečovaného Slovenskou inovačnou a energetickou agentúrou, príspevkovou organizáciou Ministerstva hospodárstva SR. Tento projekt bol prvou etapou podpory zameranej na využívanie tzv. malých obnoviteľných zdrojov v rodinných a bytových domoch. Podporované sú zariadenia na výrobu elektriny, konkrétne fotovoltické panely, ako aj zariadenia na výrobu tepla - slnečné kolektory, kotly na biomasu a tepelné čerpadlá. Cieľom projektu je zvýšenie podielu využitia obnoviteľných zdrojov energie (OZE) v domácnostiach a súvisiace znižovanie emisií skleníkových plynov. Projekt bol financovaný Európskym fondom regionálneho rozvoja a štátnym rozpočtom prostredníctvom Operačného programu Kvalita životného prostredia s predpokladanou alokáciou 45 mil. eur. Podpora je poskytovaná vo forme poukážok, ktoré pokrývajú časť ceny za dodávku a montáž celého systému. Z pilotného projektu Zelená domácnostiam bolo k 31. decembru 2018 preplatených vyše 18 501 poukážok za viac ako 41 mil. eur. V nadväznosti na úspešnosť pilotného projektu začala v roku 2019 implementácia projektu „Zelená domácnostiam II“ s alokáciou 48 mil. eur. Podpora inštalácie zariadení je opäť vykonávaná formou poukážok, ktoré sú vydávané priamo domácnostiam. Vydávanie poukážok prebieha v rámci jednotlivých časovo alebo inak ohraničených kôl. Podľa údajov zverejnených na webovej stránke projektu bola k 1.4.2021 podporená inštalácia 11 722 zariadení na výrobu elektriny v celkovej výške príspevku 23 538 057 eur³.

V programovom období 2007-2013 bola v SR implementovaná iniciatíva JESSICA (Joint European Support for Sustainable Investment in City Areas - Spoločná európska podpora pre udržateľné investície v mestských oblastiach) a bolo tak prvýkrát umožnené využívať štrukturálne fondy EÚ v oblasti bývania. Cieľom iniciatívy JESSICA na Slovensku bolo najmä zlepšenie energetickej efektívnosti existujúcich bytových domov a bola implementovaná prostredníctvom Štátneho fondu rozvoja bývania (ďalej len „ŠFRB“) vo forme výhodného úveru. Zmluva o financovaní bola podpísaná už v roku 2013 a implementácia prebiehala v 3 fázach až do roku 2016. V uvedenom období bolo použitých viac ako 245 mil. eur, čím bola podporená obnova 52 751 bytov. V programovom období 2014 – 2020 ŠFRB uzavrel s Ministerstvom pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR v roku 2017 zmluvu o financovaní a následne druhú v roku 2018 na poskytovanie finančných prostriedkov z operačného programu Integrovaný regionálny operačný program, a to na sumu 139 249 178,12 eur a na sumu 139 000 000,00 eur. Predmetom oboch zmlúv je implementácia finančného nástroja spočívajúceho v poskytovaní úverov na zlepšenie energetickej efektívnosti existujúcich bytových domov. V roku 2020 bolo z uvedených zdrojov poskytnutých 63,56 mil. eur na obnovu 7 961 bytov.

Napriek uvedeným aktivitám je nevyhnutné aj do budúcnosti prijímať a realizovať opatrenia zamerané na zlepšenie tepelnoizolačných vlastností konštrukcií budov pre bývanie, účinnosti vykurovacích systémov a podielu využívania obnoviteľných zdrojov.

³ <https://zelenadomacnostiam.sk/sk/domacnosti/zoznam-instalacii-2/>

1.5. Podpora rozvoja bývania

Dlhodobým cieľom štátnej bytovej politiky je postupné zvyšovanie celkovej úrovne bývania tak, aby bolo pre obyvateľstvo dostupné a aby si každá domácnosť mohla zabezpečiť primerané bývanie. V tomto duchu je hlavnou úlohou štátu vytvárať stabilné trhové prostredie umožňujúce bývať domácnostiam podľa ich príjmovej situácie. K realizácii tohto cieľa je v SR vytvorený systém viacerých nástrojov podpory bývania, a to vo forme priamej a nepriamej podpory. Jednotlivé nástroje sú v čase modifikované, aby čo najlepšie plnili ciele bytovej politiky a zároveň reagovali na meniace sa podmienky na trhu.

Priama podpora štátu je realizovaná formou poskytovania:

- dotácií MDV SR na obstaranie nájomných bytov, technickej vybavenosti a odstránenie systémových porúch bytových domov podľa zákona č. 443/2010 Z. z.,
- zvýhodnených úverov poskytovaných prostredníctvom Štátneho fondu rozvoja bývania v súlade so zákonom č. 150/2013 Z. z. o Štátnom fonde rozvoja bývania v znení neskorších predpisov,
- príspevkov na zateplenie rodinného domu na účely zlepšenia energetickej hospodárnosti rodinného domu a príspevkov na rodinný dom s takmer nulovou potrebou energie v súlade so zákonom č. 555/2005 Z. z.

Nepriama podpora štátu je realizovaná prostredníctvom:

- hypotekárneho financovania, v ktorom je podpora zo strany štátu poskytovaná len fyzickým osobám vo forme štátneho príspevku k hypotekárnym úverom a štátneho príspevku pre mladých k hypotekárnym úverom podľa zákona č. 483/2001 Z. z. o bankách a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov. Od 1.1.2018 sa zmenila forma poskytovania štátneho príspevku pre mladých na daňovo odpočítateľnú položku,
- systému stavebného sporenia so štátnou podporou vo forme štátnej prémie k stavebnému sporeniu pre fyzické osoby a pre spoločenstvá vlastníkov bytov a nebytových priestorov podľa zákona Slovenskej národnej rady č. 310/1992 Zb. o stavebnom sporení v znení neskorších predpisov,
- Programu štátnej podpory obnovy bytového fondu formou poskytovania bankových záruk za úvery, ktorý bol schválený vládou SR pre oživenie bytovej výstavby a vytvorenie podmienok pre obnovu bytového fondu (ktorý je od roku 2013 reálne nevyužívaný).

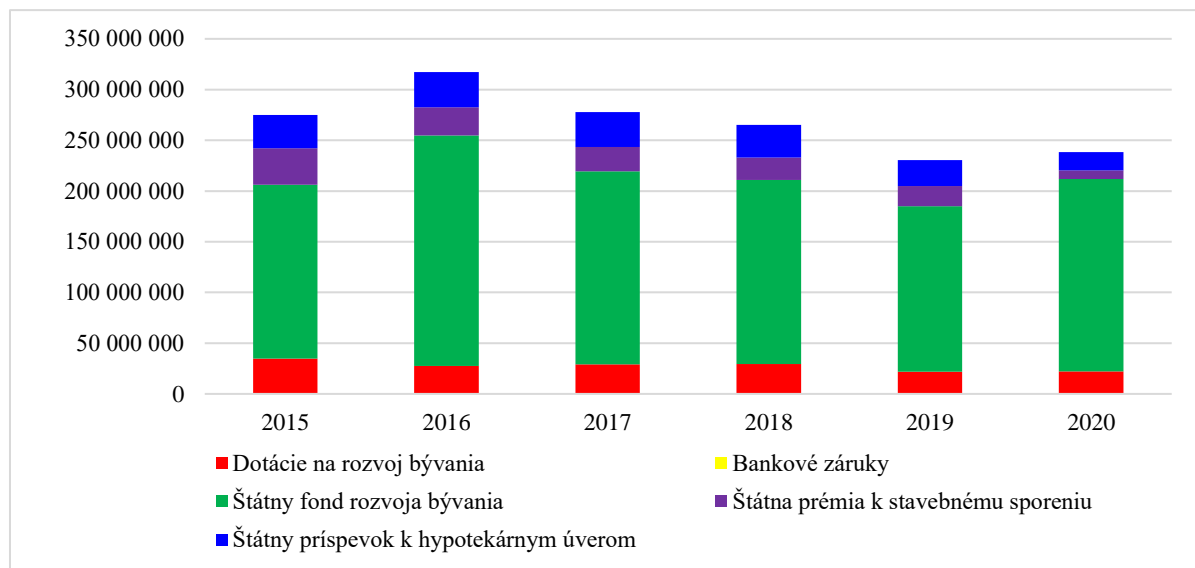
Finančné prostriedky poskytované formou dotácií MDV SR alebo formou úverov zo ŠFRB sú orientované najmä na hlavné priority bytovej politiky, ktorými sú rozvoj nájomného bývania a obnova existujúceho bytového fondu. Zároveň sa priama podpora štátu orientuje na domácnosti s nižším príjmom vrátane skupín obyvateľstva ohrozených sociálnym vylúčením ako súčasť sociálnej politiky štátu. Finančné prostriedky takto poskytované sú podmienené napr. dodržaním určeného štandardu podlahovej plochy bytu v bytovom dome, ako aj dodržaním limitu obstarávacej ceny.

Obnova existujúceho bytového fondu okrem priamych nástrojov je výrazne financovaná aj z finančných prostriedkov fyzických osôb (vlastníkov), ako aj bankovým sektorom.

Výstavba bytov a rodinných domov určených do osobného vlastníctva je financovaná zo zdrojov fyzických osôb, resp. bankového sektoru, ako aj v menšej miere ŠFRB (zákonom definované špecifické skupiny osôb, napr. odchovanci detských domovov, fyzická osoba s

ťažkým zdravotným postihnutím a pod.). Rozvoj tohto segmentu je stimulovaný najmä vyššie uvedenými nepriamymi formami podpory štátu.

Graf č. 2: Prehľad o poskytnutej podpore na rozvoj bývania⁴

Zdroj: MDV SR

S účinnosťou od 1. 1. 2018 sa zmenil systém podpory hypotekárných úverov pre mladých. Cieľom úprav bolo zjednodušenie a zníženie administrácie poskytovania štátnej podpory k hypotekárnym úverom pre mladých. Pôvodný systém uvedenej podpory sa nahradil systémom odpočítateľnej položky z dane pre mladých poberateľov hypotekárneho úveru, a to formou daňového bonusu, ktorý má rovnako zvýšiť adresnosť podpory tejto skupiny obyvateľstva na zabezpečenie ich bývania. Prvýkrát sa takto zadefinovaný daňový bonus uplatnil za zdaňovacie obdobie roka 2018. Uvedené zmeny sú zavedené zákonom č. 279/2017 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 483/2001 Z. z. o bankách a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony. Zákon doplnil aj ustanovenia zákona č. 595/2003 Z. z. o dani z príjmov v znení neskorších predpisov. Nie každý má však nárok na uplatnenie tohto inštitútu. Nárok majú výlučne daňovníci, ktorí spĺňajú podmienky nastavené v zákone. Zmena sa vzťahuje len na zmluvy uzatvorené po 31. 12. 2017. Podľa údajov Finančnej správy SR (ďalej len „FS SR“) si 7 072 daňových subjektov uplatnilo daňový bonus na zaplatené úroky za rok 2018 a celková výška uplatneného daňového bonusu na zaplatené úroky bola 1 204 811,71 eur. Za rok 2019 si 15 233 daňových subjektov uplatnilo daňový bonus na zaplatené úroky a celková výška uplatneného daňového bonusu na zaplatené úroky bola 3 901 210,06 eur.

Aj ďalšie zdroje štátneho rozpočtu sú poskytované vo forme dotácií poskytovaných inými subjektmi verejnej moci na základe všeobecne záväzných predpisov (v súlade so zákonom č. 523/2004 Z. z. o rozpočtových pravidlách verejnej správy a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov) na aktivity súvisiace s podporou rozvoja bývania v špecifických oblastiach.

⁴ Komplexná informácia o poskytnutej podpore do oblasti bývania prostredníctvom Štátneho fondu rozvoja bývania a Programu rozvoja bývania podľa jednotlivých rokov je dostupná na webovom sídle MDV SR (www.mindop.sk).

Úrad splnomocnenca vlády SR pre rómske komunity (ďalej len „ÚSVRK“) napríklad poskytuje dotácie na základe §2a zákona 526/2010 Z. z. o poskytovaní dotácii v pôsobnosti Ministerstva vnútra SR (ďalej len „MV SR“). Podporované aktivity zahŕňajú najmä:

- zabezpečenie technickej vybavenosti v osídleniach s marginalizovanými rómskymi komunitami, opravu a rekonštrukciu bytov a sociálneho bývania, projektovú dokumentáciu k bytom nižšieho štandardu, vnútorné dovybavenie a sklady paliva k bytom nižšieho štandardu,
- tvorbu a ochranu životného prostredia a ochranu zdravia obyvateľov rómskych komunit,
- podporu odstraňovania havarijných stavov obydlí vzniknutých najmä v dôsledku živelných pohrôm, pôsobenia prírodných živlov alebo požiarov,
- podporu zásobovania dodávkami elektrickej energie, tepelnej energie, paliva alebo vody určenej na ľudskú spotrebu v prípadoch ohrozujúcich ľudský život a ľudské zdravie, osobitne v situáciách pôsobenia nepriaznivých vplyvov vonkajšieho životného prostredia alebo nepriaznivých poveternostných vplyvov,
- podporu vysporiadania vlastníckych vzťahov k obydliam a k pozemkom, na ktorých sa tieto obydlia nachádzajú, alebo na nákup pozemkov obcou určených na výstavbu nových obydlí,
- podporu prioritných politík a cieľov Stratégie Slovenskej republiky pre integráciu Rómov do roku 2020,
- financovanie projektov na základe priorít vlády Slovenskej republiky vo vzťahu k rómskym komunitám.

ÚSVRK na základe výziev na predkladanie žiadostí o poskytnutie dotácie v roku 2015 poskytol dotáciu v celkovej výške 296 400 eur (čím bolo podporených 31 projektov), v roku 2016 v celkovej výške 396 195 eur (57 projektov), v roku 2017 v celkovej výške 329 300 eur (48 projektov), v roku 2018 v celkovej výške 250 639,55 eur (34 projektov) a v roku 2019 v celkovej výške 390 800 eur (47 projektov). Vzhľadom na mimoriadnu situáciu súvisiacu s pandemiou COVID-19 bola výzva na predkladanie žiadostí o poskytnutie dotácie v roku 2020 zrušená. Kompletný zoznam schválených a neschválených projektov je zverejnený na webovom sídle MV SR⁵.

ÚSVRK bol prijímateľom 5 národných projektov, z ktorých Národný projekt Podpora vysporiadavania pozemkov v marginalizovaných rómskych komunitách mal priamy dopad na mapovanie a vysporiadavanie vlastníckych vzťahov k pozemkom pod osídleniami marginalizovaných rómskych komunit. Od 1. septembra 2019 pokračuje projekt II. fázou. Do projektu sa zapojilo 148 obcí a miest. V rámci svojich aktivít a skúseností s týmto procesom vydal Úrad aj metodický materiál Sprievodca vysporiadaním pozemkov v obciach s rómskymi osídleniami⁶.

Keďže objem prostriedkov vyčleňovaných zo štátneho rozpočtu do bývania v pomere k rastu výkonnosti ekonomiky sa neustále znižuje (vid' príloha č. 13), je potrebné posledné negatívne vývojové tendencie vziať na vedomie a pri rozhodovaní o výške pridelovaných verejných zdrojov brať do úvahy multiplikačné efekty aktivít v oblasti rozvoja bývania.

2. Konceptia štátnej bytovej politiky do roku 2020

Konceptia je rámcovým dokumentom, ktorý formuluje priority a strategické zámery štátu v rozvoji bývania. Vymedzuje zodpovednosť štátu, územnej samosprávy, súkromného sektora

⁵ Dostupné na: <https://www.minv.sk/?vyzva-na-predkladanie-ziadosti-na-rok-2020>

⁶ Dostupné na: <https://www.minv.sk/?publikacie-na-stiahnutie>

a obyvateľov pri zabezpečovaní bývania, charakterizuje jednotlivé segmenty bytového trhu a ich kľúčové výzvy, definuje nástroje na podporu rozvoja bývania a stanovuje konkrétne úlohy, ktoré prispejú k naplneniu strategických zámerov.

2.1. Zodpovednosť v oblasti rozvoja bývania

Pri vytváraní podmienok pre rozvoj bývania pôsobia ako subjekty previazane, ale so svojou špecifickou pôsobnosťou jednotlivci, štát, územná samospráva a súkromný sektor. Jednotlovec je v podmienkach trhového hospodárstva nositeľom primárnej zodpovednosti za zabezpečenie si vlastného bývania.

Pôsobnosť štátu je zameraná na vytváranie kvalitných ekonomických a legislatívnych podmienok pre jednotlivých aktérov v oblasti bývania. V období od schválenia koncepcie boli rozpracované a schválené viaceré právne predpisy a opatrenia, ktoré prispievajú k zlepšeniu prostredia pre rozvoj bývania na Slovensku (uvedené v ďalších podkapitolách).

Koncepcia konštatovala, že problematika bývania je riešená vo väčšom množstve právnych predpisov patriacich do kompetencie rôznych ústredných orgánov štátnej správy, čo v konečnom dôsledku prispieva k vytváraniu bariér pri rozvoji bývania. V nadväznosti na uvedené bola MDV SR uložená úloha v spolupráci s Ministerstvom práce, sociálnych vecí a rodiny SR (ďalej len „MPSVR SR“) a Ministerstvom spravodlivosti SR (ďalej len „MS SR“) vypracovať analýzu úpravy právneho rámca v oblasti bývania.

Prínosom realizovanej analýzy je prvom rade vyhodnotenie existujúceho stavu širokého spektra právnych predpisov týkajúcich sa bývania, ktoré sú rozdelené medzi rôzne kompetenčne príslušné ústredné orgány štátnej správy. Analýza obsahuje prehľad všetkých právnych predpisov týkajúcich sa bývania, pričom bolo identifikovaných až 75 zákonov a ďalších 31 podzákonných noriem. Zároveň, napriek komplikovanosti právneho prostredia, sa v rámci analýzy posudzovala možnosť vytvorenia jednotného komplexného právneho predpisu v oblasti bývania, resp. zlučiteľnosť niektorých právnych predpisov podľa predmetu úpravy a gestora daného predpisu.

Najdôležitejšími navrhovanými opatrenia vyplývajúcimi z analýzy sú:

- sústredenie úpravy právnych vzťahov v oblasti vlastníctva bytov a práv a povinností vlastníkov bytov v rekonštruovanom Občianskom zákonníku, zahŕňajúc aj dotknuté ustanovenia zákona NR SR č. 182/1993 Z. z. o vlastníctve bytov a nebytových priestorov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon NR SR č. 182/1993 Z. z.“),
- zlúčenie zákona NR SR č. 182/1993 Z. z. so zákonom č. 246/2015 Z. z. o správcach bytových domov a o zmene a doplnení zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 182/1993 Z. z. o vlastníctve bytov a nebytových priestorov v znení neskorších predpisov v znení zákona č. 177/2018 Z. z. (ďalej len „zákon č. 246/2015 Z. z.“) za účelom vytvorenia zákona o správe domov, ktorého obsahom by boli najmä práva a povinnosti správcov a definícia správy ako podnikateľskej činnosti,
- inkorporovanie ustanovení zákona č. 98/2014 Z. z. o krátkodobom nájme bytu v znení zákona č. 125/2016 Z. z. ďalej len „zákon o krátkodobom nájme bytu“) do Občianskeho zákonníka a zároveň v procese jeho rekonštrukcie aktualizovať právnu oblasť nájmu bytov.

Naplnením vyššie uvedených opatrení by sa zabezpečilo sústredenie právnej úpravy v oblasti bývania do dvoch právnych predpisov, čím by sa legislatívna úprava sprehľadnila a upravila s cieľom zvýšiť zodpovednosť a prístup vlastníkov bytov k svojim povinnostiam vyplývajúcim z vlastníctva a spoluvlastníctva v bytových domoch. V nadväznosti na široké zastúpenie vlastníckeho bývania na území SR je vhodné uvedené považovať za jednu z prioritných úloh.

K úlohám štátu patrí okrem legislatívneho rámca aj vyčleňovanie zodpovedajúceho objemu finančných prostriedkov na rozvoj bývania v štátnom rozpočte. Zámery koncepcie sa preto pravidelne premietajú aj do požiadaviek na zabezpečenie finančných zdrojov zo strany štátneho rozpočtu na ďalšie obdobie. Vývoj v tejto oblasti za posledné obdobie je spracovaný v prílohe č. 13 materiálu.

Pôsobnosť územnej samosprávy je v koncepcii smerovaná najmä na vytváranie priestorových podmienok pre rozvoj bývania v rámci územného rozvoja sídiel. V zmysle platného rámca sú obce ako orgány miestnej samosprávy najbližšie k občanovi. Obce sú zodpovedné za obstaranie koncepcie rozvoja jednotlivých oblastí života obce, spolupôsobia pri utváraní vhodných podmienok na bývanie v obci a obstarávajú a schvaľujú programy rozvoja bývania obce. S uvedenou pôsobnosťou obcí súvisí aj koordinácia a zabezpečovanie pozemkov a technickej vybavenosti pre výstavbu bytov a v neposlednom rade skvalitňovanie hospodárenia s obecným bytovým fondom.

Dôležitým nástrojom racionálneho využívania krajiny a utvárania predpokladov pre trvalý súlad všetkých činností v území je územné plánovanie. Nástroje územného plánovania v súlade so zákonom č. 50/1976 Zb. o územnom plánovaní a stavebnom poriadku (stavebný zákon) v znení neskorších predpisov stanovujú optimálne priestorové usporiadanie a funkčné využitie územia. V súlade s ustanoveniami stavebného zákona mestá a obce s počtom viac ako 2000 obyvateľov sú povinné mať územný plán, ostatné obce sú povinné mať túto územnoplánovaciu dokumentáciu za určených podmienok.

Tabuľka č. 3: Prehľad o počte obcí so spracovanou územnoplánovacou dokumentáciou podľa veľkostnej kategórie obcí

Názov územia	Do 1000 obyvateľov		Od 1001 do 1999 obyvateľov		2000 a viac obyvateľov		Spolu	
	Počet obcí	Počet obcí s ÚPD	Počet obcí	Počet obcí s ÚPD	Počet obcí	Počet obcí s ÚPD	Počet obcí	Počet obcí s ÚPD
Bratislavský kraj	18	12	25	22	46	41	89	75
Trnavský kraj	116	65	76	69	59	58	251	192
Trenčiansky kraj	164	64	64	57	48	48	276	169
Nitriansky kraj	198	83	96	84	60	59	354	226
Žilinský kraj	165	85	83	65	67	65	315	215
Banskobystrický kraj	406	73	65	42	45	43	516	158
Prešovský kraj	514	197	84	66	66	66	664	329
Košický kraj	316	188	84	67	61	54	461	309
SR	1897	767	577	472	452	434	2 926	1673

Evidované ÚPD k 01.04.2021

Zdroj: MDV SR

MDV SR v súlade so zákonom č. 226/2011 Z. z. o poskytovaní dotácií na spracovanie územnoplánovacej dokumentácie obcí v znení zákona č. 221/2019 Z. z. poskytuje dotácie na spracovanie územnoplánovacej dokumentácie obcí.

Tabuľka č. 4: Prehľad dotácií na spracovanie územnoplánovacej dokumentácie obcí za roky 2010 až 2020

Rok	Počet obcí	Výška čerpanej dotácie v eur
2010	22	161 784
2011	45	364 268
2012	98	410 123

2013	27	177 071
2014	70	496 888
2015	95	679 061
2016	87	548 899
2017	80	574 137
2018	66	563 197
2019	80	571 996
2020	74	580 378

Zdroj: MDV SR

Súkromný sektor, ako napr. inštitúcie finančného trhu, investori, inžinierske a projektové organizácie, stavebné firmy, neziskové organizácie sa podieľajú najmä na financovaní rozvoja bývania, príprave pozemkov a ich vybavení technickou infraštruktúrou, výstavbe bytov, spravovaní a obnove bytového fondu a poskytovaní ďalších služieb spojených s bývaním.

2.2. Vlastnícke bývanie

Na Slovensku predstavuje najrozšírenejšiu formu bývania vlastnícke bývanie. Až 90,5 % bytov sa nachádza vo vlastníctve súkromných osôb. Konceptia konštatovala, že vlastnícke bývanie je podporované aj nízkymi úrokovými mierami hypotekárnych úverov, resp. výhodnými podmienkami získania úver na bývanie. V období od prijatia koncepcie sa úrokové miery ešte znížili a zadlženosť slovenských domácností rástla najrýchlejšie v EÚ. Vlastníctvo však zaväzuje a ľudia si častokrát neuvedomujú reálnu možnosť jeho zániku pri neplnení si svojich záväzkov. NBS zaviedla prísnejšie opatrenia na získanie hypotéky, resp. úverov na bývanie domácnostiam, ktoré majú zvýšiť odolnosť domácností, ako aj umožniť predísť možným dopadom ekonomickej krízy (ako v roku 2008).

Základnou legislatívnou úpravou pre úpravu vzťahov, rozhodovania a správy v bytových domoch je zákon NR SR č. 182/1993 Z. z., ktorý upravuje spôsob a podmienky nadobudnutia a prevodu vlastníctva bytov a nebytových priestorov. Zároveň definuje aj práva a povinnosti vlastníkov týchto bytových domov, práva a povinnosti vlastníkov bytov a nebytových priestorov a ich vzájomné vzťahy a práva k pozemku.

Uvedený zákon bol od svojho prijatia často novelizovaný, napriek tomu obsahoval ustanovenia zamerané na zmenu vlastníctva obecných, štátnych a družstevných bytov prijaté začiatkom deväťdesiatych rokov minulého storočia. V koncepcii bola preto uložená úloha pre Ministerstvo financií SR (ďalej len „MF SR“), ktorej cieľom bolo určiť termín ukončenia prevodu bytov z vlastníctva štátu a obcí do vlastníctva nájomcov bytov za zvýhodnených podmienok. Predmetná úloha bola splnená prijatím zákona č. 246/2015 Z. z. v roku 2015. Možnosť podať žiadosť o prevod vlastníctva bytov štátu a obcí trvala len do 31. decembra 2016, po uvedenom termíne nemá vlastník bytu alebo domu povinnosť byť na základe žiadosti nájomcu nájomcovi predať, resp. predať za zvýhodnených podmienok. Je zároveň dôležité upozorniť, že táto úprava sa netýka družstevných bytov.

Koncepcie štátnej bytovej politiky dlhodobo zdôrazňujú potrebu zabezpečenia kvalitnej správy bytových domov. Cieľom zákona č. 246/2015 Z. z., ktorý nadobudol účinnosť 1. januára 2016, je skvalitnenie správy bytového fondu prostredníctvom zavedenia podmienok pre výkon činnosti správcov. Jednou z podmienok je zavedenie povinnej odbornej spôsobilosti správcov bytových domov, ktorej výsledkom má byť nielen zvýšenie profesionalizácie poskytovaných služieb, ale aj osôb, ktoré tieto služby poskytujú. Odborná spôsobilosť sa získava absolvovaním ďalšieho odborného vzdelávania v akreditovanom vzdelávacom programe, ktoré musí spĺňať základné požiadavky vyhlášky Ministerstva dopravy, výstavby a regionálneho rozvoja Slovenskej republiky č. 328/2015 Z. z. o minimálnom obsahu ďalšieho odborného vzdelávania

správco bytových domov a vzoroch žiadostí o zápis do zoznamu správcov bytových domov v znení vyhlášky č. 12/2019 Z. z.

Všetky fyzické osoby podnikatelia alebo právnické osoby, ktoré majú záujem vykonávať správu bytových domov za účelom zisku, musia byť zapísané vo verejne dostupnom „zozname správcov bytových domov“⁷. Do konca roka 2020 bolo v zozname zapísaných 675 správcov bytových domov.

2.3. Sociálne bývanie

Štát sa prostredníctvom podpory sociálneho bývania snaží zvýšiť dostupnosť bývania pre tých, ktorí si nedokážu, alebo len s problémami dokážu zabezpečiť zodpovedajúce bývanie vlastnými silami. V podmienkach SR sa podľa zákona č. 443/2010 Z. z. za sociálne bývanie považuje bývanie obstarané s použitím verejných prostriedkov určené na primerané a ľudsky dôstojné bývanie fyzických osôb, ktoré si nemôžu obstarat' bývanie vlastným pričinením. Za posudzujúce kritérium sa pritom používa všeobecný identifikátor sociálneho statusu užívateľov bytov - príjem. SR sa tak radí k európskym krajinám⁸, v ktorých je sociálne bývanie chápané široko ako bývanie poskytované s podporou verejných prostriedkov a určené pre domácnosti do určitého príjmu.

Zo strany štátu je vytvorený systém podporných nástrojov, ktorým štát podporuje obstaranie nájomných bytov na účel sociálneho bývania do vlastníctva obcí, VÚC a neziskových organizácií⁹, a to použitím priamych dotácií MDV SR v kombinácii s výhodnými úvermi zo ŠFRB. Bližšie informácie o podpore poskytnutej v tejto oblasti sú uvedené v časti 1.5. Podpora rozvoja bývania.

S cieľom vyššej motivácie samospráv (predovšetkým miest) o obstarávanie takéhoto typu bývania MDV SR prijalo zmeny v systéme podporných nástrojov. Boli upravené sumy obstarávacích nákladov, tak aby zohľadňovali zvýšené požiadavky zákona č. 555/2005 Z. z. a zároveň boli navýšené tieto sumy pre krajské mestá, osobitne pre Bratislavu. Zároveň bolo umožnené obstaranie pozemkov k nájomným bytom cez výhodný úver ŠFRB, nakoľko nedostupnosť vhodných pozemkov na výstavbu nájomného bývania bola identifikovaná ako jedna z prekážok na strane obcí.

Koncepcia zároveň konštatovala, že existujúca úprava nemusí zohľadňovať špecifické podmienky, v ktorých sa príslušníci znevýhodnených skupín nachádzajú (rôzna príjmová situácia, potreba poskytovania sociálnych služieb a pod.). Aj z uvedeného dôvodu koncepcia uložila úlohu vytvoriť tzv. systém prestupného bývania. Vyhodnotenie plnenia tejto úlohy gestorom je spracované v prílohe č. 3. Je to zároveň opatrenie, ktoré je podporené realizáciou projektov spolufinancovaných z prostriedkov ESF v rámci Operačného programu Ľudské zdroje, konkrétne Výzvou zameranou na zlepšené formy bývania pre obce s prítomnosťou marginalizovaných rómskych komunit s prvkami prestupného bývania. Výzva na predkladanie žiadostí o nenávratný finančný príspevok (ďalej len „NFP“) bola vyhlásená v novembri 2018.

⁷ Online: <https://www.zoznamspravcov.sk>

⁸ Takýto spôsob definovania sociálneho bývania sa uplatňuje aj v Rakúsku, Francúzsku, Poľsku, Holandsku, Fínsku, Grécku, Luxembursku, Španielsku, Belgicku, Taliansku, Slovinsku, Nemecku.

⁹ Nezisková organizácia poskytujúca všeobecne prospešné služby na zabezpečovanie bývania, správy, údržby a obnovy bytového fondu, ktorej zakladateľom alebo ktorej jedným zo zakladateľov je obec alebo vyšší územný celok, ak ich vklad tvorí najmenej 51 % majetku neziskovej organizácie a v správnej rade neziskovej organizácie ich zastupuje nadpolovičný počet členov

Podľa zverejnených informácií¹⁰ boli v rámci prvých troch kôl zazmluvnené projekty v celkovej alokácii 10 364 175 eur. V rámci štvrtého kola boli podané žiadosti o NFP v celkovej alokácii 5 937 915 eur.

Riešenie niektorých problémov súvisiacich s bývaním vo forme zariadení sociálnych služieb, ktoré sú v pôsobnosti MPSVR SR, je podrobnejšie dokumentované v prílohe č. 2.

2.4. Súkromné nájomné bývanie

Podiel bytov v nájomnom režime predstavuje v SR len necelých 6 %, pričom vo vlastníctve verejného sektora (mestá a obce) sa nachádzajú 3 % bytov a podľa odborných odhadov sú ďalšie 3 % bytov vo vlastníctve súkromných osôb prenajímané na voľnom trhu. Podľa údajov FS SR 56 269 daňových subjektov v roku 2018 priznalo príjem z prenájmu nehnuteľnosti. Zvyšný podiel bytov reprezentujúci cca 3,5 % bytov je vo vlastníctve družstiev. V krajinách EÚ sa priemerný podiel nájomných bytov na celkovom bytovom fonde pohybuje na úrovni 23 %, pritom súkromný nájomný sektor predstavuje v priemere 16 % z bytového fondu. Obdobne nízky podiel nájomného bývania môžeme sledovať aj v iných krajinách bývalého východného bloku, v Maďarsku, Poľsku, Chorvátsku, Rumunsku, Estónsku, ale aj Slovinsku. Prístup k nájomnému bývaniu na Slovensku je obmedzený, čo okrem iného nepriaznivo vplýva aj na možnosť mobility pracovných síl.

Z uvedených dôvodov v predchádzajúcom období MDV SR vytvorilo podmienky smerujúce k podpore vzniku cenovo dostupného súkromného nájomného sektora prostredníctvom poskytovania dlhodobých výhodných úverov ŠFRB na obstaranie nájomných bytov právnickým osobám (aj družstvá, neziskové organizácie a pod.). Stimulácia tohto segmentu bola podporená aj zavedením možnosti pre právnické osoby financovať kúpu pozemku a obstaranie technickej vybavenosti k nájomným bytom prostredníctvom výhodného úveru zo ŠFRB. S účinnosťou od 1. januára 2020 bol zvýšený limit maximálnej výšky úveru a priemernej podlahovej plochy a odstránený limit celkových maximálnych oprávnených nákladov na m² podlahovej plochy bytu. Zároveň boli zjednodušené podmienky upravujúce podmienky nájmu v takto obstaranom byte.

S ohľadom na zvýšenie mobility pracovnej sily bol v rámci ŠFRB zavedený nový účel podpory, ktorým je obstaranie ubytovacieho domu. Ide o budovu s dlhodobým ubytovaním určenú predovšetkým na bývanie pre zamestnancov firiem, ktoré zamestnávajú ľudí aj zo vzdialenejších regiónov Slovenska, resp. zahraničných pracovníkov. S cieľom podpory mobility pracovnej sily sa tiež v daňovej legislatíve od roku 2020 zaviedlo oslobodenie nepeňažného príjmu z dôvodu čiastočnej úhrady nákladov na ubytovanie zo strany zamestnávateľa do výšky maximálne 350 eur mesačne. Od roku 2021 sa zaviedlo aj poskytovanie nepeňažného plnenia na dopravu, ktoré bude vo výške 100 eur mesačne.

Dlhodobo je za jednu z bariér rozvoja súkromného nájomného sektora považovaná platná úprava nájmu v Občianskom zákonníku, ktorá nadmerne ochraňuje nájomcov. Túto bariéru nadmernej ochrany čiastočne odstraňuje zákon o krátkodobom nájme bytu, ktorý priniesol prenajímateľom väčšiu ochranu a rieši tie náležitosti prenájmu, ktoré boli pre majiteľa bytu problematické a nevýhodné. V koncepcii bola preto uložená úloha MS SR inkorporovať ustanovenia zákona o krátkodobom nájme bytu do Občianskeho zákonníka. Uvedená úloha

¹⁰ https://www.minv.sk/?aktuality_zahranicna_pomoc_MV_SR&sprava=vyzva-zamerana-na-zlepsene-formy-byvania-pre-obce-s-pritomnostou-marginalizovanych-romskych-komunit-s-prvkami-prestupneho-byvania-oplz-po6-sc611-2018-2

nemá vzhľadom na komplexnosť problematiky stanovený termín plnenia a odvíja sa od procesu rekodifikačných prác na Občianskom zákonníku.

Špecifickým, ale pomerne malým segmentom, v ktorom sú byty vo vlastníctve súkromných osôb, no napriek tomu sa v nich uplatňuje cenová regulácia, sú byty v domoch vrátených v rámci reštitúcie pôvodným vlastníkom aj s vynútenými nájomnými vzťahmi. Problematika je právne riešená prostredníctvom zákona č. 260/2011 Z. z. o ukončení niektorých nájomných vzťahov k bytom a o doplnení zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 18/1996 Z. z. o cenách v znení neskorších predpisov v znení neskorších predpisov a zákona č. 261/2011 Z. z. o poskytovaní dotácií na obstaranie náhradných nájomných bytov v znení zákona č. 134/2013 Z. z. Uvedenými zákonmi sa upravili právne vzťahy pri ukončení nájmu, ako aj podmienky poskytnutia bytovej náhrady. V súlade s legislatívnym rámcom väčšina dotknutých samospráv už pristúpila k obstaraniu náhradných nájomných bytov s výnimkou hlavného mesta SR Bratislavy, pričom práve v hlavnom meste je rozsah potreby týchto bytov najväčší (magistrát má podľa právoplatných rozhodnutí ešte prideliť 471 náhradných nájomných bytov).

Rozhodnutie Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) v Štrasburgu vo veci Bittó a ďalší proti SR (2014) potvrdilo nárok vlastníkov reštituovaných nehnuteľností za porušenie ich majetkových práv v dôsledku uplatňovania systému regulovaného nájomného. Po vyhlásení rozsudku vo veci Bittó a ďalší proti SR sa so sťažnosťou proti SR v rovnakom skutkovom stave obrátili aj ďalší sťažovatelia¹¹. ESLP zaviazal SR na zavedenie vnútroštátneho prostriedku umožňujúceho odškodnenie vlastníkov bytov v dôsledku uplatňovania systému regulovaného nájomného, a to za účelom výkonu rozsudkov. Vzhľadom na fakt, že počet bytov v takomto režime je v SR veľmi malý (do 1 000 bytov na celom území SR) a takmer všetci vlastníci si uplatnili svoje nároky na ESLP, SR nepristúpila k zavedeniu vnútroštátneho odškodňovacieho prostriedku vo forme zákonnej úpravy.

2.5. Nové nástroje pre zvyšovanie dostupnosti bývania

Zámerom štátnej bytovej politiky je nielen zachovať existujúci systém ekonomických nástrojov, ale aj prostredníctvom nových opatrení a nástrojov stimulovať rozvoj bývania a zvýšiť dostupnosť bývania. Cieľom je aj zachovanie, resp. zvýšenie podielu financií vyčleňovaných zo štátneho rozpočtu na rozvoj bývania, zachovanie dynamiky obnovy bytového fondu, vyššia motivácia rozvoja súkromného nájomného sektora prostredníctvom nových finančných nástrojov, zavedenie samostatného príspevku na bývanie, ako aj rozvoj sektora v oblasti bývania, ktorého základným cieľom nebude orientácia na zisk.

Z koncepcie v oblasti nájomného sektora vyplynula úloha zameraná na uplatnenie nových ekonomických nástrojov štátu pre stimuláciu investorov pri rozvoji súkromného nájomného sektora (hlavne v oblasti daňovej politiky), keďže nízky a nedostatočný počet cenovo dostupných nájomných bytov je vážnou prekážkou v mobilite pracovnej sily a v riešení bývania najmä mladých rodín. Inštitút finančnej politiky MF SR vypracoval analýzu „V nájme ďalej zájdeš: Podpora bývania na Slovensku.“ Materiál analyzoval situáciu na trhu s bývaním z pohľadu mobility pracovnej sily a navrhol aj možné opatrenia, ktoré by mohli bytovú situáciu na Slovensku zlepšiť. Aj keď nositeľom úlohy bolo MF SR, MDV SR taktiež priebežne uskutočnilo viacero stretnutí so zástupcami súkromného sektora, ktorých témou bola podpora súkromného nájomného bývania na Slovensku. Prebiehajúce diskusie sú cenným námetom pre zavádzanie nových opatrení v sektore.

¹¹ SR už vyplatila sťažovateľom odškodné v sume 15 194 030, 87 eur.

Dlhodobo pertraktovanou témou bytovej politiky je možnosť pôsobenia neziskových organizácií v oblasti správy, ako aj výstavby sociálnych nájomných bytov. V tomto kontexte malo MDV SR v spolupráci s MS SR do konca roka 2015 analyzovať právny rámec fungovania právnických osôb v neziskovom režime v oblasti rozvoja nájomného bývania a v nadväznosti na výsledky analýzy pristúpiť k ďalším krokom. Všeobecne cieľom úlohy bolo teda hľadať spôsob, ako kvantitatívne, ale aj kvalitatívne zvýšiť podiel nájomného sektora na Slovensku na základe pozitívnych skúseností zo zahraničia pri využívaní modelu neziskových organizácií ako poskytovateľov nájomného (aj sociálneho) bývania. Dôležité je však zdôrazniť, že neziskový nájomný sektor sa nedá zovšeobecniť a v jednotlivých krajinách je realizovaný rôznymi formami. Aj v nadväznosti na uvedené bolo zhodnotených, že komplexné uplatnenie toho-ktorého modelu v podmienkach SR nie je možné. Súčasná právna úprava, ako aj nedostatok zdrojov pre financovanie rozvoja bývania v spojení s ďalšími inštitucionálnymi a spoločenskými rizikami potvrdili, že uplatniteľnosť takéhoto modelu v SR je značne obmedzená.

Významným nástrojom sociálnej politiky podporujúcim udržateľnosť bývania pre sociálne slabšie skupiny obyvateľov je aj príspevok na bývanie. V podmienkach SR je v súčasnosti tento príspevok súčasťou pomoci v hmotnej núdzi v zmysle zákona č. 417/2013 Z. z. o pomoci v hmotnej núdzi a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov. V koncepcii bolo konštatované, že pre zachovanie finančnej udržateľnosti bývania a v súlade s možnosťami verejných financií a princípmi napĺňania sociálnej úlohy štátu je potrebné vypracovať legislatívnu úpravu pre poskytovanie príspevku na bývanie tak, aby bolo možné stanovovať podmienky pre získanie príspevku na bývanie najmä v závislosti od počtu členov domácnosti, úhrad súvisiacich s bývaním a príjmovej situácie členov domácnosti. Komplexné zhodnotenie plnenia úlohy je uvedené v prílohe č. 3.

Vyhodnotenie plnenia úloh z uznesenia vlády č. 13 zo 7. januára 2015

V uznesení vlády SR č. 13/2015 bolo jednotlivým gestorom uložených viacero konkrétnych úloh, ktorých vyhodnotenie je spracované v prílohe č. 3.

Záver

Spracovaný materiál je sumarizovaním plnenia zámerov koncepcie. V období od schválenia koncepcie sa podarilo splniť viacero zámerov a konkrétnych úloh tak, ako je uvedené, ktoré sa premietli do súčasného právneho rámca, a tak prispeli k formovaniu transparentnejšieho legislatívneho prostredia pre rozvoj bývania a vytvorili vhodnejšie podmienky pre zvyšovanie dostupnosti bývania. Napriek tomuto konštatovaniu, pozitívam a prínosom, ktoré sa dosiahli v predchádzajúcom období, existujú v oblasti bývania mnohé problémy a výzvy, ktoré je potrebné naďalej riešiť a budú zohľadnené aj pri príprave „Bytovej politiky SR do roku 2030“.

Riešenie niektorých situácií vyplývajúcich z Koncepcie štátnej bytovej politiky do roku 2020 v pôsobnosti Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR

Dňa 7. januára 2015 schválila vláda SR svojim uznesením č. 13 Koncepciu štátnej bytovej politiky do roku 2020. Pre Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR (ďalej len „MPSVR SR“) vyplynuli priamo z uznesenia vlády SR č. 13/2015 dve úlohy v bodoch B.4. a B.5. V rámci uvedených bodov vláda uložila MPSVR SR v spolupráci s Ministerstvom dopravy a výstavby SR vypracovať za účelom zabezpečenia udržateľnosti primeraného bývania legislatívnu úpravu zákona o príspevku na bývanie pre poskytovanie samostatného adresného príspevku na bývanie a ďalej vytvoriť systém viacstupňového prestupného bývania s využitím existujúcich foriem poskytovaného bývania. Vyhodnotenie uvedených úloh je uvedené v prílohe č. 3.

K plneniu ďalších zámerov koncepcie:

A. Deinštitucionalizácia systému sociálnych služieb

Opatrenia nelegislatívnej povahy:

- MPSVR SR v roku 2019 pristúpilo k aktualizácii Stratégie deinštitucionalizácie systému sociálnych služieb a náhradnej starostlivosti v SR v širokej spolupráci s relevantnými partnermi s odbornou kompetenciou v tejto oblasti z prostredia verejného aj neverejného sektora. V rámci procesu prípravy aktualizácie dokumentu sú predkladané rôzne návrhy opatrení zo strany odborníkov, medzi ktoré patrí aj téma osobnej asistencie a možnosti individualizovanej podpory klientov zariadení, ktoré boli zdeinštitucionalizované.

Národný projekt Deinštitucionalizácia zariadení sociálnych služieb – Podpora transformačných tímov:

- Národný projekt Deinštitucionalizácia zariadení sociálnych služieb – Podpora transformačných tímov je podporený z prostriedkov Európskeho sociálneho fondu v rámci Operačného programu Ľudské zdroje so spoluúčasťou prostriedkov štátneho rozpočtu. Predmetný národný projekt predstavuje prvý krok synergickej podpory prechodu z inštitucionálnej na komunitnú starostlivosť v Slovenskej republike, vyplývajúceho z medzinárodných záväzkov SR v ľudsko-právnej oblasti a naplňania Stratégie deinštitucionalizácie systému sociálnych služieb a náhradnej starostlivosti, ktorú schválila vláda Slovenskej republiky svojim uznesením č. 761/2011 zo dňa 30. 11. 2011. Žiadateľom je Implementačná agentúra MPSVR SR. Ide o partnerský projekt, v ktorom sú zapojení traja partneri poskytujúci akreditované vzdelávanie a podporu zariadeniam počas tvorby transformačných plánov – Rada pre poradenstvo v sociálnej práci, Slovenská únia podporovaného zamestnávania a CEDA – Výskumné a školiace centrum bezbariérového navrhovania. Predpokladaná celková dĺžka realizácie aktivít projektu je 66 mesiacov. Žiadaná výška nenávratného finančného príspevku je v sume 8 569 262,05 eur.
- Cieľom tohto národného projektu je Príprava, kreovanie a systematická metodická podpora transformačných tímov pri tvorbe transformačných plánov konkrétnych zariadení sociálnych služieb (ďalej len „ZSS“), zapojených do procesu prechodu z inštitucionálnej na komunitnú starostlivosť a naštartovanie transformačných procesov v komunitách, kde sa tieto ZSS budú nachádzať. Zapojené ZSS si v procese implementácie NP DI PTT pripraví komplexný transformačný plán, ktorý prispeje k zlepšeniu životných podmienok prijímateľov sociálnych služieb a bude súčasťou procesu prechodu z inštitucionálnej na komunitnú starostlivosť a naštartuje transformačné procesy v komunitách, kde sa tieto zariadenia budú nachádzať.

Transformačné tímy (vybraní zamestnanci a prijímatelia zariadení) sú pravidelne zapájané do vzdelávacích aktivít, konzultácií a supervízií, ktoré ich podporujú v práci, riešení problémov a následne pri príprave a tvorbe konkrétnych transformačných plánov. Transformačný plán tiež tvorí povinnú prílohu investičnej Výzvy na predkladanie žiadostí o nenávratný finančný príspevok na podporu prechodu poskytovania sociálnych služieb a sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately z inštitucionálnej formy na komunitnú (proces deinštitucionalizácie existujúcich zariadení) na Ministerstve pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR.

- V roku 2019 boli vyhlásené 2 Oznámenia o možnosti predkladania žiadostí na zapojenie sa do národného projektu Deinštitucionalizácia zariadení sociálnych služieb – Podpora transformačných tímov. V 1. cykle bolo zapojených a zazmluvnených celkovo 25 zariadení sociálnych služieb. V 2. cykle bolo začiatkom roka 2020 zazmluvnených 24 zariadení sociálnych služieb. Žiadatelia, ktorí v Oznámeniach č. 1 a 2/2019/NP DIPTT neboli úspešní, sa budú môcť zapojiť do niektorého ďalšieho Oznámenia, ktoré bude zverejnené na www.npdi.gov.sk, o ktorom budú informovaní prostredníctvom regionálnych koordinátorov/konzultantov. Celkovo sa predpokladá zapojenie 96 zariadení počas celej dĺžky trvania projektu.

B. Podpora sociálnych služieb krízovej intervencie so zameraním na zabezpečenie prístrešia a riešenie nepriaznivej sociálnej situácie z dôvodu straty bývania alebo ohrozenia stratou bývania

Opatrenia nelegislatívnej povahy:

Spolufinancovanie sociálnych služieb krízovej intervencie z prostriedkov Európskeho sociálneho fondu v rámci projektového financovania:

MPSVR SR kontinuálne podporuje sociálne služby krízovej intervencie aj z prostriedkov Európskeho sociálneho fondu v programovom období 2014 - 2020. Konkrétne ide o:

- Národný projekt **Budovanie odborných kapacít na komunitnej úrovni**, ktorého hlavnou aktivitou je budovanie odborných kapacít vybraných sociálnych služieb krízovej intervencie na komunitnej úrovni, menovite soc. služby komunitné centrá, nízkoprahovej soc. služby pre deti a rodinu a nízkoprahové denné centrum. Konečným cieľom je poskytovať kvalitnú odbornú podporu jednotlivcom a rodinám ohrozeným chudobou a sociálnym vylúčením k svojpomocnému riešeniu svojich sociálnych problémov, rovnako podporu rozvoja celých komunít, a to cieleným využívaním komunitných zdrojov. Národný projekt nadväzuje na dva národné projekty a to: Národný projekt Komunitné centrá a národný projekt Podpora vybraných sociálnych služieb krízovej intervencie na komunitnej úrovni – komunitných centier, nízkoprahových denných centier, ako aj nízkoprahových sociálnych služieb pre deti a rodinu (ďalej len „KC/NDC/NSSDR“) ktoré sa realizovali v rámci OP ZaSI a OP LZ, pričom zohľadňuje výsledky predchádzajúcich národných projektov a v rámci inovatívnosti zavádza samostatnú pracovnú pozíciu - komunitného pracovníka - ako profesionálneho nástroja podpory rozvoja komunít. Aj pod vplyvom platnej legislatívy sociálnych služieb je súčasné nastavenie výkonu pracovných pozícií v KC orientované, najmä na individuálnu prácu alebo prácu v skupine, kedy medzi najčastejšie odborné a ďalšie činnosti KC patria najmä aktivity individualizovaného sociálneho poradenstva (napr. v oblasti dlhových a riešenia finančnej situácie, podpory zamestnania jednotlivcov, či bývania jednotlivcov a rodín), aktivity edukačného charakteru určené pre deti a mládež (doučovanie, preventívne programy, voľnočasové aktivity). **Prijímateľom je** Implementačná agentúra MPSVR SR, **finančná alokácia je**

vo výške 23 322 709,13 eur s obdobím realizácie 09/2019 – 12/2022 a územnou platnosť vo všetkých samosprávnych krajoch Slovenskej republiky.

- **Národný projekt Podpora a zvyšovanie kvality terénnej sociálnej práce (NP TSP II.),** ktorého hlavným cieľom je začlenenie ľudí vylúčených alebo ohrozených sociálnym vylúčením a chudobou do spoločnosti, reálne zlepšenie ich životnej situácie smerom k životu v dôstojných podmienkach a to prostredníctvom výkonu terénnej sociálnej práce a realizácie komplexných nadväzujúcich činností, umožňujúcich reálnu zmenu ich životných podmienok. Národný projekt nadväzuje na dva národné projekty: Terénna sociálna práca a Terénna sociálna práca v obciach I, ktoré sa realizovali v rámci OP ZaSI (2012-2015) a OP ĽZ (2015-2019), a zohľadňujúc výsledky predchádzajúcich národných projektov, prináša inovácie identifikované ako potrebné na základe výsledkov realizovaných analýz, evaluácií a fokusových skupín. V porovnaní s predchádzajúcimi NP je inováciou pozícia odborných pracovníkov pre kariérne, dlhové poradenstvo a poradenstvo v oblasti bývania. Ľudia z marginalizovaných rómskych komunít a ľudia bez domova patria medzi cieľové skupiny, pri ktorých bežne využívané intervencie zo strany štátu takmer úplne zlyhávajú. Životnými podmienkami však patria medzi najviac ohrozené skupiny obyvateľstva. Terénna sociálna práca je metóda sociálnej práce, ktorá (ako jedna z mála) s ľuďmi z týchto cieľových skupín dosahuje veľmi dobré výsledky práce. Keďže ľudia z marginalizovaných rómskych komunít ako aj ľudia bez domova patria medzi najviac vylúčené skupiny obyvateľstva, ako aj skupiny najviac ohrozené chudobou, cieľom je ich aktivizácia a postupné zapájanie do života spoločnosti smerom k dôstojnému životu a možnosti rozvíjania vlastného potenciálu. Najväčší počet opatrení (intervencií) sa týka riešenia problémov ľudí z cieľových skupín v oblastiach zamestnania, financií, bývania, vzdelávania a sociálneho zabezpečenia. Prostredníctvom novovytvorených pozícií špecialistov na oblasti zamestnania, financií a bývania je cieľom vo zvýšenej miere dosahovať konkrétne výsledky pri úspešnom riešení komplikovaných problémov ľudí z cieľových skupín. Ide o problémy, kde je nevyhnutná nadväznosť na výsledky TSP a komplexný prístup riešenia. **Prijímateľom je** Implementačná agentúra MPSVR SR, **finančná alokácia je vo výške** 34 598 800,09 eur s obdobím realizácie 09/2019 – 03/2023 a **územnou platnosť vo** všetkých samosprávnych krajoch Slovenskej republiky.

Spolufinancovanie rozvoja sociálnych služieb krízovej intervencie poskytovaním dotácií z kapitoly MPSVR SR:

MPSVR SR môže poskytnúť finančné prostriedky vo forme dotácie v zmysle zákona č. 544/2010 Z. z. o dotáciách v pôsobnosti Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o dotáciách“), ktorý upravuje účel, na ktorý sa môže dotácia poskytnúť, podrobnejšie sa určujú podmienky použitia dotácie a určujú sa ďalšie podmienky, ktorými sa má zabezpečiť maximálna hospodárnosť, efektívnosť a účinnosť použitia dotácie. Finančné prostriedky je možné poskytnúť len na účely, ktoré sú uvedené v zákone o dotáciách. Poskytnutie dotácie je založené na projektovom financovaní za splnenia právnych podmienok ustanovených zákonom. Na dotáciu nie je právny nárok. Dotácia je určená napr. na odbúranie architektonických bariér v interiéroch aj exteriéroch zariadení sociálnych služieb (vytvorenie bezbariérových vstupov, inštalácia výťahových plošín a výťahov, alebo na ich výmenu, ak je preukázaný ich havarijný stav, odstránenie architektonických bariér v kúpeľniach a toaletách, výmena dlažby za protišmykovú, vybudovanie šikmej rampy, úprava schodišťa, terénne úpravy v exteriéroch), vybavenie miestností nábytkom a ostatným inventárom (spálne klientov, spoločenské priestory, rehabilitačné miestnosti, jedálne, miestností na výkon rôznych terapií s klientmi, miestností na výchovno-vzdelávaciu činnosť), nákup zariadení na zlepšenie manipulácie s imobilnými

a ťažko mobilnými klientmi, špeciálne upravené motorové vozidlá na prepravu občanov s ťažkým zdravotným postihnutím (v domove sociálnych služieb a v špecializovanom zariadení). Dotáciu je možné poskytnúť aj na rekonštrukciu a stavebné úpravy zariadení sociálnych služieb, ale len tých, ktoré sú explicitne uvedené v tomto ustanovení zákona o dotáciách. Ide o nocľaháreň, útulok, domov na polceste, nízkoprahové denné centrum, zariadenie núdzového bývania, zariadenie dočasnej starostlivosti o deti, nízkoprahové denné centrum pre deti a rodinu, denné centrum, integračné centrum, jedáleň, pracovňu a stredisko osobnej hygieny. Dotáciu na jeden projekt možno poskytnúť najviac vo výške 50 000 eur + 10% z celkových nákladov na projekt musí byť hrazené z vlastných zdrojov žiadateľa.

Vyhodnotenie plnenia úloh z uznesenia vlády č. 13 zo 7. januára 2015

Znenie úlohy:

- B.1. v spolupráci s ministrom dopravy a výstavby pripraviť legislatívny návrh právnej úpravy určovania regulovanej ceny nájmu bytov obstaraných z verejných prostriedkov

Z: MF SR

T: do 31. decembra 2017

Plnenie:

Ministerstvo financií SR v spolupráci s Ministerstvom dopravy a výstavby SR pripravilo návrh opatrenia o regulácii cien nájmu bytov vo verejnom sektore.

Úloha je splnená.

Znenie úlohy:

- B.2. v spolupráci s ministrom dopravy a výstavby pripraviť novelizáciu zákona č. 182/1993 Z. z. o vlastníctve bytov a nebytových priestorov v znení neskorších predpisov s cieľom určiť termín ukončenia prevodu bytov z vlastníctva štátu a obcí do vlastníctva nájomcov bytov za zvýhodnených podmienok

Z: MF SR

T: do 31. decembra 2016

Plnenie:

Predmetná úloha bola splnená dňa 22. 9. 2015 prijatím zákona č. 246/2015 Z. z. o správcoch bytových domov a o zmene a doplnení zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 182/1993 Z. z. o vlastníctve bytov a nebytových priestorov v znení neskorších predpisov. Podľa § 32e ods. 3 zákona č. 182/1993 Z. z. sa povinnosť ustanovená v § 29 ods. 2 a 8 a v § 29a vzťahuje na vlastníkov domov alebo bytov len vtedy, ak nájomca bytu požiadal o prevod vlastníctva bytu do 31. decembra 2016.

Úloha je splnená.

Znenie úlohy:

- B.3. v spolupráci s ministrom dopravy a výstavby analyzovať daňové nástroje zamerané na podporu rozvoja nájomného bývania

Z: MF SR

T: do 30. marca 2018

Plnenie:

Sekcia daňová a colná Ministerstva financií SR uskutočnila analýzu daňových nástrojov zameraných na podporu rozvoja nájomného bývania, pričom o stanovisko bol požiadaný aj Inštitút finančného trhu. Okrem toho sa uskutočnilo pracovné stretnutie na Ministerstve dopravy a výstavby SR k danej téme na úrovni generálnych riaditeľov, kde sa diskutovalo o rôznych možnostiach podpory nájomného bývania.

Úloha je splnená.

Znenie úlohy:

- B.4 v spolupráci s ministrom dopravy a výstavby vypracovať novú právnu úpravu príspevku na bývanie, a to vyčlenením tohto príspevku z pomoci v hmotnej núdzi a určením jeho výšky tak, aby boli vytvorené podmienky pre udržateľnosť primeraného bývania

Z: MPSVR SR

T: do 31. decembra 2018

Plnenie:

Úloha sa neplní nakoľko koalíčná rada prijala rozhodnutie, na základe ktorého sa upustilo od plnenia predmetnej úlohy, vzhľadom na vysoké finančné náklady na zavedenie príspevku na bývanie ako samostatnej štátnej sociálnej dávky a súčasné možnosti štátneho rozpočtu. Plnenie úlohy bolo rozhodnutím koalíčnej rady taktiež vypustené z Plánu legislatívnych úloh vlády na rok 2021. Vzhľadom k uvedeným skutočnostiam bude predmetná úloha zrušená.“

Úloha nesplnená.

Znenie úlohy:

- B.5. v spolupráci s ministrom dopravy a výstavby vytvoriť systém viacstupňového prestupného bývania s využitím existujúcich foriem poskytovaného bývania

Z: MPSVR SR

T: do 31. decembra 2018

Plnenie:

Na plnení tejto legislatívnej úlohy sa priebežne pracuje. Plnenie úlohy bolo presunuté na 30. júla 2020 na základe rozhodnutia predsedu vlády SR zo dňa 7. októbra 2019.

Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR, ako gestor úlohy, zorganizoval k danej téme v spolupráci s Inštitútom pre výskum práce a rodiny dva okrúhle stoly, ktorých sa zúčastnili zástupcovia Ministerstva dopravy a výstavby Slovenskej republiky, Ministerstva vnútra Slovenskej republiky, zástupcovia samospráv (napr. Bratislava, Banská Bystrica, Dolný Kubín, Martin, Praha a ďalšie) a samozrejme zástupcovia neziskového sektora zo Slovenska a Čiech (napr. OZ Proti prúdu, Vagus, Depaul Slovensko, Nadácia DeDO, Romodrom, o.p.s. a ďalší).

Cieľom prvého okrúhleho stola bolo preskúmať či a akým spôsobom má systém prestupného bývania potenciál prispieť k prevencii a riešeniu pouličného bezdomovectva, ako aj k riešeniu bytovej núdze domácností v nevyhovujúcom bývaní. Cieľom druhého okrúhleho stola bolo predstaviť vybrané príklady získavania bytov pre zraniteľné skupiny ľudí v SR a ČR a diskutovať o možnostiach zvyšovania dostupnosti nájomného bývania pre tieto skupiny. Medzi identifikované negatíva prestupného bývania patria:

- Je otázne, do akej miery môže byť prestupné bývanie motivačné. Pre ľudí traumatizovaných skúsenosťou života na ulici je vízia získania bývania po niekoľkých rokoch, aj to iba v prípade, ak splnia stanovené podmienky, zo psychologického hľadiska málo reálna.

- Riziko tiež predstavuje udržateľnosť systému vzhľadom na vplyvy volebného cyklu (zmeny v mestskom zastupiteľstve a vo vedení mesta), čo rovnako platí pre ktorýkoľvek systém ukončovania bezdomovectva.
- Sociálne služby krízovej intervencie nemajú a nemôžu mať ambíciu vyriešiť otázku bývania.
- Systém prestupného bývania nie je rýchlym riešením, získať samostatné bývanie môže v podmienkach SR v dôsledku rôznych okolností a bariér, trvať aj viac rokov (zo skúsenosti mesta Dolný Kubín išlo spravidla o 4 roky).

Na základe výstupov okrúhlych stolov môžeme konštatovať, že medzi odborníkmi neexistuje názorová zhoda a viac je pri riešení problematiky bývania vybraných skupín obyvateľov preferovaný prístup „housing first“. Systém prestupného bývania je založený na princípe zásluhovosti a predpokladá, že klienti sa budú postupne presúvať z nižších stupňov krízového ubytovania do vyšších stupňov samostatného bývania. Naopak systém housing-first ponúka klientom samostatné bývanie hneď na začiatku, ktoré je poskytované spolu s intenzívnymi podpornými službami, ktoré majú napomôcť postupnému zlepšeniu situácie obyvateľov.

Odhliadnuc od preferencií odborníkov je pre úspešnú realizáciu jedného alebo druhého prístupu elementárnou podmienkou samostatné, cenovo dostupné bývanie, ktoré na Slovensku dlhodobo absentuje. Z uvedených dôvodov je nevyhnutná ďalšia odborná diskusia a analýza, ktorá by overila uplatniteľnosť systému či už finančne náročnejšieho prestupného bývania, alebo efektívnejšieho a účinnejšieho prístupu „housing first“ v aktuálnych podmienkach Slovenska pri absentujúcom verejnom bytovom fonde, ktorý má tvoriť základný pilier pri riešení danej problematiky.

Teoretické východiská danej problematiky boli spracované aj vo viacerých štúdiách Inštitútu pre výskum práce a rodiny:

- „Ľudia bez domova: príprava a realizácia empirického výskumu, analýza nástrojov prevencie a riešenia bezdomovectva“ (Ondrušová a kol., 2015) - zameriava sa na definičné vymedzenie skupiny ľudí bez domova, ako aj analýzu skúseností poskytovateľov služieb ľuďom bez domova v tejto oblasti.
- Záverečná správa z výskumu a sčítania ľudí bez domova na území mesta Bratislavy v roku 2016 (Ondrušová, Gerbery, Fico, Filadelfiová, Csomor, 2016) - prezentuje zistenia o veľkosti populácie a životných situáciách ľudí bez domova v hlavnom meste SR.
- „Uplatniteľnosť systému prestupného bývania a „housing-first“ v podmienkach SR“ (Škobla, Csomor, Ondrušová, 2016) - zameriava sa na oblasť bývania, pričom porovnáva zahraničné skúsenosti s uplatňovaním dvoch rôznych prístupov – tzv. prestupného bývania a housing-first.
- „Podkladový materiál koncepcie prevencie a riešenia bezdomovectva na národnej úrovni“ - na základe dostupných dát a odbornej literatúry predstavuje námety pre zavedenie systémového prístupu prevencie a riešenia bezdomovectva na Slovensku.
- „Prieskum nájomného bývania a mestských ubytovní v okresných mestách SR“ (Fico, Ondrušová, Škobla, 2019), prezentuje zistenia prieskumu zameraného na nájomné bývanie a prevádzkovanie mestských ubytovní ako jedného z nástrojov riešenia bytovej núdze v okresných mestách SR za apríl 2019.

V snahe systémovo pristupovať k riešeniu bezdomovectva Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR pripravuje nový koncepčný dokument pre prevenciu a riešenie bezdomovectva na Slovensku, s ambíciou prípravy dokumentu s víziou do roku 2030. Komplexný prístup riešenia tejto problematiky je možný len na základe aktívnej spolupráce všetkých relevantných

partnerov, preto MPSVR SR zriadilo v roku 2019 medzirezortnú pracovnú skupinu s participatívnou účasťou samosprávy a mimovládnych organizácií. Úlohou pracovnej skupiny bude aj na základe štúdií a podkladového materiálu IVPR hľadať v širokej diskusii tie najlepšie možné riešenia a rozpracuje vhodné spôsoby systémového riešenia problematiky bezdomovectva na Slovensku. Hlavným cieľom dokumentu bude prevencia bezdomovectva, ukončovanie pouličného bezdomovectva využívajúcich sociálne služby krízovej intervencie zlepšením dostupnosti udržateľného nájomného bývania.

V novom programovom období 2021-2027 je identifikovaná téma ľudí bez domova ako jedna z prioritných oblastí. Napriek tomu, že sa v súčasnosti strategické dokumenty iba pripravujú, MPSVR SR už avizovalo túto problematiku ako prioritnú na nasledujúce obdobie a zaslalo podklady Centrálnemu koordinačnému orgánu, ktoré sa využijú v nasledujúcej dohode. Do budúceho programového obdobia by bolo vhodné prepojiť investičné a neinvestičné programy tak, aby vznikla možnosť podporiť projekty typu „Housing first“. Ak na expertnej úrovni dôjde k zhode, určite sa výsledok odrazí v cieľovej politike č.4 v novom programovom období 2021-2027.

Na základe uvedených skutočností navrhujeme úlohu B.5 vypustiť zo súčasnej Koncepcie štátnej bytovej politiky do roku 2020, nakoľko rozpracovanie predmetnej úlohy bude súčasťou pripravovaného koncepčného dokumentu pre prevenciu a riešenie bezdomovectva na Slovensku, čo je v súlade aj s úlohami schválenými novým Programovým vyhlásením vlády na roky 2020-2024.

Úloha sa plní.

Znenie úlohy:

- B.6. v spolupráci s ministrom spravodlivosti analyzovať právny rámec fungovania právnických osôb v neziskovom režime v oblasti rozvoja nájomného bývania

Z: MDV SR

T: do 31. decembra 2015

Plnenie:

Ministerstvo dopravy a výstavby SR v roku 2015 zadalo a prevzalo výskumnú úlohu s názvom „Analýza existujúceho neziskového sektora v zabezpečovaní bývania v krajinách EÚ“. Z úlohy vyplynuli odporúčania pre konštituovanie obdobného sektora v SR. Poznatky boli následne zohľadnené aj v ďalšej analýze, ktorá bola spracovaná v spolupráci s Ministerstvom spravodlivosti SR a hodnotila možnosť pôsobenia právnických osôb v rámci neziskového režimu za súčasných podmienok na Slovensku.

Úloha je splnená.

Znenie úlohy:

- B.7. zvýšiť multiplikačný efekt verejných finančných zdrojov investovaných do oblasti bývania prostredníctvom Štátneho fondu rozvoja bývania

Z: MDV SR

T: do 31. decembra 2018

Plnenie:

Vzhľadom na obmedzené prostriedky štátneho rozpočtu bolo zámerom zo strany štátu zapojiť do oblasti bývania aj ďalšie zdroje. Na úrovni Ministerstva dopravy a výstavby SR bola

uvedená úloha zabezpečovaná posilnením zdrojov Štátneho fondu rozvoja bývania (ŠFRB) a nastavením podmienok v predpisoch upravujúcich poskytovanie zvýhodnených úverov.

Na základe úspešnej implementácie iniciatívy JESSICA (v rokoch 2013 až 2014) a pretrvávajúceho záujmu o zvýhodnené úvery zo ŠFRB v oblasti obnovy bytového fondu sa rozhodlo na pokračovanie implementácie finančného nástroja JESSICA. V nadväznosti na uvedené boli v roku 2015 zdroje ŠFRB posilnené o zdroje Európskej únie z projektu JESSICA II o čiastku 103 540 000 eur, z toho spolufinancovanie zo štátneho rozpočtu predstavovalo čiastku 15 531 000 eur.

V roku 2017 bola uzatvorená zmluva o financovaní zo zdrojov EÚ na realizáciu finančného nástroja v oblasti obnovy bytového fondu na čiastku 139 249 178,12 eur a v roku 2018 ďalšia na čiastku 139 000 000,00 eur.

Zvýšenie objemu poskytovanej podpory znamená vyššie zapojenie ďalších zdrojov financovania (vlastné zdroje žiadateľov, komerčné úvery). Zvýšenie objemu poskytovanej podpory taktiež viedlo k zvýšeniu počtu obnovených bytových domov, zlepšeniu tepelnoizolačných vlastností bytových budov a úsporám energií domácností.

Ďalej boli vytvorené podmienky pre zapojenie súkromných zdrojov financovania do oblasti nájomného bývania, a to zavedením možnosti poskytovania úverov zo ŠFRB na obstaranie nájomných bytov, na obstaranie technickej vybavenosti k nájomným bytom a na kúpu pozemku aj pre iné právnické osoby.

Úloha je splnená.

Znenie úlohy:

- B.8. v spolupráci s ministrom práce, sociálnych vecí a rodiny a ministrom spravodlivosti vypracovať analýzu úpravy právneho rámca v oblasti bývania

Z: MDV SR

T: do 31. decembra 2019

Plnenie:

Ministerstvo dopravy a výstavby SR v spolupráci s dotknutými ministerstvami vypracovalo Analýzu právnych predpisov v oblasti bývania, ktorej obsahom je posúdenie kompetenčnej príslušnosti gestorov, možnej zlučiteľnosti a vnútorných konfliktov v rámci predpisov týkajúcich sa bývania. Súčasťou analýzy je aj prehľad právnych predpisov so stručnou charakteristikou a s poukazom na vzájomné prepojenia a prehľad relevantnej judikatúry.

Výsledky analýzy boli spracované v Správe o záveroch Analýzy právnych predpisov v oblasti bývania, ktorá obsahuje aj konkrétne odporúčania a opatrenia smerom k úprave existujúcich právnych vzťahov.

Úloha je splnená.

Znenie úlohy:

- B.9. predložiť na rokovanie vlády SR správu o plnení zámerov Konceptie štátnej bytovej politiky do roku 2020

Z: MDV SR

T: do 31. decembra 2018

Plnenie:

Ministerstvo dopravy a výstavby SR predložilo listom č. 14939/2018/SBPMR/61106-M na rokovanie vlády SR materiál „Správa o plnení zámerov Konceptie štátnej bytovej politiky do roku 2020“. Vláda SR vzala na vedomie uvedený materiál na svojom rokovaní dňa 22. augusta 2018.

Úloha je splnená.

Znenie úlohy:

- B.10. prijímať opatrenia na znižovanie spotreby energie budov, a to najmä v oblasti konštrukcií budov, vykurovacích systémov, prípravy teplej úžitkovej vody a na zvýšenie podielu využívania obnoviteľných zdrojov energie

Z: MH SR, MDV SR

T: priebežne do roku 2020

Plnenie:

Na úrovni Ministerstva hospodárstva SR bola uvedená úloha zabezpečovaná nasledujúcimi opatreniami:

- V druhom polroku 2019 pokračovalo plnenie národného projektu Slovenskej inovačnej a energetickej agentúry (SIEA) s názvom Zelená domácnostiam II, ktorý podporuje inštaláciu obnoviteľných zdrojov energie v rodinných a bytových domoch. Národný projekt SIEA je financovaný z Operačného programu Kvalita životného prostredia, ktorý riadi Ministerstvo životného prostredia SR. Finančný príspevok na inštaláciu zariadení na využívanie obnoviteľných zdrojov energie v domácnostiach je poskytovaný z finančných prostriedkov Európskeho fondu regionálneho rozvoja a štátneho rozpočtu SR. V projekte Zelená domácnostiam II je v období 2019 až 2023 k dispozícii 48 miliónov eur. K 31.12.2019 bolo vyhlásených 24 kôl výziev na vydanie poukážok na finančný príspevok. Aktuálne je pre všetky štyri druhy zariadení vydaných viac ako 6 600 platných poukážok v hodnote 13 miliónov eur. Posledné minuloročné kolo určené pre kotly na biomasu bolo uzatvorené 22. októbra 2019.
- Návrh Integrovaného národného energetického a klimatického plánu na roky 2021-2030 bol dňa 9.12.2019 prerokovaný Hospodárskou a sociálnou radou. Integrovaný národný energetický a klimatický plán na roky 2021-2030 bol schválený uznesením vlády č. 606/2019 z 11.12.2019. Integrovaný národný energetický a klimatický plán na roky 2021-2030 obsahuje aj plánované opatrenia až do roku 2030 zahŕňajúce podporu rozvoja a zvýšenie podielu obnoviteľných zdrojov energie v budovách, vykurovacích a klimatizačných systémov v budovách a prípravy teplej úžitkovej vody v budovách.

Na úrovni Ministerstva dopravy a výstavby SR bola uvedená úloha zabezpečovaná nasledujúcimi opatreniami:

- Od roku 2015 sú každoročne vypracovávané Plány obnovy relevantných budov schvaľované na rokovaní vlády SR a boli k nim prijaté nasledovné uznesenia č. 386 zo dňa 08. júla 2015, č. 286 zo dňa 07. júla 2016, č. 344 zo dňa 24. júla 2017, č. 299/2018 zo dňa 27. júna 2018, č. 304/2019 zo dňa 19. júna 2019, č. 433/2020 zo dňa 8. júla 2020.
- V roku 2017 bola spracovaná Aktualizácia Stratégie obnovy fondu bytových a nebytových budov v Slovenskej republike, ktorá bola schválená na rokovaní vlády SR uznesením č. 230 z 10. mája 2017.
- Prijatý legislatívny rámec sprísnil od 01. 01. 2016 platné minimálne požiadavky na energetickú hospodárnosť budov a následne od 01. 01. 2021, tzn., že v súčasnosti sa požaduje úroveň výstavby budov s takmer nulovou potrebou energie.
- V roku 2019 bol prijatý zákon č. 378/2019 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 555/2005 Z. z. o energetickej hospodárnosti budov a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.
- V roku 2020 bola schválená vyhláška č. 35/2020 Z. z., ktorou sa mení a dopĺňa vyhláška Ministerstva dopravy, výstavby a regionálneho rozvoja Slovenskej republiky č. 364/2012 Z. z., ktorou sa vykonáva zákon č. 555/2005 Z. z. o energetickej hospodárnosti budov a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov v znení vyhlášky č. 324/2016 Z. z.
- V oblasti technickej normalizácie s účinnosťou od 01. 08. 2016 bola prijatá zmena slovenskej technickej normy STN 73 0540-2/Z1 Tepelná ochrana budov, Tepelnotechnické vlastnosti stavebných konštrukcií a budov, Časť 2: Funkčné požiadavky, ktorá bola s platnosťou od 1. júla 2019 nahradená normou STN 73 0540-2 + Z1 + Z2 Tepelná ochrana budov, Tepelnotechnické vlastnosti stavebných konštrukcií a budov. Časť 2: Funkčné požiadavky, Konsolidované znenie (73 0540). Norma stanovuje tepelnotechnické požiadavky na stavebné konštrukcie a budovy, ktorými sa zabezpečuje splnenie základných požiadaviek na stavby, najmä splnenie základnej požiadavky na úsporu energie a ochranu tepla a zabezpečenie hygieny, ochrany zdravia a životného prostredia. Táto norma platí pre rôzne úrovne energetickej hospodárnosti budov.
- V rámci mandátu Komisie M/480, udelenej Európskemu výboru pre normalizáciu (CEN), bola vypracovaná druhá generácia zastrešujúcich noriem určujúcich výpočet energetickej hospodárnosti budov a to ISO 52000-1, 52003-1, 52010-1, 52016-1 a 52018-1, ktoré boli prevzaté prekladom do slovenského jazyka (STN EN ISO 52000-1, STN EN ISO 52003-1, STN EN ISO 52010-1, STN EN ISO 52016-1 a STN EN ISO 52018-1). Uplatňovanie noriem druhej generácie v praxi má vplyv na zvyšovanie hospodárnosti obalových konštrukcií budov.
- V roku 2020 bola spracovaná Dlhodobá stratégia obnovy fondu budov, schválená uznesením vlády SR č. 36 zo dňa 20. januára 2021.

Úloha je splnená.

Znenie úlohy:

- B.11. v spolupráci s ministrom dopravy a výstavby pripraviť v intenciách schváleného legislatívneho zámeru Občianskeho zákonníka návrh zmien súčasného právneho rámca vzťahov vlastníkov a nájomcov s cieľom zabezpečiť ich vzájomnú

rovnováhu právneho postavenia pri nájme bytu, a to inkorporovaním ustanovení zákona č. 98/2014 Z. z. o krátkodobom nájme bytu

Z: MS SR

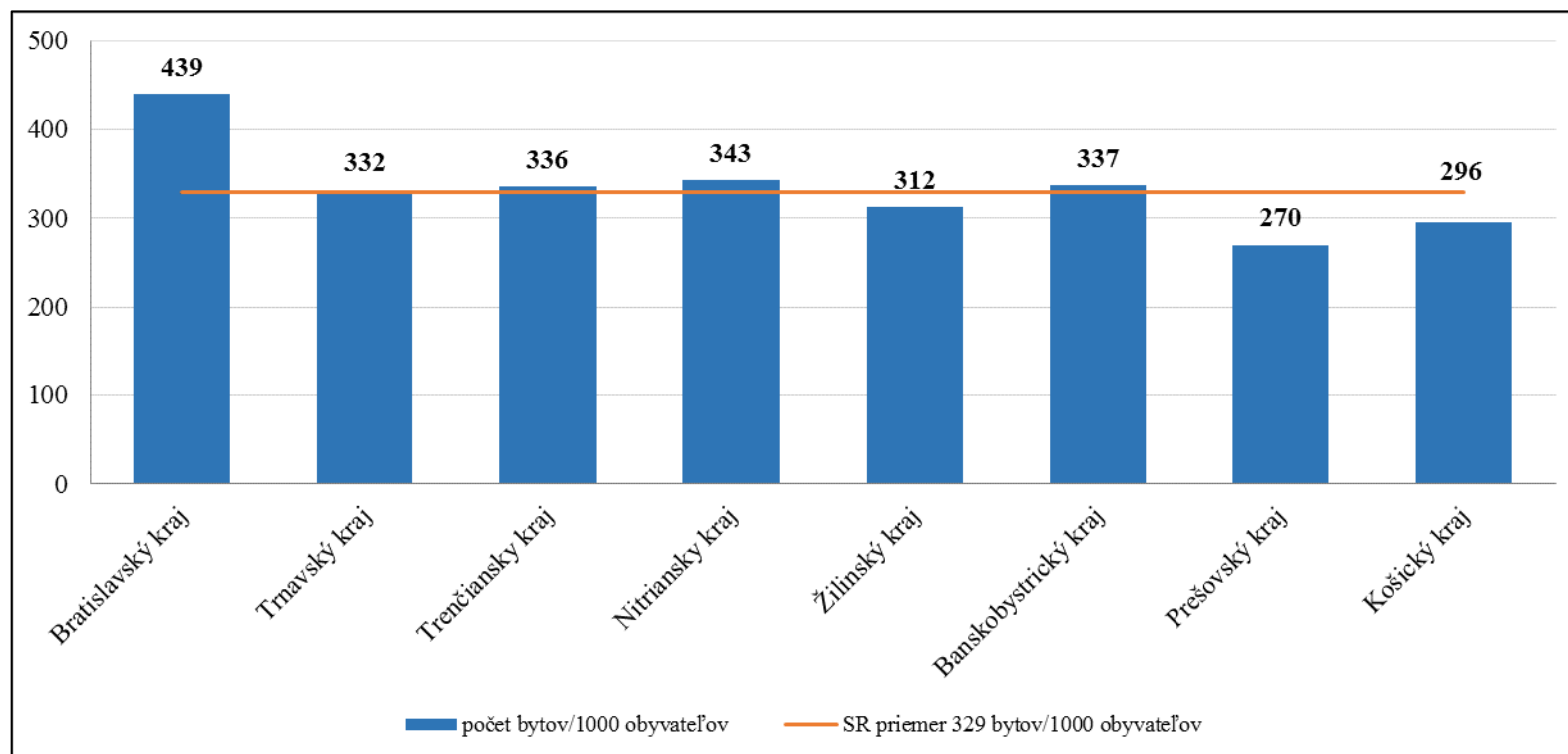
T: do termínu spracovania
paragrafového znenia
Občianskeho zákonníka

Plnenie:

V pripravenom návrhu novely Občianskeho zákonníka, ktorá by mala byť základom ďalších prác na novom Občianskom zákonníku, sa naďalej predpokladá inkorporácia úpravy krátkodobého nájmu bytu do úpravy nájomnej zmluvy a zrušenie menovaného zákona (zákona č. 98/2014 Z. z. o krátkodobom nájme bytu v znení zákona č. 125/2016 Z. z.).

Úloha sa priebežne plní.

Vybavenosť obývanými bytmi v krajoch a v SR

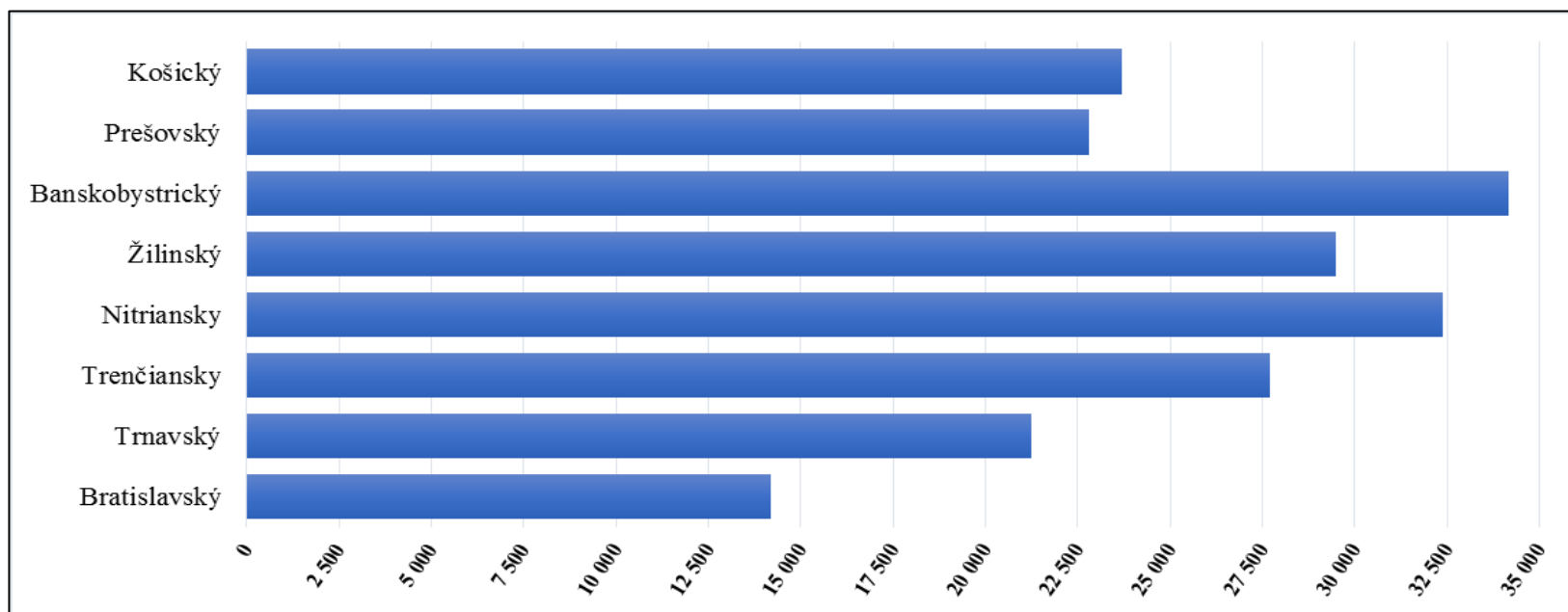
Zdroj: Štatistický úrad SR, Sčítanie obyvateľov, domov a bytov 2011

Vývoj zastúpenia rodinných domov na bytovom fonde od roku 1961

Rok SOBD	Počet bytov						
	celkom	obývaných spolu	z toho v RD ¹⁾	%	neobývaných	z toho v RD ¹⁾	%
1961	984 131	983 488	611 800	62,2	-	-	-
1970	1 185 502	1 150 148	666 645	57,96	39 636	-	-
1980	1 496 372	1 413 932	826 526	58,46	82 440	-	-
1991	1 768 833	1 617 828	811 440	50,15	151 005	123 108	81,53
2001	1 884 846	1 665 536	820 042	49,24	219 310	175 115	79,85
2011	1 994 897	1 776 698	905 815	50,98	205 729	160 260	77,9

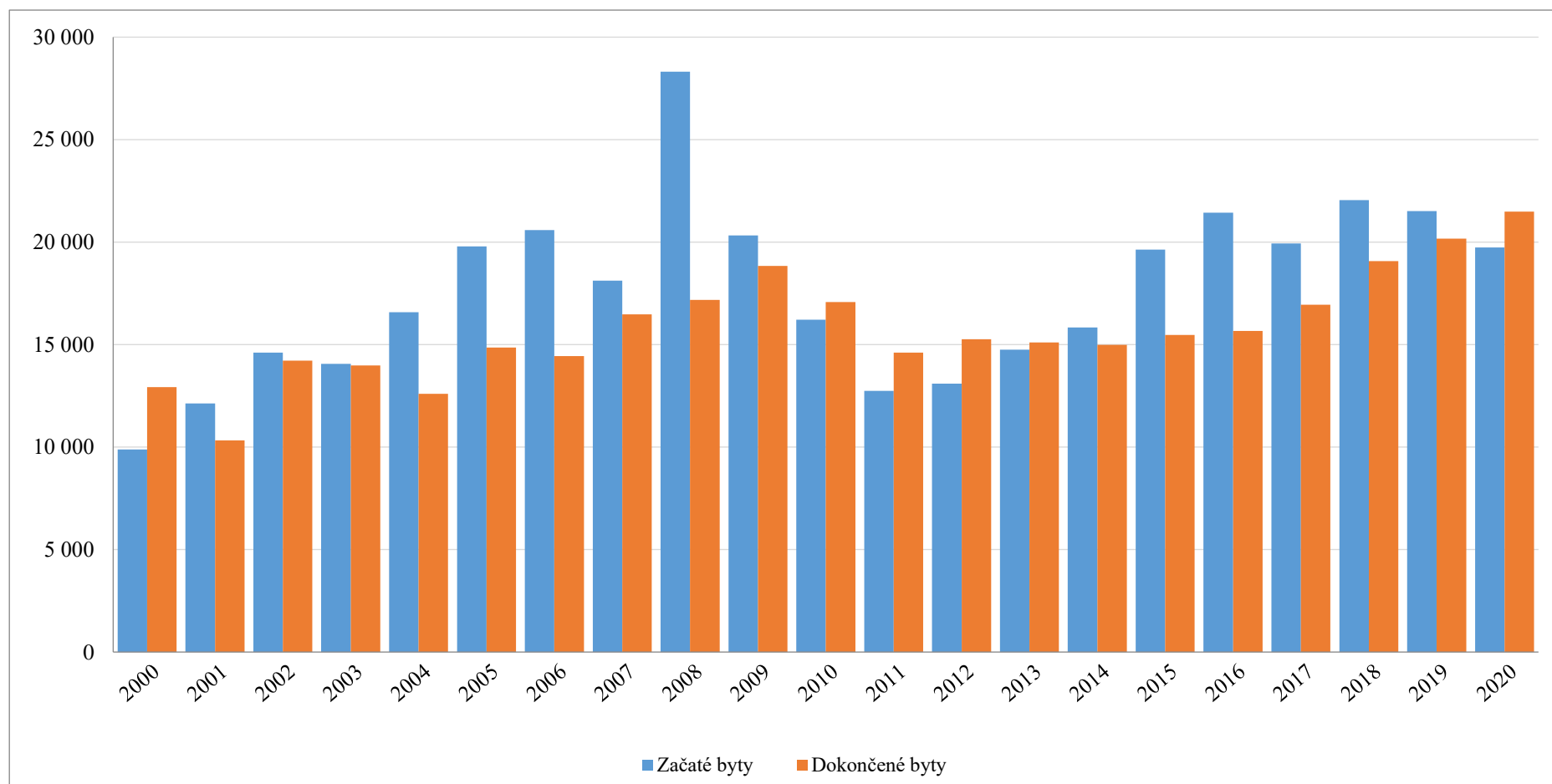
1) RD = rodinný dom (- údaj nie je k dispozícii)

Zdroj: vlastné spracovanie na základe údajov zverejnených Štatistickým úradom SR

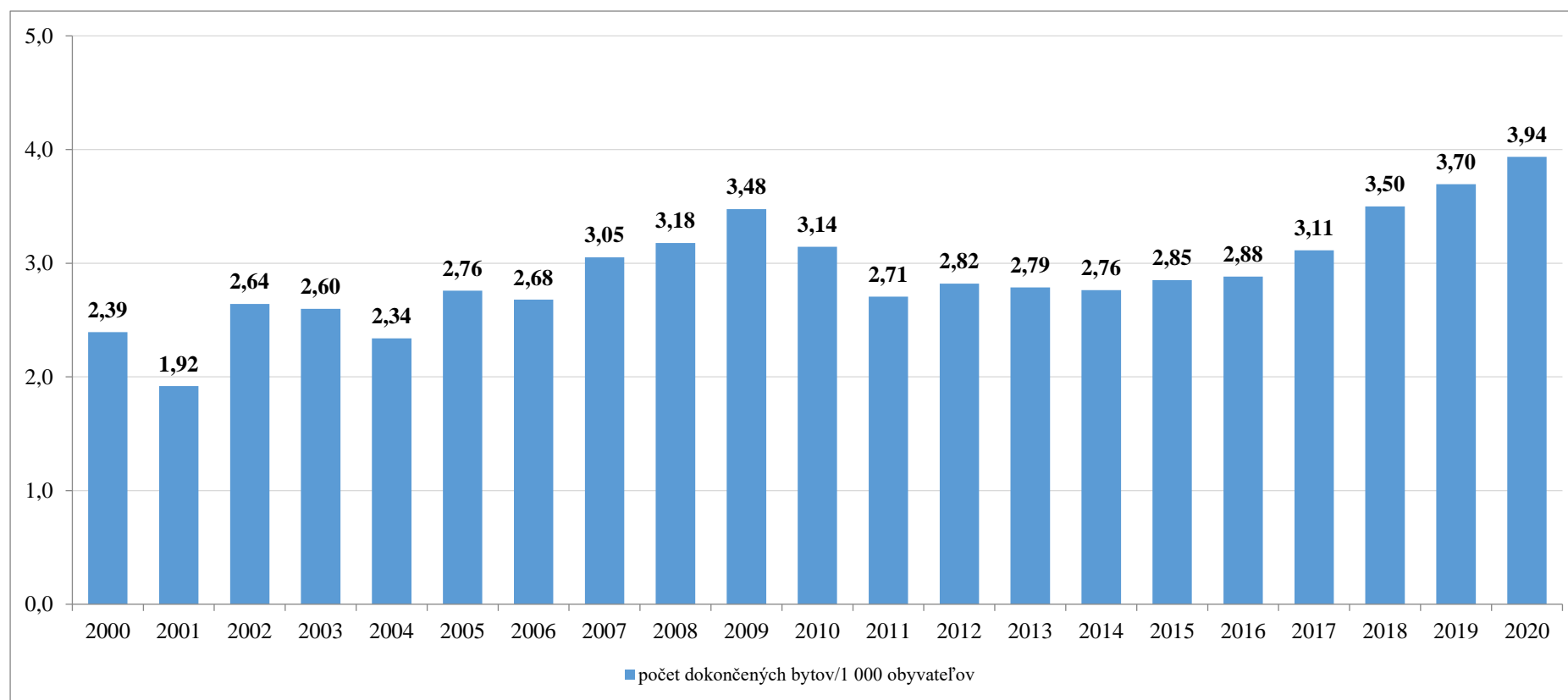
Počet neobývaných bytov v jednotlivých krajoch SR

Zdroj: Štatistický úrad SR, Sčítanie obyvateľov, domov a bytov 2011

Vývoj počtu začatých a dokončených bytov v Slovenskej republike v rokoch 2000 až 2020

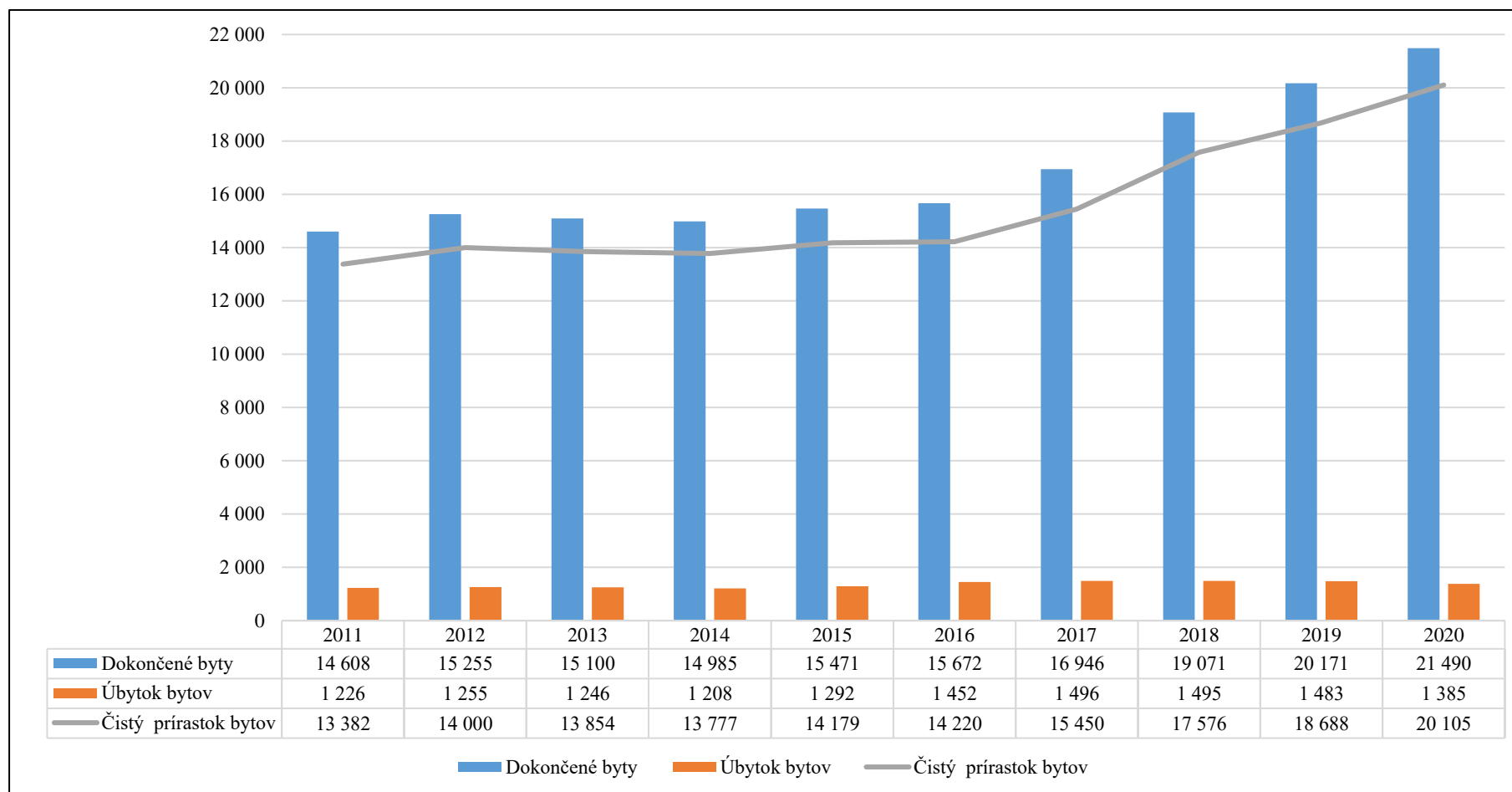

Zdroj: Štatistický úrad SR

Intenzita bytovej výstavby v Slovenskej republike v rokoch 2000 až 2020

Zdroj: Štatistický úrad SR

Vývoj čistého prírastku bytov v Slovenskej republike v rokoch 2011 až 2020

Zdroj: Štatistický úrad SR

Počet začatých a dokončených bytov v Slovenskej republike podľa druhu vlastníctva v rokoch 2014 až 2020

Druh vlastníctva	Začaté byty							Dokončené byty						
	<i>rok 2014</i>	<i>rok 2015</i>	<i>rok 2016</i>	<i>rok 2017</i>	<i>rok 2018</i>	<i>rok 2019</i>	<i>rok 2020</i>	<i>rok 2014</i>	<i>rok 2015</i>	<i>rok 2016</i>	<i>rok 2017</i>	<i>rok 2018</i>	<i>rok 2019</i>	<i>rok 2020</i>
Súkromné tuzemské vlastníctvo	15 516	19 342	20 853	19 607	21 763	21 264	19 498	14 285	15 115	15 307	16 706	18 845	19 954	21 240
Družstevné vlastníctvo	20	13	12	2	14	0	0	20	0	0	12	30	12	0
Štátne vlastníctvo	0	15	2	0	0	0	3	0	15	0	0	0	0	0
Obecné vlastníctvo	299	197	571	319	277	251	243	680	339	336	226	195	205	250
Vlastníctvo združení, pol. strán a cirkví	1	1	3	2	1	1	0	0	2	6	2	1	0	0
Medzinárodné verejné vlastníctvo	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Medzinárodné súkromné vlastníctvo	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Zahraničné vlastníctvo	0	72	0	0	0	0	0	0	0	23	0	0	0	0
Spolu	15 836	19 640	21 441	19 930	22 055	21 516	19 744	14 985	15 471	15 672	16 946	19 071	20 171	21 490

Zdroj: Štatistický úrad SR

Počet začatých a dokončených bytov v členení podľa jednotlivých krajov v Slovenskej republike v rokoch 2014 až 2020

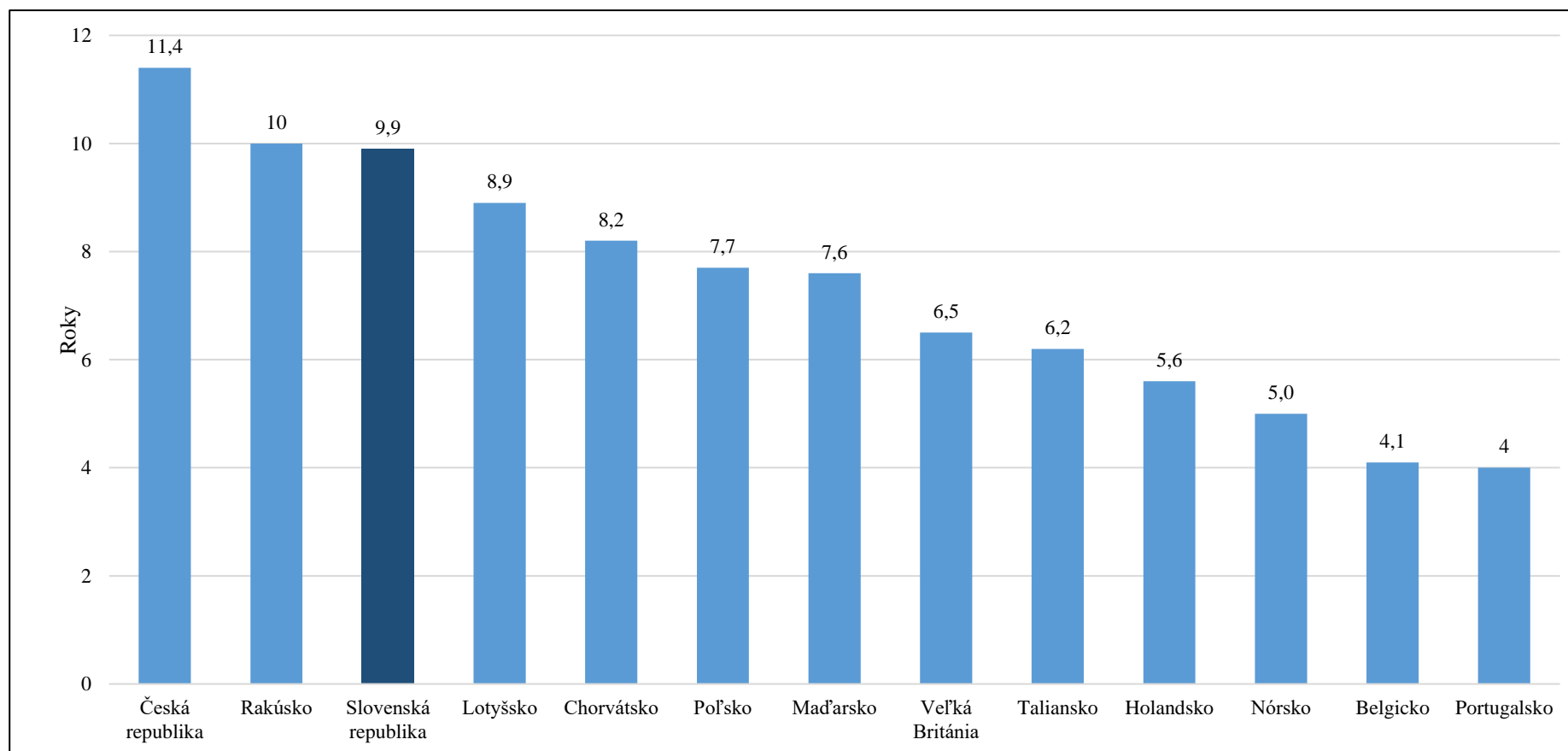
Druh vlastníctva	Začaté byty							Dokončené byty						
	rok 2014	rok 2015	rok 2016	rok 2017	rok 2018	rok 2019	rok 2020	rok 2014	rok 2015	rok 2016	rok 2017	rok 2018	rok 2019	rok 2020
Bratislavský	3 893	7 079	6 834	5 072	5 108	5 771	4 300	3 591	4 746	4 548	5 637	5 978	5 770	5 776
Trnavský	2 452	2 644	3 558	3 288	3 762	3 425	3 428	2 334	2 248	2 456	2 638	3 034	3 478	3 567
Trenčiansky	1 396	1 711	1 863	1 819	2 221	1 753	1 726	1 643	1 383	1 527	1 283	1 599	1 664	1 858
Nitriansky	1 478	1 703	1 862	1 968	2 862	2 454	2 189	1 647	1 520	1 433	1 591	1 838	2 139	2 025
Žilinský	1 999	2 042	2 074	2 573	2 837	3 250	2 860	1 954	1 616	1 874	1 898	2 225	2 348	2 981
Banskobystrický	1 602	1 070	1 350	1 276	1 285	1 154	1 046	943	1 114	1 053	858	1 067	1 445	1 220
Prešovský	1 519	1 976	1 877	2 282	2 283	2 112	2 523	1 659	1 570	1 648	1 576	1 873	1 784	2 099
Košický	1 497	1 415	2 023	1 652	1 697	1 597	1 672	1 214	1 274	1 133	1 465	1 457	1 543	1 964
Spolu	15 836	19 640	21 441	19 930	22 055	21 516	19 744	14 985	15 471	15 672	16 946	19 071	20 171	21 490

Zdroj: Štatistický úrad SR

Vybrané údaje o vývoji v oblasti bývania v Slovenskej republike za roky 2014 až 2020

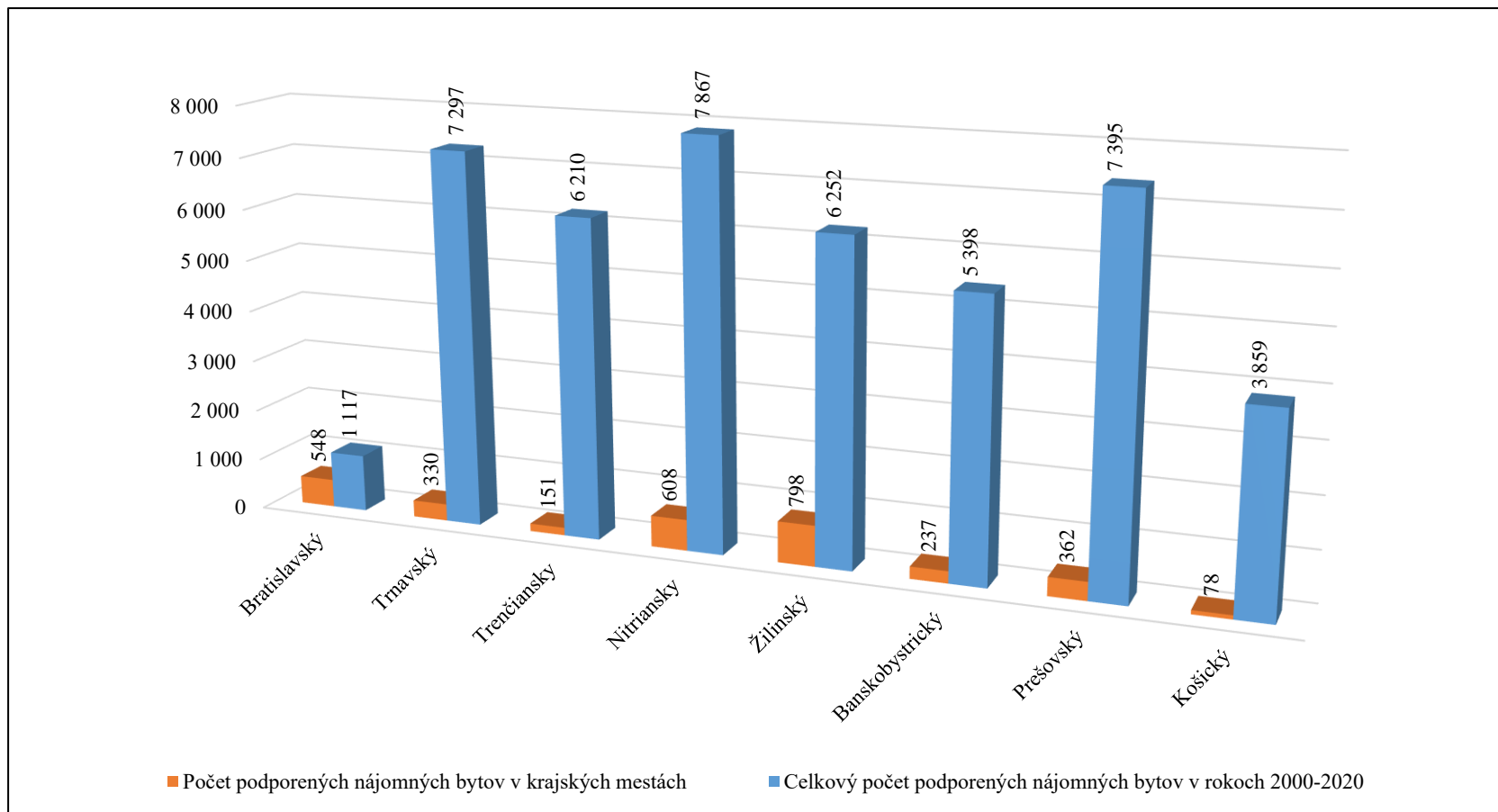
	rok 2014	rok 2015	rok 2016	rok 2017	rok 2018	rok 2019	rok 2020
Počet dokončených bytov celkom	14 985	15 471	15 672	16 946	19 071	20 171	21 490
<i>z toho: prestavbami, nadstavbami, prístavbami</i>	1 593	1 425	1 034	1 273	1 085	1 285	1 153
<i>v nebytových priestoroch</i>	356	127	401	292	347	464	530
v tom počet dokončených bytov v rodinných domoch	10 041	9 860	11 195	11 547	12 687	13 338	13 421
Priemerná podlahová plocha bytu	118,8	113,7	116,81	112,84	112,26	109,69	109,81
Priemerná obytná plocha bytu	72,6	71,4	73,83	66,8	70,9	69,75	69,4
Úbytok bytov	1 208	1 292	1 452	1 496	1 495	1 483	1 385
<i>z toho asanáciou</i>	1 158	1 158	1 296	1 365	1 413	1 399	1 328

Zdroj: Štatistický úrad SR

Finančná dostupnosť bývania - kúpa nového bytu – porovnanie vybraných krajín

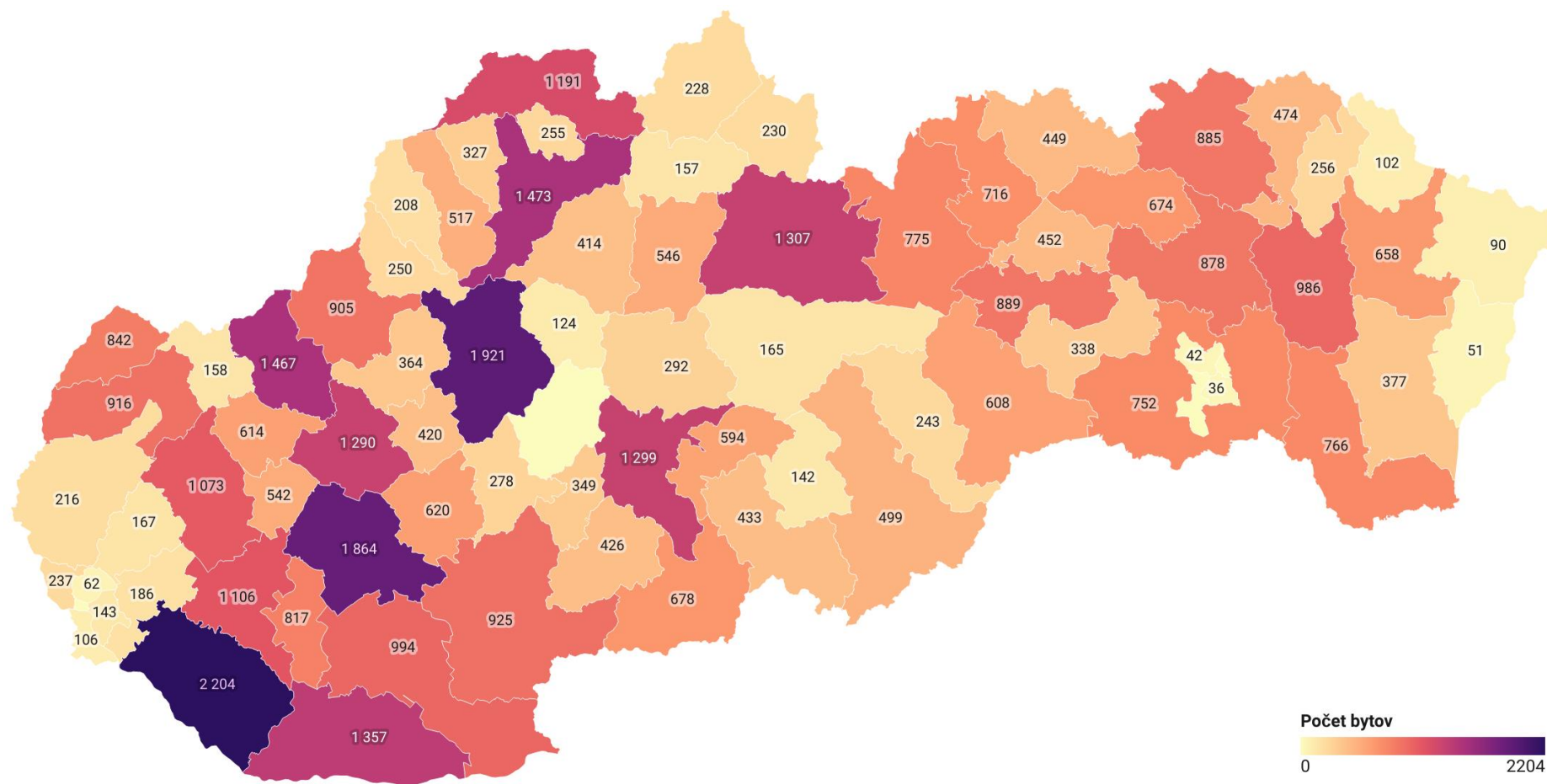
Počet priemerných ročných príjmov na kúpu nového bytu (70m²), údaje ku koncu roka 2019

Zdroj: Deloitte, Property index 2020

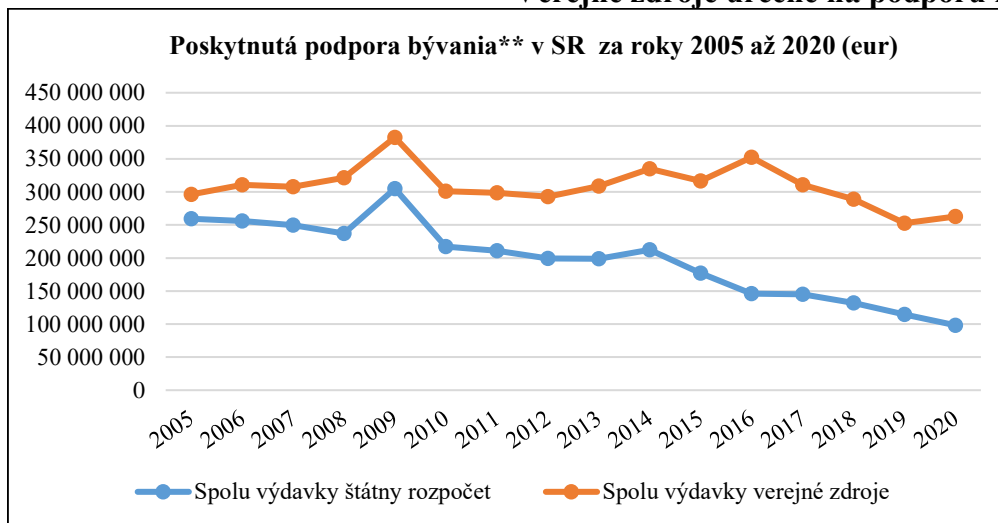
Počet podporených nájomných bytov dotáciou MDV SR v krajoch a v krajských mestách v rokoch 2000 – 2020

Zdroj: MDV SR

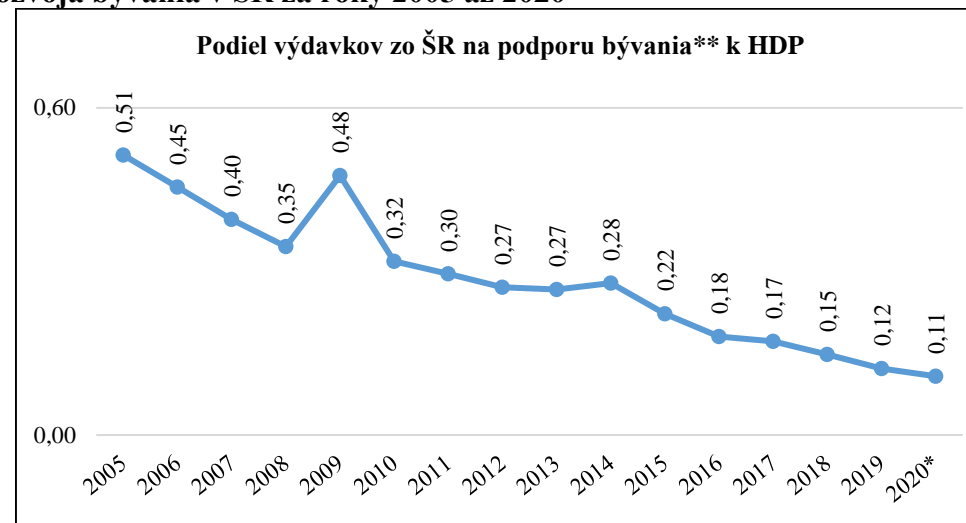
Mapa počtu podporených nájomných bytov dotáciou MDV SR v jednotlivých okresoch SR (v rokoch 2000-2020)

Verejné zdroje určené na podporu rozvoja bývania v SR za roky 2005 až 2020

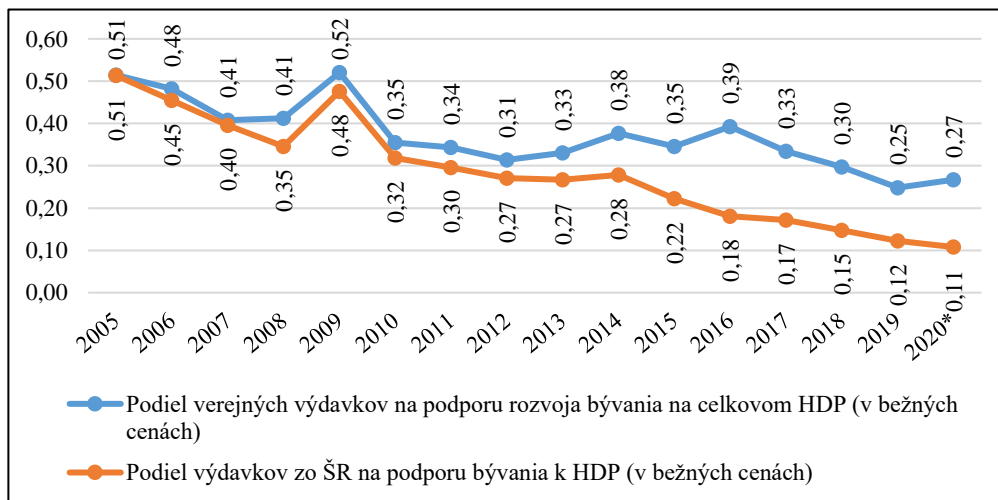

Zdroj: MDV SR, MPSVR SR

Zdroj: ŠÚ SR, MDV SR, MPSVR SR

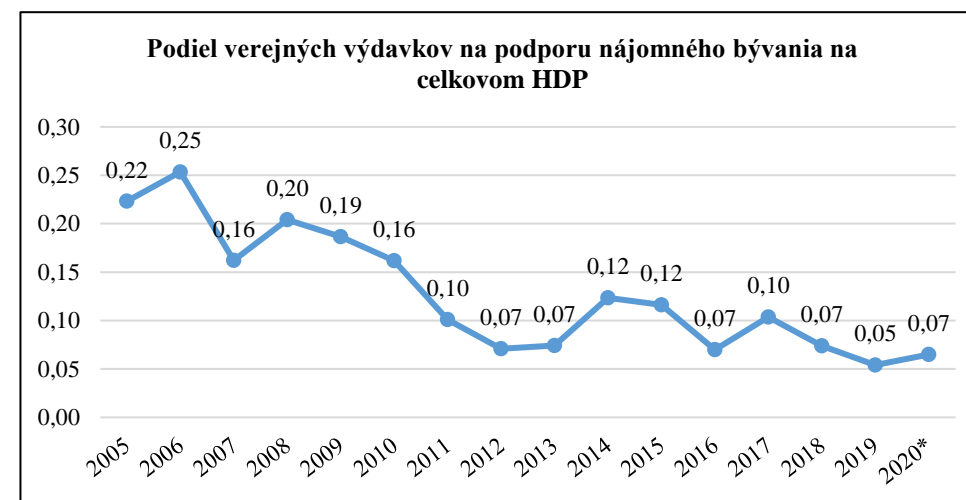
* odhad HDP ŠÚ SR

Zdroj: ŠÚ SR, MDV SR, MPSVR SR

* odhad HDP ŠÚ SR

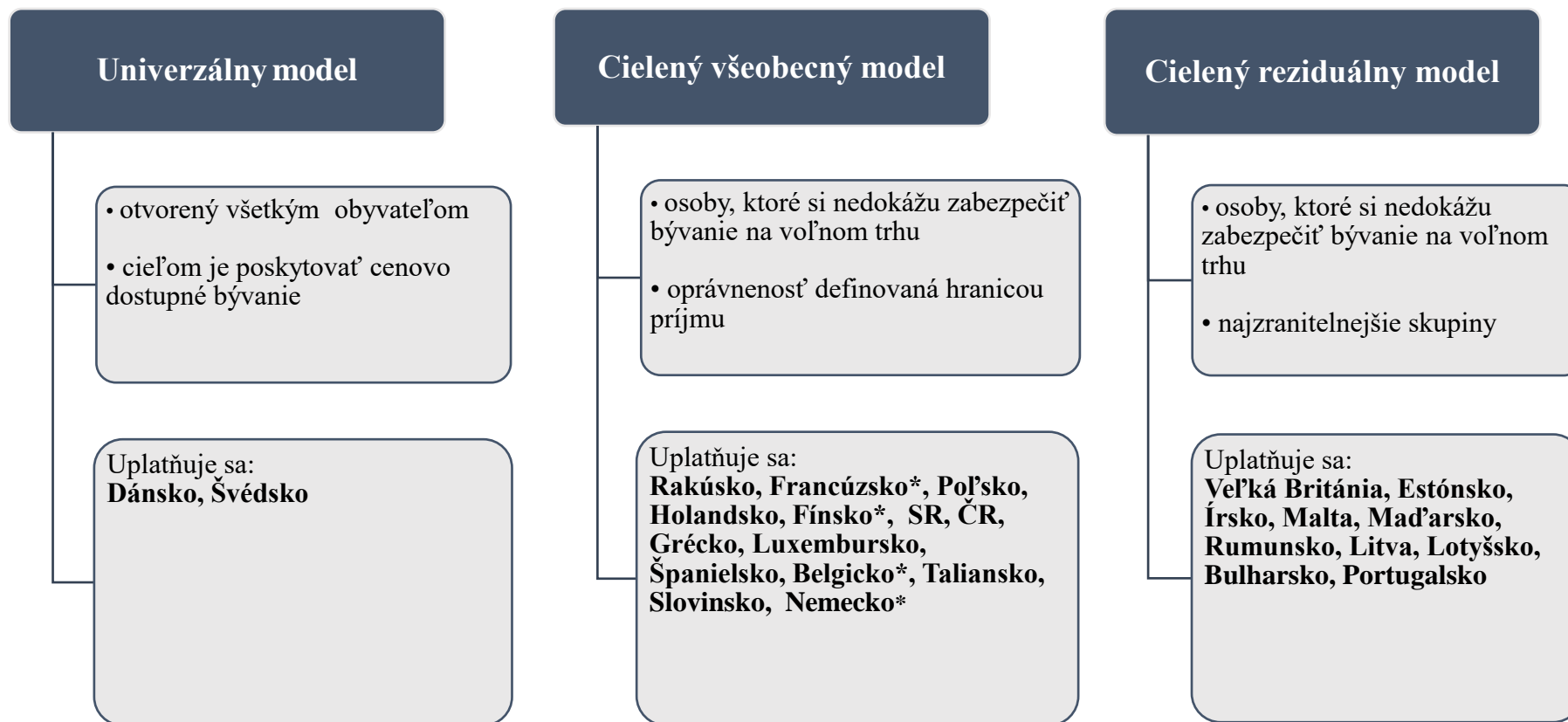
** zahŕňa aj výdavky zo štátneho rozpočtu na príspevok na bývanie (MPSVR SR; ide o hrubý odhad, ktorý vyjadruje aký obnos finančných prostriedkov z celkových finančných prostriedkov na pomoc v hmotnej núdzi bol poskytnutý pri splnení nároku na príspevok na bývanie - iba na štatistické účely)

Zdroj: ŠÚ SR, MDV SR

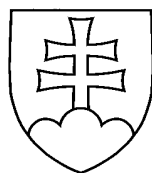
* odhad HDP ŠÚ SR

Systemy sociálneho bývania v členských krajinách EÚ

*V prípade týchto štátov sa uplatňuje aj všeobecný aj reziduálny model.

Zdroj: Social Housing in the UNECE region (2015); Sociálne bývanie v EÚ (2013)

UZNESENIE VLÁDY SLOVENSKEJ REPUBLIKY

č. 728

z 8. decembra 2021

k návrhu Bytovej politiky Slovenskej republiky do roku 2030

Číslo materiálu: 28079/2021

Predkladateľ: minister dopravy a výstavby

Vláda

A. schvaľuje

- A.1. Bytovú politiku Slovenskej republiky do roku 2030 s pripomienkou prijatou na rokovaní vlády;

B. ukladá

**podpredsedovi vlády a ministrom financií
ministrom dopravy a výstavby**

- B.1. analyzovať systém bankových záruk poskytovaných Slovenskou záručnou a rozvojovou bankou a navrhnúť opatrenia pre efektívne fungovanie tohto systému s cieľom podpory nájomného bývania

do 31. decembra 2023

podpredsedovi vlády

- B.2. v spolupráci s ministrom dopravy a výstavby navrhnúť a predložiť Národnej rade SR nový zákon o výstavbe a zákon o územnom plánovaní s cieľom zefektívniť stavebný proces

do 30. júna 2022

- B.3. v spolupráci s predsedom Úradu pre verejné obstarávanie zefektívniť procesy verejného obstarávania nájomných bytov

do 31. decembra 2022

ministri dopravy a výstavby

- B.4. zriadiť pracovnú skupinu za účasti relevantných subjektov s cieľom identifikovať a navrhnuť riešenia pre zabezpečenie efektívnejšieho výkonu vlastníckeho práva a správy a údržby bytových domov
do 31. decembra 2022
- B.5. zriadiť nadrezortnú koordinačnú platformu pre oblasť bytovej politiky
do 30. júna 2022
- B.6. v spolupráci s ministrom práce, sociálnych vecí a rodiny, splnomocnencom vlády SR pre rómske komunity, Združením miest a obcí Slovenska a Úniou miest Slovenska vypracovať odporúčania (metodiky) pre samosprávy pri výbere nájomcov a pridelovaní nájomných bytov určených na sociálne bývanie
do 31. decembra 2022
- B.7. v spolupráci so Štátnym fondom rozvoja bývania realizovať mediálnu kampaň s cieľom popularizácie nájomného bývania
do 31. decembra 2025
- B.8. vyhodnotiť dosiahnutý pokrok v plnení úloh Bytovej politiky Slovenskej republiky do roku 2030, vrátane návrhu na jej aktualizáciu
do 31. decembra 2025

ministri pôdohospodárstva a rozvoja vidieka

- B.9. novelizovať zákon SNR č. 330/1991 Zb. o pozemkových úpravách, usporiadaní pozemkového vlastníctva, pozemkových úradoch, pozemkovom fonde a o pozemkových spoločenstvách v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony s cieľom lepšieho a efektívnejšieho prístupu samosprávy k pozemkom na účel výstavby nájomného bývania
do 31. decembra 2022

podpredsedovi vlády a ministri hospodárstva

- B.10. na vyžiadanie predložiť ministrom dopravy a výstavby vyhodnotenie plnenia úloh vyplývajúcich z Bytovej politiky Slovenskej republiky do roku 2030
do 31. decembra 2024

**ministri dopravy a výstavby
ministri životného prostredia**

- B.11. prijímať a realizovať opatrenia na znižovanie spotreby energie budov na bývanie, ako aj vytvárať riešenia podporujúce prispôsobovanie sa zmene klímy
do 31. decembra 2025

ministerke spravodlivosti

- B.12. upraviť Občiansky zákonník v oblasti nájmu bytu tak, aby zabezpečil rovnomernejšie podmienky nájmu bytu na strane prenajímateľa a nájomcu
do termínu spracovania paragrafového znenia Občianskeho zákonníka

C. zrušuje

- C.1. úlohu v bode B.11 uznesenia vlády SR č. 13 zo 7. januára 2015 - v spolupráci s ministrom dopravy a výstavby pripraviť v intenciách schváleného legislatívneho zámeru Občianskeho zákonníka návrh zmien súčasného právneho rámca vzťahov vlastníkov a nájomcov s cieľom zabezpečiť ich vzájomnú rovnováhu právneho postavenia pri nájme bytu, a to inkorporovaním ustanovení zákona č. 98/2014 Z. z. o krátkodobom nájme bytu;

D. odporúča

**predsedovi Združenia miest a obcí Slovenska
prezidentovi Únie miest Slovenska
generálnemu riaditeľovi Štátneho fondu rozvoja bývania
predsedovi Úradu pre verejné obstarávanie**

- D.1. poskytovať súčinnosť pri napĺňaní úloh v rámci Bytovej politiky Slovenskej republiky do roku 2030.

Vykonajú: podpredseda vlády a minister financií
podpredseda vlády a minister hospodárstva
podpredseda vlády
ministerka spravodlivosti
minister dopravy a výstavby
minister pôdohospodárstva a rozvoja vidieka
minister práce, sociálnych vecí a rodiny
minister životného prostredia
splnomocnenec vlády SR pre rómske komunity

Na vedomie: predseda Združenia miest a obcí Slovenska
prezident Únie miest Slovenska
generálny riaditeľ Štátneho fondu rozvoja bývania
predseda Úradu pre verejné obstarávanie